NUMER POŚWIĘCONY ZDROJOWISKOM, UZDROWISKOM
I LETNISKOM — NA SEZON LETNI 1928 ROKU

Cena egz. Zł. 2.50.

ROK II. **WARSZAWA — LIPIEC 1928 r.** **Nr. 2 (9)**

TURYSTA

CZASOPISMO POŚWIĘCONE TURYSTYCE I PRZEMYSŁOWI TURYSTYCZNEMU.
PÉRIODIQUE CONSACRÉ AU DÉVELOPPEMENT DU TOURISME ET DE L'INDUSTRIE AYANT TRAIT AU TOURISME.
THE REVIEW FOR TOURISM AND TOURISTIC MANUFACTURES.
ZEITSCHRIFT FÜR TURISTIK UND VERWANDTE GEBIETE.

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI: WARSZAWA, ALEJE JEROZOLIMSKIE 39, TELEFON 64-36.
REDAKCJA CZYNNA OD GODZ. 5—7 W., ADMINISTRACJA OD GODZ. 9—1 i 3—7.
ODDZIAŁ PROPAGANDOWO-OGŁOSZENIOWY: KREDYTOWA 4 M. 22, TEL. 57-33.

Powitanie uczestników wycieczki Związku Narodowego Polskiego z Ameryki w porcie Gdyni.
Réception dans le port de Gdynia des membres de l'excursion organisée par l'Association Nationale des Polonais d'Amérique.
The members of the excursion of the American „Polish National League" are welcomed at Gdynia Harbour.
Begrüssung der Mitglieder des Polnischen National verbandes aus Amerika im Hafen von Gdynia.

ROK II. WARSZAWA — LIPIEC 1928 r. Nr. 2 (9)

TURYSTA

Plaża w Gdyni.
Gdynia — La plage.
On the beach at Gdynia.
Der Badestrand in Gdynia.

OD REDAKCJI

Numer niniejszy „Turysty” wychodzi ze znacznem opóźnieniem z powodu zasadniczych zmian, przeprowadzonych w składzie redakcji pisma, a w związku z tem i reorganizacji gruntownej wydawnictwa.

„Turysta”, jako jedyne dzisiaj w Polsce czasopismo, poświęcone popieraniu i rozwojowi turystyki krajowej i zzagranicy — chcąc odpowiedzieć swemu szczytnemu zadaniu, musi stać na wysokim poziomie, nietylko pod względem szaty zewnętrznej, lecz również i redakcyjnie.

Nowa redakcja postanowiła zatem poświęcać każdy numer „Turysty” specjalnym zagadnieniom, względnie dziedzinom wiedzy turystycznej, tak, ażeby poszczególny numer tego czasopisma stanowił pewną całość i przedstawiał wartość nietylko w okresie opuszczenia prasy, lecz i w kilka lat potem. Zerwaliśmy w ten sposób z dotychczasową metodą chaotyczności, metodą pisania „o wszystkiem”, która dotąd cechowała „Turystę”.

Wierzymy, że wstępując obecnie na tory nowe, „Turysta” zyska uznanie i poparcie ogółu turystów polskich i zagranicznych, spełniając godnie swą zaszczytną misję.

REDAKCJA

ZDROJOWISKA I UZDROWISKA POLSKIE A TURYSTYKA

Turystyka w Polsce, w znaczeniu europejskiem, przeżywa niemowlęcy jeszcze okres swego istnienia. Daleko jej bardzo do tej żywiołowości i powszechności, jaką odznacza się na Zachodzie, czy też na drugiej półkuli. Nie stanowi ona istotnej potrzeby, niezbędnego czynnika w życiu przeciętnego Polaka.

A i ruch obcych w Polsce jest do dziś dnia nieznaczny. Nie dlatego, by ziemia polska ubogą była w zabytki sztuki, osobliwości przyrody, czy też urocze zakątki i malownicze okolice. Nie dlatego, by w Polsce cudzoziemiec nie miał znaleść rzeczy ciekawych, ani godnych widzenia.

Brak zainteresowania turystycznego naszą ojczyzną tłomaczy się z jednej strony nieudolnością i znikomością polskiej propagandy zagranicznej, z drugiej zaś strony pierwotnością, a raczej, powiedzmy otwarcie, nieistnieniem tego wszystkiego, co się zwie urządzeniem turystycznem, przystosowaniem terenu pod względem komunikacyjnym, hotelowym, ścieżkowym i schroniskowym do potrzeb turystyki kołowej czy pieszej.

Ubogo również przedstawia się nasza literatura przewodnikowa turystyczna. O ile jeszcze Polak, dzięki dużej ilości przewodników dr. Orłowicza, tego prawdziwego polskiego „Bedekera”, może zwiedzić całą Polskę z książką w ręku, cudzoziemiec natrafia w tym względzie na niezwyciężone niemal przeszkody.

Ten niewesoły stan naszego „przysposobienia” turystycznego ratuje w dużym stopniu rozrzucona dość licznie po kraju sieć zdrojowisk i uzdrowisk polskich, oraz częściowo tak zwane letniska.

Będąc, z natury rzeczy, w sezonie letnim punktami, skupiającymi w sobie znaczniejszy napływ gości, mających większe czy mniejsze wymagania, ale w każdym razie wymagania, przewyższające przeciętne potrzeby miejscowej ludności, zdrojowiska i uzdrowiska polskie, budując hotele, zajazdy i restauracje, poprawiając drogi dojazdowe, a często nawet organizując specjalne środki lokomocji (autobusy i t. p.), stają się mimowoli stacjami turystycznemi, zwłaszcza, że leżą zwykle w okolicach lesistych, górskich, bądź nadmorskich i przyjeziornych.

Perła naszych gór, Pieniny, byłaby niemal niedostępną dla turystyki automobilowej i pieszej, gdyby nie zdroje Szczawnickie, dzięki którym turyści po zwiedzeniu gniazda górskiego Pienin mają gdzie przenocować i pożywić się, oraz gdyby nie autobusy, dowożące kuracjuszów do Szczawnicy z Nowego Targu, czy Nowego Sącza, dzięki którym podróżnicy piesi mogą od kolei dostać się na właściwy teren turystyczny górski.

Udostępnienie naszego wybrzeża morskiego dla turystyki, wiąże się ściśle z wielką frekwencją letnisk nadmorskich na naszej szczupłej bałtyckiej linji brzegowej, z koniecznością pobudowania nowych linji kolejowych (linja na półwyspie Helskim), z powstawaniem nowych osad nad morzem polskiem (Hallerowo); turystyce torują tu drogę uzdrowiska i letniska, turystyka bowiem w Polsce to jeszcze kopciuszek, żywiący się ochłapami, spadłymi z pańskiego stołu uzdrowisk, letnisk i zdrojowisk.

Nie mielibyśmy i w sezonie zimowym dostępu do zaczarowanej, śnieżnej krainy baśni, do Tatr w białej, puszystej powłoce, nie moglibyśmy organizować tam turystycznych wypraw narciarskich, gdyby nie znaczenie Zakopanego, jako zimowej uzdrowiskowej stacji klimatycznej i gdyby nie płynąca stąd konieczność przeprowadzenia drogi żelaznej od Chabówki do najważniejszej dziś bazy turystycznej w zimie i w lecie dla Tatr polskich, jaką jest Zakopane.

Dlatego też turystyka polska związana jest ściśle ze zdrojowiskami, uzdrowiskami i letniskami, dlatego właśnie rozwój i pomyślny stan tych ostatnich wpływa na rozwój i pomyślność turystyki.

Znajomość naszych zdrojowisk i uzdrowisk jest rzeczą konieczną i pożyteczną dla każdego turysty, — nie dlatego, że same przez się stanowią one częstokroć miejscowości, bądź okolice malownicze i godne zwiedzenia, — lecz przedewszystkiem dlatego, że trudno dziś sobie wyobrazić jakąkolwiek dłuższą wycieczkę w Polsce, którąby można zorganizować należycie, bez oparcia jej o zdrojowiska i uzdrowiska, jako o jedyne niemal stacje turystyczne.

Stanisław Lenartowicz

DZIAŁALNOŚĆ RZĄDU W DZIEDZINIE UZDROWISK

W dziale polityki uzdrowiskowej skoncentrowane są dążenia przedewszystkiem w kierunku podniesienia uzdrowisk krajowych pod względem leczniczym, sanitarnym i kulturalnym, tudzież w kierunku unormowania stosunków prawnych w uzdrowiskach.

Oceniając należycie znaczenie uzdrowisk, Rząd w pierwszym rzędzie unormował rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22.II.1928 (Dz. U. Nr. 36), nowelizującem dotychczasową ustawę o uzdrowiskach z 23.III 1922 roku, stosunki administracyjne, sanitarne, budowlane i gospodarcze w uzdrowiskach krajowych, podporządkowując tej ustawie wszystkie znaczniejsze uzdrowiska i stwarzając tem samem dla nich podwaliny racjonalnego rozwoju.

Równolegle z ustawowem zwiększeniem nadzoru nad stanem sanitarnym, budowlanym, oraz nad należytem wyzyskaniem naturalnych środków leczniczych (źródeł, klimatu i t. p.), skierowane są usiłowania, zależnie oczywiście od ukształtowania się naszych stosunków gospodarczych, do udzielenia pomocy finansowej przemysłowi uzdrowiskowemu w postaci długoterminowych ułatwień kredytowych na cele inwestycyjne, a przedewszystkiem na budowę urządzeń balneotechnicznych, sanitarnych i urządzeń użyteczności publicznej. Dla spopularyzowania zaś i uprzystępnienia lecznictwa uzdrowiskowego i wód leczniczych jaknajszerszym warstwom społeczeństwa dąży się w kierunku uprzywilejowania uzdrowisk krajowych pod względem komunikacyjnym i ulg taryfowych przy przejazdach w celach leczniczych, jak również zaliczenia wód mineralnych eksportowych do niższych taryf kolejowych. Zamierzone jest również dalsze kontynuowanie, rozpoczętych w 1926 r., badań naukowych wszystkich źródeł w Polsce pod względem chemicznym i radjoczynności, przyczem wznowione będą starania o utworzenie stałej placówki naukowej, służącej celom uzdrowiskowym, t. j. katedry balneologji i instytutu balneologicznego, mających za zadanie nadanie kierunku naukowego w zakresie przyrodolecznictwa.

W stosunku do zdrojowisk państwowych należy zaznaczyć, że oprócz dalszego intensywnego kontynuowania programowej rozbudowy rozpoczętej jeszcze w 1921 r., zamierzone jest usamodzielnienie tych zakładów pod względem gospodarczym.

Program inwestycyjny zdrojowisk państwowych na rok 1928 obejmuje w Busku — budowę elektrowni, rozpoczęcie budowy domu zdrojowego wraz z łazienkami, wiercenie nowych źródeł mineralnych, oraz komasację i meljorację gruntów zdrojowiska; w Ciechocinku — ukończenie wiercenia źródła normalnego dla uzyskania gorącej solanki, budowę kanalizacji i roboty meljoracyjne; w Krynicy — budowę drugiego domu zdrojowego i domu dla administracji, wiercenie nowych źródeł, dokończenie kanalizacji, budowę szpitala, rozszerzenie łazienek borowinowych z równoczesną przebudową całego gmachu i rozbudowę sieci wodociągowej.

W projekcie jest uruchomienie na szerszą skalę sprzedaży i eksportu wód mineralnych i przetworów leczniczych z wód mineralnych w zdrojowiskach państwowych.

Dotychczasowe wyniki, osiągnięte przez rozbudowę zdrojowisk państwowych, oraz akcję w kierunku podniesienia sanitarnego wogóle wszystkich uzdrowisk krajowych, są dodatnie, gdyż frekwencja ich stale wzrasta; w przybliżeniu wyniosła w 1927 r. 250,000 osób.

W czasie odbywającego się w roku bieżącym Zjazdu lekarzy słowiańskich w Pradze, polscy uczestnicy wycieczki po zdrojowiskach czeskich mieli sposobność porównania tych zdrojowisk z polskiemi i stwierdzić należy, że urządzenia leczniczo-kąpielowe polskie nie tylko dorównują zagranicznym, lecz często je przewyższają, jedynie szata zewnętrzna zdrojowisk zagranicznych, a więc otoczenie łazienek, parki, bulwary, drogi, udogodnienia wycieczkowe, a zwłaszcza dział, tyczący się przemysłu hotelarskiego, stoją wyżej, niż w Polsce. Przy ocenie jednak tego faktu wziąć należy pod uwagę wielowiekowy nieraz rozwój zdrojowisk zagranicznych i wyrobienie daleko idącego zrozumienia dla wymagań chorego u tych, którzy przecież czerpią dochody z kieszeni tegoż chorego, a nie starają się wygórowanemi żądaniami odstraszyć od powtórnego przyjazdu.

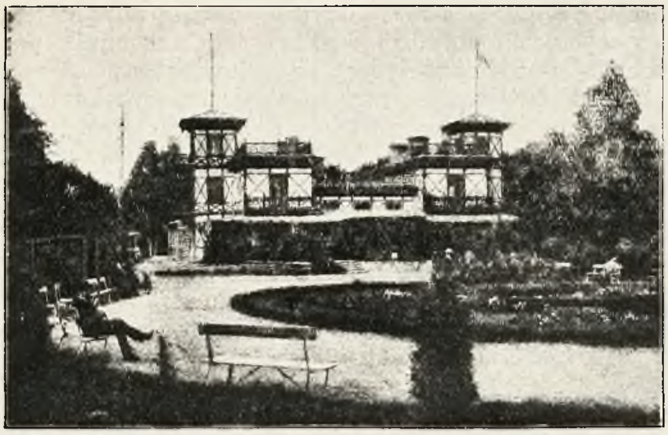
Życzyć Polsce i zainteresowanym należy, aby i u nas dojrzało zrozumienie, że nie należy warunków obecnych, sprzyjających rozwojowi krajowych uzdrowisk, krótkowzrocznie wyzyskiwać dla osobistych materjalnych zysków.

Dr. Eugenjusz Piestrzyński
Dyr. Depar. Służby Zdrowia.

Ciechocinek — Wieża ciśnień.
Ciechocinek — La tour de pression.
Ciechocinek — The Hydrolic Tower.
Ciechocinek — Wasserturm.

LETNISKA POD WARSZAWĄ

Konstancin — Kasyno.
Konstancin — Le Casino.
Konstancin — The Casino.
Konstancin — Casino.

Niema chyba trudniejszego zadania, jak w ramach artykułu opisać letniska podwarszawskie. Bo jeżeli od „letniska" zwykliśmy wymagać tylko powietrza, słońca, lasu i ciszy, to pod Warszawą mamy takich miejscowości kilkaset o najróżnorodniejszej skali komfortu. A jak tu teraz opisać w jednym zwykłym artykule kilkaset letnisk, ich położenie, odległość od Warszawy i t. d.? Chcąc ten ciężki problem rozstrzygnąć, streszczę się w opisie do kilkunastu letnisk, najbardziej dostosowanych do potrzeb i wymagań przyjezdnych w czasie letnich miesięcy, występujących pod nazwą „letników". W opisie mym będę się trzymała linji kolejowych, co, sądzę, ułatwi Czytelnikom orjentację.

Przy linji, do wojny zwanej „Wiedeńską" (obecnie bez specjalnej nazwy), zgrupowały się letniska stosunkowo najmniej zalesione, ale za to wygodnie urządzone i ładnie zabudowane. Szereg ich rozpoczyna kilka miejscowości nie będących letniskami w całym znaczeniu tego słowa, ale rozwijających się dopiero, dzięki stosunkowo małej odległości od Warszawy i brakowi mieszkań w stolicy.

Najelegantszemi są bezpośrednio ze sobą sąsiadujące i bardzo do siebie wyglądem zbliżone Brwinów i Milanówek, zabudowane estetycznemi willami, stojącemi w ogrodach. Na miejscu lekarze, apteki, sklepy spożywcze, kolonjalne i perfumerje, ponadto eleganckie pensjonaty, a w Milanówku kawiarnia. Oba posiadają 8-klasowe gimnazja, kościoły i wygodne żwirowe ulice. Lasów stosunkowo mało i to mieszane. Telefon, telegraf i poczta w miejscu. Oba letniska są oświetlone elektrycznie i posiadają całoroczny sezon.

Bezpośrednio za niemi leży Grodzisk, nawpół letnisko, a nawpół miasteczko z dużym zakładem wodoleczniczym. Willi dla letników jest tu stosunkowo mało. Lasu w samym Grodzisku niema.

W odległości 1 klm. od stacji Żyrardów leży pod samym lasem, zwanym „Radziwiłłowskim", wieś Piotrowina, pozbawiona wszelkich urządzeń letniskowych, ale mająca przeczyste leśne powietrze i dużo swobody. Dzięki bliskości miasteczka Żyrardowa ogromnie ułatwiona aprowizacja.

, Następną stacją jest Radziwiłłów, posiadający podobne zalety, jak opisana poprzednio Piotrowina.

Równolegle do wyżej opisanej linji, w odległości od niej 2 klm., zbudowało prywatne przedsiębiorstwo kolej elektryczną do Grodziska. Leży przy niej szereg letnisk, z których najładniejszem jest wieś Komorów (wille w lesie), oraz nowobudująca się Podkowa Leśna, która ma zczasem stać się wzorowem miastem - ogrodem, a chwilowo jest letniskiem, położonem wśród ładnych mieszanych lasów.

Przy kolejce Grójeckiej leżą: Służewiec, słabo rozwijające się letnisko, pozbawione wszelkich urządzeń i Pyry w bezpośrednim sąsiedztwie najładniejszych pod Warszawą Lasów Kabackich.

Największem letniskiem przy tej linji jest Piaseczno, położone w odległości 1 klm. od miasteczka tej nazwy. Ładnie zabudowane, w bezpośredniem sąsiedztwie lasu, posiada kąpiel rzeczną na miejscu i bardzo ułatwioną aprowizację dzięki sąsiedztwu z miasteczkiem. Obok Żabieniec i Baniocha, słabo się rozwijające letniska. Należy dodać, że dzięki suchemu stosunkowo terenowi i lasom, każda niemal wioska przy tej linji może służyć za letnisko.

Przy kolejce Wilanowskiej pierwszem letniskiem jest Klarysew, ładnie położony i zabudowany. Willi mało, przez co frekwencja dość słaba.

W bezpośredniem jego sąsiedztwie leży Konstancin, wzorowe letnisko, najkomfortowiej urządzone ze wszystkich leżących pod Warszawą. Leży ono nad rzeczką Jeziorką, wśród ładnych lasów sosnowych i posiada grunt piaszczysty. Ulice równe, wytyczone według planu, częściowo żwirowane, a częściowo asfaltowane. Konstancin odznacza się piękną budową willi, w dużej ilości prywatnych, stojących w ładnie utrzymanych kwiatowych ogrodach. Letnisko jest skanalizowane i oświetlone elektrycznością. Posiada plażę nad rzeką i ładny park. Na miejscu apteka i kościół. Sezon całoroczny, a frekwencja gości dochodzi do 1500 rocznie.

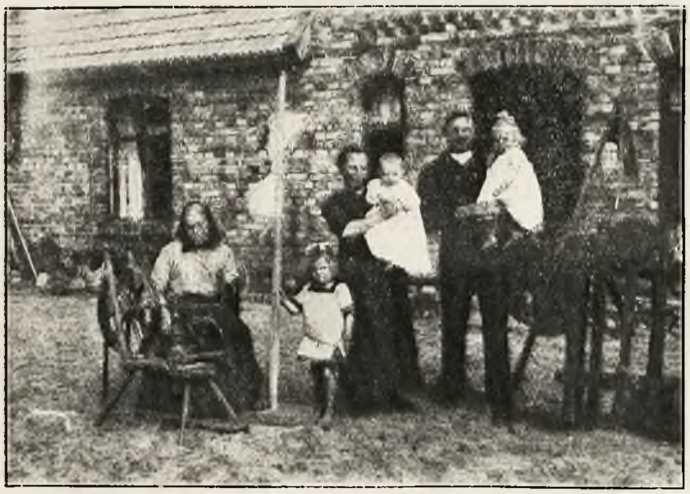
Las sosnowy dzieli Konstancin od Skolimowa, letniska urządzonego i zabudowanego mniej komfortowo, ale za to położonego w lesie sosnowym. Wszelkie urządzenia sanitarne posiada takie same jak Konstancin.

Ze Skolimowem sąsiadują bezpośrednio Chylice, najrzadziej zabudowane ze wszystkich wymienionych przy tej linji letnisk, mają dzięki temu dużo wolnej przestrzeni i powietrze z otaczających je lasów. Stoi tu tylko kilka pensjonatów, ale wygodnie urządzonych, elektrycznie oświetlonych, oraz kilkanaście willi prywatnych.

Kościółek góralski w Dębnie koło Szczawnicy.
Eglise montagnarde à Dębno, près Szczawnica.
Mountaineer's Church at Dębno near Szczawnica.
Eine originelle Kirche in Dębno bei Szczawnicą im Gebirgsstil.

Biegnąca w kierunku Otwocka linja kolejowa przecina suche lasy sosnowe, dzięki którym rozsiadło się przy niej najwięcej letnisk w okolicach Warszawy. Sąsiadują one tu bezpośrednio ze sobą i możnaby powiedzieć, że od Radości każdy metr kwadratowy ziemi został tu wyzyskany. Letniska tutejsze rozwinęły się tak szybko, że nie otrzymały one żadnych urządzeń sanitarnych, ani planu rozbudowy. Wszystkie one są podobne do siebie do tego stopnia, że wymienić należy tylko ich nazwy, gdyż jeden opis da się do wszystkich zastosować. I tak wszystkie leżą na piaskach, w suchym lesie sosnowym, dzięki czemu posiadają balsamiczny, żywicą przesiąknięty klimat, wskazany dla rekonwalescentów po chorobach dróg oddechowych. Zabudowane są chaotycznie brzydkiemi willami drewnianemi. Drogi złe i piaszczyste, ale za to wszystkie wille leżą wśród lasu. Obecnie znajduje się w budowie szosa łącząca je wszystkie, co ułatwi komunikację między niemi, oraz elektrownia w Falenicy, która ma zaopatrzyć w światło wszystkie letniska. Następują tu kolejno po sobie: W a w e r, R a d o ś ć, M i e d z e s z y n, F a l e n i c a (obok miasteczka tej nazwy), M i c h a l i n, J ó z e f ó w, Ś w i d e r i O t w o c k. Na wyróżnienie wśród nich zasługuje Świder, posiadający kąpiele rzeczne i ładniejsze od innych położenie. Największem letniskiem

Kaszubska rodzina rybacka (fot. dyr. Dr. Mostowski).
Famille de pêcheurs cachoubes.
A Kashubian fishers family.
Kaschubische Fischerfamilie in Jastarnia.

przy tej linji jest O t w o c k, posiadający obszaru 117 ha. Stacją klimatyczną został Otwock dzięki stosunkowo małej ilości opadów atmosferycznych (znacznie mniejsze jak w Warszawie), słabym wiatrom, hamowanym przez otaczające go lasy, oraz piaszczystemu, przepuszczalnemu gruntowi. Dzięki temu Otwock rozwinął się w stosunkowo krótkim czasie jako miejscowość wskazana przy leczeniu chorób narządu oddechowego, nerwowych i dziecięcych. Istnieje tu kilka sanatorjów, zaopatrzonych w najnowsze urządzenia lecznicze, oraz blisko 1000 willi i pensjonatów. Ulice dobrze utrzymane i oświetlone elektrycznością. Kilkunastu lekarzy stale ordynujących, kilka aptek, oraz kilkanaście sklepów z wszelkiego rodzaju artykułami. Frekwencja roczna 12.000 gości.

Równolegle z linją kolejową biegnie do Otwocka kolejka wąskotorowa.

Przy linji do Wilna leżą Z ą b k i i Z i e l o n k a, zabudowane ładnemi willami i dzięki bliskiemu położeniu od Warszawy zamienianemi na wzorowe miasta-ogrody, które odciążają pod względem mieszkaniowym Warszawę. W o ł o m i n, letnisko wśród i miasteczka tej nazwy.

Z okolic Krościenka.
Environs de Krościenko.
From the neighbourhood of Krościenko.
Aus der Gegend von Krościenko — Der Fluss Dunajec.

dużych lasów sosnowych, oddalone 1 klm. od stacji

Przy linji do Siedlec rozpoczyna szereg gęsto obok siebie położonych letnisk R e m b e r t ó w, obóz wojskowy, ze zbudowanemi w pobliżu willami dla letników wśród lasów. Za nim następują: W e s o ł a, S u l e j ó w e k, rezydencja letnia marszałka Piłsudskiego, M i ł o s n a, S k r u d a, D e m b e W i e l k i e, U r l e i t. d., letniska zbudowane wśród lasów dość prymitywnie, bez specjalnych urządzeń sanitarnych.

Przy kolejce Mareckiej leżą M a r k i (w sąsiedztwie osady fabrycznej), P u s t e l n i k i w sąsiedztwie dużych lasów C z a r n a S t r u g a, najliczniej frekwentowane letnisko przy tej linji, pozbawione jednak urządzeń letniskowych.

Przy kolejce do Jabłonny leży T a r c h o m i n (nad samą Wisłą), H e n r y k ó w i J a b ł o n n a, licznie frekwentowane ze względu na sąsiedztwo dużych lasów sosnowych. Obok miasteczko tej nazwy, co ułatwia letnikom aprowizację.

Przy dawnej kolei Kaliskiej letnisk w bezpośredniem sąsiedztwie Warszawy jest najmniej, a są niemi w pierwszej linji P ł o c h o c i n, O ż a r ó w, G o ł ą b k i i B ł o n i e, to ostatnie ze względu na rozpoczynające się w odległości 7 klm. od stacji największe pod Warszawą lasy Puszczy Kampinoskiej, otoczonej ze wszystkich stron wsiami i leśniczówkami, przyjmującemi na lato gości. Nawet w samym środku puszczy, dokąd dojechać można końmi z Błonia, leży wieś ze sklepem spożywczym i mieszkaniami dla letników.

Na tem zasadniczy opis kończę, zastrzegam się jednak przed ewentualnemi lukami, gdyż wszystkich letnisk, nawet w najbliższym promieniu Warszawy leżących. nie podobna w artykule pomieścić.

Marja Szachówna.

Widok ogólny Pucka od strony Swarzewa.
Vue générale de Puck du côte de Skarzewo.
General view of Puck from Swarzewo.
Gesamtansicht von Puck von Swarzewo aus gesehen.

LETNISKA NADMORSKIE

Mały skrawek wybrzeża morskiego, jaki posiadamy, doskonale nadaje się na urządzenie na nim stacji klimatycznych, kąpielisk morskich, oraz letnisk. Grunt na całem wybrzeżu jest piasczysty, porosły lasami iglastymi i nadaje się dzięki temu doskonale na plażę. Wybrzeże nasze ma 60 klm. długości, a półwyspem Hel podzielone jest pod względem klimatycznym na dwie części: spokojniejszy klimat, dzięki osłonięciu od wiatrów, ma wybrzeże zatoki Puckiej, ostrzejszy — wybrzeże wielkiego morza.

Dojazd na wybrzeże ułatwiają liczne pociągi osobowe i kurjerskie.

Z Warszawy komunikacja z wybrzeżem odbywa się przez Toruń - Bydgoszcz - Laskowice - Tczew - Gdańsk, lub przez Iłowo - Grudziądz - Laskowice - Tczew - Gdańsk. Na tej ostatniej linji kursuje w sezonie letnim specjalny pociąg bezpośredni, przyspieszony, do samego Helu z wagonami do Krokowa, które w Pucku zostają przyłączone do pociągu Puck - Krokowo. W projekcie jest linja kolejowa, łącząca wybrzeże z resztą Polski, z ominięciem Gdańska. Linja ta pójdzie z Bydgoszczy przez Laskowice i Tczew do Gdyni. W warunkach obecnych omijanie Wolnego Miasta, przez Kartuzy i Kokoszki do Gdyni, jest nader niedogodne i nieekonomiczne, chociażby tylko ze względu na nieproporcjonalnie długi czas trwania podróży.

Aleja leśna na półwyspie helskim pomiędzy Kuźnicami a Jastarnią (fot. dyr. Dr. Mostowski).
Une allée forestière de la presqu'île de Hel entre Kuźnica et Jastarnia.
Forest alley on the Hel peninsula between Kuźnica and Jastarnia.
Prächtige Waldallee auf Hel zwischen Kuźnice und Jastarnia.

Pozatem na samem wybrzeżu Żegluga Polska stworzyła bardzo dogodną komunikację statkami pasażerskimi i motorówkami, z Gdyni do Pucka, Jastarni, Helu, Sopotu i Gdańska, a prócz tego i gdańskie przedsiębiorstwa żeglugi utrzymują z Gdańska i Sopotu komunikację z Orłowem, Gdynią i Helem.

Wybrzeże morskie pozbawione jest prawie zupełnie kurzu i dlatego jest jakgdyby rezerwoarem świeżego powietrza, idącego od morza z balsamicznych lasów iglastych. Dzięki temu letniska tutejsze są w większości stacjami klimatycznemi i doskonałem miejscem pobytu dla ludzi wyczerpanych i rekonwalescentów, szukających wypoczynku i ciszy. Suche i piasczyste wybrzeże i wygodna plaża ułatwiają stosowanie kąpieli słonecznych i powietrznych, a tutejsze kąpiele morskie po za rozrywką są wskazane przy zaburzeniach w przemianie materji.

Ze względu na zbyt ostre powietrze pobyt w letniskach nadmorskich nie jest wskazany osobom chorym na nerki i bardzo wycieńczonym.

Kąpiele morskie, kąpiele słoneczne na plażach i wyjątkowo świeże i czyste powietrze — oto środki lecznicze nad polskiem morzem.

Pod względem urządzeń letniskowych to, z wyjątkiem Gdyni i Helu, wszystkie miejscowości nadmorskie są wsiami, zabudowanemi drewnianemi chałupami i dopiero od lat kilku stopniowo przystosowane do potrzeb letników. Z rąk Niemców dostaliśmy małe , nieznane wioski rybackie i własnemi siłami dopiero zamieniamy je na letniska nadmorskie.

Pierwszem letniskiem polskiem od granicy wolnego miasta Gdańska jest Orłowo, położone wśród lesistych pagórków nad morzem. Plaża kamienista tamuje rozwój Orłowa jako letniska nadmorskiego. Frekwencja wynosi 100 osób w sezonie, mieszkających w 2 hotelach, kilku pensjonatach i w chatach rybackich.

Największą miejscowością na wybrzeżu jest Gdynia, mająca być w przyszłości miastem portowem z budującym się od lat kilku portem. Obecnie jest to jeszcze letnisko ze znakomitą piasczystą plażą oraz zakładem ciepłych kąpieli morskich (26 wanien). Do wynajęcia około 50 pokoi, hotele, kilka pensjonatów i restauracje. Na miejscu lekarz i apteka. Frekwencja przeszło 3.000 osób. Tuż obok Gdyni wznosi się Kamienna Góra, letnisko zbudowane na zboczach wyniosłego wzgórza z doskonałą piasczystą plażą. Mieszkania dla letników mieszczą się w 85 willach i w Hotelu Kaszubskim.

Po drugiej stronie Gdyni leży Oksywie, wieś połączona z Gdynią komunikacją autobusową, położona o pół kilometra od morza. Ciche, spokojne letnisko, znacznie tańsze od Gdyni, pomieszczenie znaleźć można w 200 izbach u rybaków, oraz w pensjonacie.

Odwiedzanym dość chętnie w miesiącach letnich jest również Puck, jedyne miasteczko na wybrzeżu z dwiema dużemi restauracjami w Rynku, hotelem, oraz mieszkaniami w prywatnych kamienicach. Leży on nad zatoką Pucką, która jest w tem miejscu coprawda najpłytsza, ale posiada ładne molo, będące miejscem przechadzek oraz piękną aleję nad stromemi urwiskami wzdłuż samego brzegu morskiego.

Nad Wielkiem Morzem leżą: Wielka Wieś, z dużą plażą, kilkoma pensjonatami i 100 pokojami u rybaków, Hallerowo z doskonałą plażą, letnisko założone po wojnie, dość szybko się zabudowujące, Chłapowo z dobrą plażą, ze stacją kolejową w Łebczu, 6

klm. od Chłapowa, przy linji kolejowej Puck - Krokowo, lub w Hallerowie, stacji wprawdzie bliższej, na linji Puck - Hel, jednak nastręczającej większe trudności pod względem komunikacji z Chłapowem, Jastrzębia Góra, prześlicznie położona na szczycie lesistego wzgórza z doskonałą plażą, oddalona 7 klm. od stacji Łebcz. Posiada kilka pensjonatów i kilkanaście willi z pokojami umeblowanymi i pościelą, Karwia z doskonałą plażą, oddalona 6 klm. od stacji kolejowej w Sławoszynie, zaś w jej najbliższem sąsiedztwie Karwieńskie Błota, z dobrą plażą, choć trochę wilgotne, oddalone 5 klm. od stacji w Sławoszynie, oraz Rożywie, położone na wyniosłym brzegu z ładną plażą i latarnią morską, oraz Tupadły, letnisko ślicznie położone, z budującą się piękną kolonją akademicką, kótrej część już spełnia swe zadanie letniskowe.

Szereg letnisk nadmorskich zamykają położone na półwyspie Helskim: Chałupy, Kuźnice, Jastarnia (największa wieś na półwyspie z frekwencją przeszło 1000 osób). Bór, oraz na samym cyplu półwyspu miasteczko Hel z restauracjami, hotelem i schludnymi domkami rybackimi, dokąd przybywa w sezonie przeszło 1100 osób. Trzy ostatnie miejscowości leżą nadto wśród suchego sosnowego lasu na piasku.

Marja Szachówna

LETNISKA I SZLAKI TURYSTYCZNE NA POMORZU

Chcąc mówić o turystyce i letniskach na Pomorzu, jestem zmuszony traktować sprawy te z innego punktu widzenia, niż się to zwykle praktykuje. Nie można mianowicie omawiać poszczególnych miejscowości, gdyż zbyt dużo trzebaby ich wyliczyć a zbyt mało możnaby o nich powiedzieć, dlatego, że indywidualnych cech prawie nie posiadają, a wszystkie cechy dotyczą całej danej okolicy, w której są położone. Wobec tego streszczę się do omówienia kolejno okolic, ich położenia, krajobrazu i wartości turystycznej, względnie letniskowej. W ten sposób Czytelnik może wybrać sobie okolicę według swych upodobań, a schronienie, czy też miejsce na kilkutygodniowy pobyt, znajdzie w każdej wiosce. Co się zaś tyczy wyboru miejscowości pod względem wygód (np. odległość od miasta), to w zasadzie Pomorze nie przedstawia pod tym względem trudności, gdyż miasta i miasteczka są bardzo gęsto rozsiane, a szczegółowo poinformuje o tem mapa województwa pomorskiego.

Omawiając Pomorze, będę się trzymał pewnej kolejności, a mianowicie pójdę od morza, poprzez Puszczę Darzlubską, „Kaszubską Szwajcarję", z pojezierzem kaszubskiem, Bory Tucholskie i doliną Dolnej Wisły, do pojezierza brodnicko - lubawskiego. W ten sposób obejmę cały teren województwa pomorskiego.

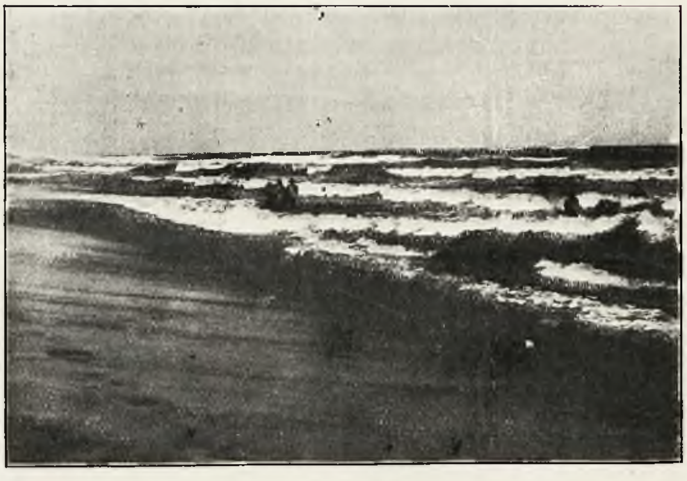
Od samego wybrzeża, aż po granicę niemiecką, ciągnie się na północ t. zw. Puszcza Darzlubska. Biegnie ona od zatoki, równolegle do wybrzeża, w odległości kilkunastu kilometrów od niego, po lewym brzegu rzeczki Redy, aż do Żarnówca, najdalej na północ wysuniętej naszej miejscowości. Im dalej ku północy, Puszcza Darzlubska coraz więcej się zbliża do wybrzeża morskiego. Jest to teren pagórkowaty, poprzecinany licznemi, malowniczemi dolinami i dzikimi parowami. Cała okolica jest zarośnięta lasami sosnowymi, bukowymi i mieszanymi. W północnej części Puszczy Darzlubskiej znajduje się największe na Pomorzu, lasami otoczone, malownicze jezioro Żarnowieckie (15 km. kw.).

W samym środku Puszczy Darzlubskiej, a u północnego wylotu „Kaszubskiej Szwajcarji", leży w dolinie Redy, otoczone zewsząd wysokimi pagórkami, piękne miasteczko W e j h e r o w o ze swą prześliczną kalwarją, której kapliczki rozmieszczone są w szerokiej przestrzeni leśnych pagórków. Dziesiątki tysięcy pątników z całego Pomorza ściągają co roku z pielgrzymkami do tej kalwarji, stąd też Wejherowo otrzymało nazwę „Pomorskiej Częstochowy". W okolicy prześliczne lasy, w dolinach olbrzymie łany łąk, rozległe wrzosowiska, a najpiękniejszą jest malownicza dolina Cedronu. Miasto samo jest ładne, czyste, posiada dwa kościoły katolickie, gimnazjum państwowe, seminarjum nauczycielskie, starostwo i t. d. Cały szereg hoteli, oraz pokoje, które odnajmują obywatele miejscowi, zapewniają letnikom pomieszczenie. Dojazd do Gdyni (w sezonie letnim liczna ilość pociągów specjalnych) bardzo dogodny (pół godziny jazdy). Przy tej samej linji kolejowej (Gdańsk-Strzebielino) leżą bardzo chętnie przez letników odwiedzane wsie: R e d a, R u m j a, Z a g ó r z e i C h y l o n j a, tem dogodne, że bliższe Gdyni. Wszystkie te miejscowości są położone wśród okolic bardzo górzystych i pięknie zalesionych.

Dopiero w okolicach Kartuz rozpoczyna się grzbiet wyżyny P o j e z i e r z a P o m o r s k i e g o i właściwa „K a s z u b s k a S z w a j c a r j a", którą na zachód od Kartuz otwiera jezioro Raduńskie (14 km. kw.), największe po jeziorze Żarnowieckiem, a zamyka, na południe od Kościerzyny, najgłębsze, bo 55 m. głębokie, jezioro Wdydze.

Okolica Kartuz, czyli „Kaszubska Szwajcarja", jest pięknie zalesiona. Znajdują się tu przeważnie lasy liściaste i mieszane. Powiat kartuski posiada sto kilkadziesiąt mniejszych i większych jezior, przeplatanych malowniczemi łąkami śródleśnemi, bujnemi wrzosowiskami i bystrymi potokami, o górskiej wprost wartkości. Najwyższym szczytem „Kaszubskiej Szwajcarji" jest W i e ż y c a, leżąca 331 m. n. p. m.

Miasto K a r t u z y leży pomiędzy jeziorami: Klasztornem i Grzybienkiem, jest ładnie rozbudowane, naokoło otoczone lasami i jeziorami, stanowi ośrodek całego ruchu turystycznego i letniskowego w tej okolicy.

Fale na Bałtyku (fot. dyr. Dr. Mostowski).
Les vagues sur la Baltique.
Waves on the Baltic Sea.
Starker Wellengang auf der Ostsee.

s s „Gdynia" w porcie kopenhaskim.
s s. „Gdynia" dans le port de Copenhague.
The ship „Gdynia" in the Copenhagen port.
s s „Gdynia" im Hafen von Kopenhagen.

W pobliżu Kartuz znajdują się jeziora: Ciche i Melinko. Nad jeziorem Cichem leży Zamkowa Góra, otoczona 200 letnim lasem bukowym, który, jako zabytek, otoczony jest troskliwą opieką. Jeziora, leżące na południe od Kartuz, związane są przeważnie z biegiem rzeczki Raduni. Wymienię tu tylko kilka ważniejszych, a mianowicie: Dąbrowskie i Lubowickie (u podnóża Wieżycy), Patulskie, bliżej Kartuz Białe, Małe Brodno, Wielkie Brodno, Ostrzyckie, Kłodno, Raduńskie. Na północ od Kartuz mamy pod Mirachowem jezioro Wielkie, które naokoło otaczają piękne lasy, z wspaniałymi okazami dębów, buków i brzóz, wreszcie jezioro Łąkie.

Na południowym krańcu „Kaszubskiej Szwajcarji" leży ładnie rozbudowane, tonące w zieleni swych ogrodów, miasto, Kościerzyna. Okolica jest tu również piękną i malowniczą, pełną dużych jezior i ogromnych lasów liściastych.

Wsie i miasteczka „Kaszubskiej Szwajcarji" są nadzwyczaj miłe i czysto utrzymane, przeważnie nad brzegiem jezior, lub w otoczeniu lasów położone, dlatego też posiadają niesłychany urok i zapewniają wygodę wielotysięcznym rzeszom letników, które z roku na rok wzrastają. Wzorowy stan dróg i ścieżek umożliwia wygodne zwiedzanie okolic „Kaszubskiej Szwajcarji".

Za Kościerzyną, nieco dalej na południe, stopniowo krajobraz się zmienia. Stopniowo zauważamy, jeżeli wolno tak się wyrazić, ostatnie fragmenty obrazu „Kaszubskiej Szwajcarji", które się powoli zamieniają w monotonję krajobrazu nizinnego Borów Tucholskich.

Bory Tucholskie zajmują teren ponad 3.000 km. kw. i ciągną się pasem 110 km. długim, a miejscami do 45 km. szerokim. Całość ta jest oczywiście gęsto przerywana nizinami niezalesionemi, jednak zdarzają się też ciągłe strefy zalesione, o długości do 90 km. Bory Tucholskie, to przeważnie lasy sosnowe, posiadają gdzieniegdzie podszycie z jałowca, a jedynie nad Czarną Wodą i nad Brdą znaleźć można lasy mieszane, lub liściaste, na które składają się przeważnie buki i stare dęby. Nad jeziorem Mukrz, pod Wierzchucinem, znajduje się na półwyspie t. zw. „Cisowy Gaj", który, ze względu na swą wartość okazową (kilkasetletnie cisy), zachowywany jest z wielką pieczołowitością.

W strefie Borów Tucholskich leżą miasta: Starogard, Tuchola, Chojnice, Osie nad Wisłą. Tu również znajdują się setki jezior, z których największe: jezioro Wdydze, na południe od Kościerzyny (nad niem wieś Wdydze, z znanem i cennem muzeum kaszubskiem) i 7 km. na północ od Chojnic, przy samej granicy niemieckiej, jezioro Charzykowskie (26 km. długie), uroczo położone, o brzegach pięknie zalesionych. Przez jezioro Charzykowskie przepływa Brda. Dalej mamy między Brdą, a Czarną Wodą, miasteczko Czersk, a przy linji kolejowej Laskowice - Chojnice miasteczko Tucholę, skąd wzięły swą nazwę Bory Tucholskie. Posiada piękne ogrody i promenady, a co najważniejsze, leży w centrum najpiękniejszych, pod względem krajobrazu płaskiego, okolic.

Na wschodzie Borów Tucholskich, w dorzeczu rzeki Wieżycy, leży sąsiadujący z Wisłą obszar, t. zw. Kociewie. Lasów mamy tu stosunkowo mniej, gdyż urodzajna gleba wyzyskana jest dla rolnictwa. Na skraju Kociewia leży Starogard, który może się również poszczycić kilkoma jeziorami w okolicy. Skarbem zaś Kociewia jest położone nad Wieżycą miasto Pelplin, siedziba biskupa chełmińskiego.

W zachodniej części Borów Tucholskich, w okolicy pagórkowatej i lesistej, leżą malownicze Chojnice. Miasto to posiada szereg budowli nowoczesnych, wspaniałe wille i ogrody, piękny park miejski i śliczne, pielęgnowane aleje, które łączą miasto z najbliższą okolicą. Miasto leży w pobliżu granicy niemieckiej.

Na południe od Chojnic leży obszar, tak zwane Kosznajdry, należący dawniej do Wielkopolski, a zwany Krainą. Do tego obszaru należą miasta: Więcbork, Sępolno i Kamień.

Obszar Dolnej Wisły dzieli się na szereg t. zw. „Kęp". Leżą tu miasta: Chełmno, Świecie Nowe. Wzdłuż całego nieomal wybrzeża rosną dęby, graby i jawory. Najpiękniejszą jest Kępa Klasztorna koło Nowego. Następują ważniejsze, jak Wielka Kępa pod Ostromeckiem, zarośnięta topolami, białodrzewem i dębami, Panieńska Kępa koło Chełmna, z pięknymi okazami wiązów, dębów i topoli, dalej Pańska koło Sartawic, Wilcza pod Silnem, Bazarowa pod Toruniem, Wilki pod Otłoczynem, Bratwińska pod Grudziądzem. W tej okolicy znajdują się miasta: Ostromecko, Unisław, Płutowo, ślicznie położone Sartawice, Grudziądz, Nowe, Gniew i Tczew.

Pozostaje jeszcze do omówienia Pojezierze Brodnicko - Lubawskie, które stanowi skrawek pojezierza mazurskiego. Krajobraz tu jest mało urozmaicony, lasów prawie że niema, jedynie nadrzeczna strefa piaszczysta nad Osą i Drwęcą posiada większe obszary leśne. Z miast mamy tu Chełmżę, z największą w Polsce cukrownią, Gołąb nad Drwęcą (sąsiaduje z dużymi lasami), Brodnicę nad Drwęcą, Nowe Miasto, Lidzbark, Działdowo i Lubawę. W wschodniej części Pojezierza Brodnicko - Lubawskiego znajdują się dwa wielkie jeziora: Iławskie i Drwęckie. Dalej mamy mniejsze jeziora, jak Ciche, Zbyczno i Łękorskie. Największem jest jezioro Wądzyńskie. Wszystkie leżą w pośrodku lasów, otacza je niesamowita, głucha cisza leśna. Na południe od Lidzbarku, aż po Działdowo, ciągną się piękne, rozległe lasy, mieszczące w sobie również pomniejsze jeziora.

Reasumując opis powyższy, można powiedzieć, że Pomorze posiada niezwykłą rozmaitość krajobrazową, o wielkim uroku, zachęca pięknością pojezierza i wspaniałych, lesistych wzgórz do zwiedzenia wzdłuż i wszerz, a więc stanowi wdzięczne pole dla ruchu turystycznego i teren wymarzony dla szukających uspokojenia nerwów letników.

Marjan Kaźmierski.

ZDROJOWISKA, UZDROWISKA i LETNISKA W WIELKOPOLSCE

Jakkolwiek mniej się mówi i słyszy o letniskach i uzdrowiskach w Poznańskiem, jakkolwiek stan ich liczebny jest mniejszy, niż w innych województwach Polski, to jednak Wielkopolska w niczem nie ustępuje pozostałej części kraju pod względem piękności i uroku swych letnisk, jak również pod względem malowniczości nizinnego wprawdzie, tem niemniej jednak pociągającego, krajobrazu, przewyższa zaś lwią część letnisk innych województw pod względem stanu sanitarnego i hygienicznego, jak również pod względem zaspokojenia wymogów kulturalnych, przyczem bynajmniej nie zatraca tych cech, jakich przeciętny letnik oczekuje od t. zw. „letniska".

Nie dużą również jest ilość uzdrowisk w Wielkopolsce, lecz te, które posiadamy, stoją pod względem skuteczności przeprowadzonej w nich kuracji, oraz pod względem nowoczesnych urządzeń technicznych, na poziomie najzupełniej zachodnio-europejskim.

Dla lepszej orjentacji będę omawiał miejscowości kolejno, według szlaków kolejowych, na pierwszem jednak miejscu pragnę, poza wszelką kolejnością, poświęcić nieco więcej miejsca wielkiej wagi uzdrowisku, które, biorąc pod uwagę jego wartość leczniczą, może śmiało konkurować z tego rodzaju uzdrowiskami za granicą. Mam na myśli Inowrocław.

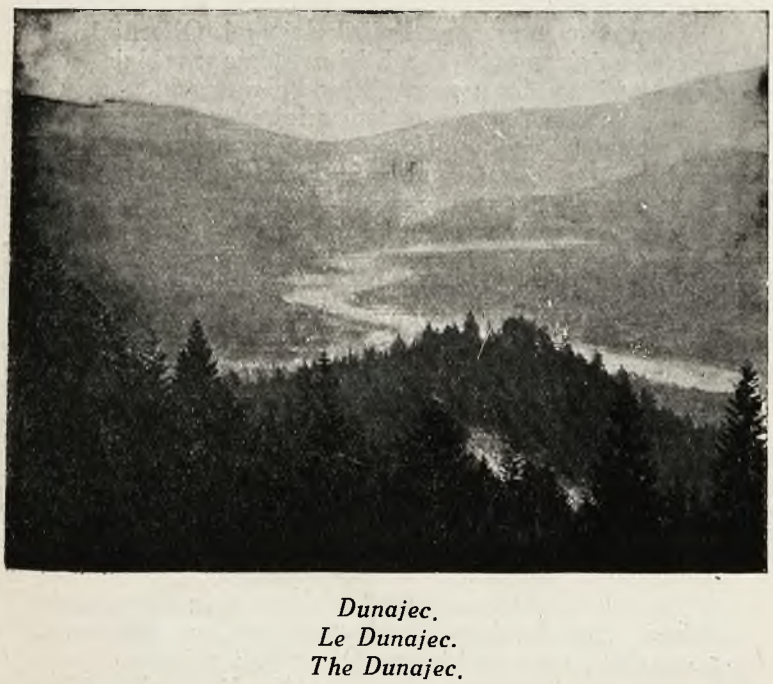
Miasto Inowrocław, stolica Kujaw, stary gród piastowski, liczy około 30.000 mieszkańców. Leży przy szlakach kolejowych: Warszawa — Toruń — Poznań i Kraków — Katowice — Bydgoszcz — Gdańsk. Odległość od Poznania 2 godz. jazdy koleją. Miasto jest pięknie zabudowane, czyste, zaopatrzone w wodociągi, kanalizację, gazowe i elektryczne oświetlenie. Stacja kolejowa, aczkolwiek leży w mieście, oddalona jest około 1 klm. od samego centrum, z którem łączy się przy pomocy tramwajów.

Inowrocław leży na podziemnej skale solnej, której zawdzięcza swe powstanie poważne uzdrowisko— Inowrocławski Zakład Solankowy, leżący na peryferji miasta, a oddalony od centrum o pół kilometra.

Środkiem leczniczym „Solanek" inowrocławskich jest sól, a w znacznie większym stopniu pozostały po wykrystalizowaniu soli z warzonki ług, zawierający wysoki procent soli jodo-bromowych, Dzięki doprowadzeniu, przy pomocy odpowiednich urządzeń, do wanien kwasu węglikowego „Solanki" są w stanie zastąpić w zupełności zdrojowiska niemieckie, jak Nauheim, Kissingen i t. p. Pozatem zaprowadzono kąpiele borowinowe. Borowinę czerpie się z miejskich błot, obfitujących w żelaziste związki. Apteka miejscowa „Pod Orłem" fabrykuje wodę mineralną, odpowiadająca składnikami źródłom kissingenskim, a skutecznością leczniczą kissingenskiej wodzie „Rakoczy".

Z okolic Burkutu.
Environs de Burkut.
From the neighbourhood of Burkut.
Aus der Gegend von Burkut — Der See „Szybena".

Dunajec.
Le Dunajec.
The Dunajec.
Der Fluss Dunajec.

Urządzenia kąpielowe „Solanek" odpowiadają w zupełności wymogom nowoczesnym. Zakład kąpielowy posiada 60 łazienek z jedną lub dwoma wannami, pozatem szereg łazienek specjalnych dla kąpieli borowinowych. Prócz tego urządzono kąpiele słoneczne, zaopatrzone w przyrządy natryskowe.

Dom kąpielowy mieści się w środku pięknego, 100 morgowego parku, w którym znajduje się również kawiarnia, duży staw z łodziami wiosłowemi, korty tenisowe, place gier i zabaw dla dzieci i t. d. Przy parku wspaniały plac sportowy, piękna, cienista aleja, łącząca park „Solanek" z hotelem kuracyjnym, leżącym również w pięknym parku.

Dogodne połączenia kolejowe umożliwiaja kuracjuszom zwiedzanie miejscowości pobliskich, jak Gniezno, Trzemeszno, Kruszwica nad Gopłem (z Mysią Wieżą), Bydgoszcz, Toruń, Poznań.

Okolica obfituje w piękne miejsca wycieczkowe (wymienię tu tylko Suchatówkę i Brzozę), których piękne i zachwyt budzące lasy wprost zapraszają miłośników nieco dalszych wycieczek.

Okolice Poznania obfitują w cały szereg, przez publiczność tłumnie odwiedzanych letnisk i miejsc wycieczkowych. Okolicy Poznania dodaje uroku rzeka Warta, to też wzdłuż niej, na północ i na południe od Poznania leżą najbardziej uczęszczane miejsca wycieczkowe i letniska, jak Dębina, Starołęka, Puszczykowo, Czerwonak, Bolechów, Owińska i inne.

Do Dębiny (5 klm. w górę rzeki Warty) dostać się można koleją, lub łodzią motorową, kursującą w miesiącach letnich bardzo często. Jest to ulubione miejsce wycieczkowe ludności miasta Poznania, szczególnie w czasie Zielonych Świąt. Znajdują się tu liczne piękne wille, kilka restauracji, kawiarni i t. p. Wszystko to położone jest w parku miejskim, zajmującym 86 ha.

Letniska podmiejskie Puszczykowo, Puszczykówko i Ludwikowo posiadają w lecie bardzo dogodne połączenie kolejowe (pociągi kursują w miarę potrzeby nawet co pół godziny).

Puszczykowo, oddalone 13 klm. od Poznania, przy stacji kolejowej tej samej nazwy, na odcinku Poznań — Ludwikowo, a zasadniczo przy szlaku Poznań — Leszno — Rawicz, w lesie sosnowym, na terenie pagórkowatym, posiada kilka pensjonatów i kilkadziesiąt dworków, oraz bardzo wielką ilość willi prywatnych. Poczta i telefon w miejscu, pozatem cały szereg restauracji, kawiarni i cukierni. W każdym nieomal lokalu koncert.

Puszczykówko, położone o 2 klm. od Puszczykowa, leży opodal gościńca, nad samą Wartą. Stacja kolejowa w miejscu, posiada kilkadziesiąt dworków, jest może mniej eleganckie niż Puszczykowo, zapewnia za to daleko większą swobodę i spokój idealny.

Ludwikowo, podobnie, jak wymienione poprzednio letniska, posiada wiele willi, oraz piękny i wysoko, bo 100 m. nad poziomem morza położony, dom kuracyjny. Jest to okolica urocza, może najpiękniejsza w całej Wielkopolsce, stąd też istnieje projekt utworzenia właśnie w okolicy Ludwikowa parku narodowego. Stacja kolejowa w miejscu, dla rozrywek szereg restauracji i kawiarni.

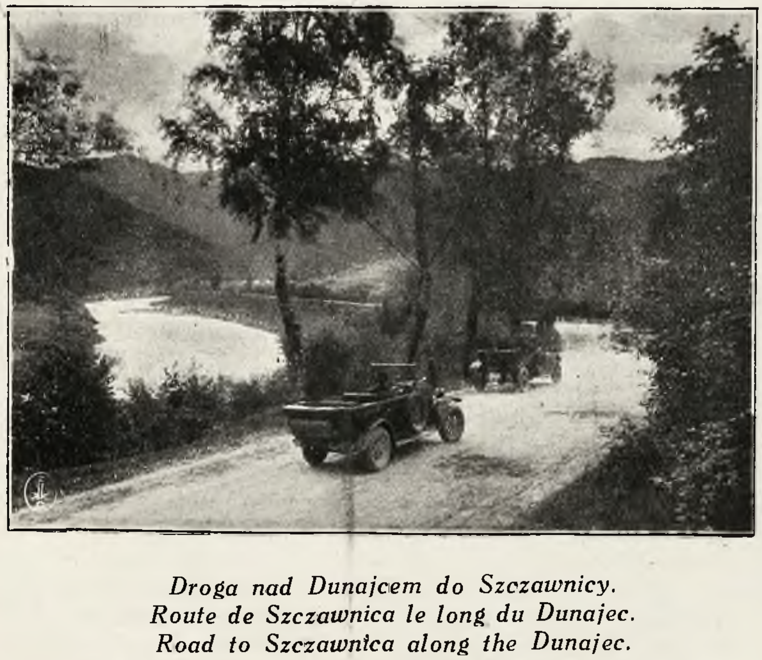
W okolicach trzech omówionych miejscowości duże, pięknie utrzymane lasy sosnowe, poprzecinane licznemi ścieżkami, przy których znajdują się gęsto rozmieszczone ławki.

Niedaleko Puszczykowa znajduje się najpiękniejsze bodaj jezioro w Poznańskiem, jezioro Góreckie (3 klm. długie i 17 m. głębokie), pagórkami i lasami otoczone. Stoi tu piękny pałacyk, wybudowany przez hr. Tytusa Działyńskiego.

Należy zauważyć, że z każdego z wyżej omówionych miejsc wycieczkowych i letnisk odbywać można moc wycieczek bliższych i dalszych do okolicznych miejscowości.

Na linji kolejowej Poznań—Gniezno, w odległości 14 klm. od Poznania, znajduje się **Kobylnica**, letnisko, oraz kolonja wakacyjna dla dzieci, urządzona przez towarzystwo „Stella" w Poznaniu. Miejscowość położona w terenie wybitnie nizinnym, posiadająca jednak wielkie walory i wszelkie warunki na letnisko dobre, a to dzięki lasom sosnowym, zaprawiającym powietrze wyjątkowo silnym, balsamicznym zapachem.

Na linji kolejowej Gniezno—Jarocin, w okolicach **Orzechowa** (48 klm. od Gniezna) i **Żerkowa**

Droga nad Dunajcem do Szczawnicy.
Route de Szczawnica le long du Dunajec.
Road to Szczawnica along the Dunajec.
Der Weg nach Szczawnica längs des Flusses Dunajec.

Ojców — Widok ogólny.
Ojców — Vue génerale.
Ojców — General view.
Ojców — Gesamtansicht.

(55 klm. od Gniezna), rozciągają się ogromne lasy, tak iglaste jak i liściaste. Teren pagórkowaty, krajobraz nieco urozmaicony. Okolice te jeszcze przed wojną przyciągały liczne rzesze turystów, przeważnie niemieckich i już wówczas były nader popularne pod nazwą „Polskiej Szwajcarji". Nadają się świetnie na uzdrowiska pierwszorzędnej wartości. Na północ od Żerkowa wznosi się najwyższe ze wzgórz — Łysa Góra (161 m.) — z którego przy sprzyjającej pogodzie roztacza się piękny krajobraz aż po Pyzdry.

Na szlaku Gniezno — Powidz mamy odległe od Gniezna o 28 klm. miasteczko **Powidz**. Miasto założone w XVIII wieku, leży nad dużem jeziorem (15 klm. kwadr.). Jezioro Powidzkie otoczone jest pięknymi lasami, klimat w tej okolicy łagodny i ciepły, gleba przepuszczalna. Przy jeziorze urządzono plażę piaskową dla kąpieli powietrzno-słonecznych. Letnicy korzystać mogą z miłych przejażdżek po jeziorze, do dyspozycji łodzie wiosłowe, żaglowe i motorowe. Wybudowano również piękny gmach łazienkowy długości 150 m., który mieści w sobie 60 kabin kąpielowych, oraz 30 pokojów dla kuracjuszy.

Wreszcie na linji Poznań — Chodzież, w odległości 30 klm. od Poznania, a 1 i pół klm. od stacji kolejowej Oborniki, leży letnisko i zakład przyrodoleczniczy **Miłowody**, miejscowość położona wśród suchej, lesistej okolicy, nad wysokim brzegiem Wełny, otoczona starym, pięknym parkiem. Zakład otwarty przez cały rok.

Pozatem mamy na linji kolejowej Oborniki — Wronki miejscowość **Bąblin**, gdzie znajduje się dom leczniczy dla pracowników kolejowych.

Chciałbym jeszcze w tem miejscu zaznaczyć, że lasy w całej Wielkopolsce są wzorowo utrzymane, dzięki temu, że każdy obywatel sam tu jest stróżem porządku i każdy sam czuwa nad utrzymaniem w stanie wzorowym tych zakątków, które mu dają wypoczynek i spokój. Dotyczy to również wszystkich podmiejskich miejsc wycieczkowych, do których w dni świąteczne zjeżdżają tłumy kilkunastotysięczne.

Na zakończenie muszę dla informacji zaznaczyć, że kuracjusze, wyjeżdżający do Inowrocławia i do Miłowód, korzystają z ulgi taryfowej, przewidzianej dla szeregu zdrojowisk.

Zastrzegam się, że pominąłem tu różne miejscowości, mające tylko znaczenie dla lokalnego ruchu letniskowego, a w zasadzie, jeżeli miałbym mówić o wszystkich tych miejscowościach, które nadają się na letniska, wypadałoby mi wymienić tu nieomal wszystkie małe miasteczka i większe wsie, utrzymane dzięki uświadomieniu społeczeństwa w wzorowym porządku i na wysokim poziomie kulturalnym.

Ks. F. Dachowski

OD TATR DO BESKIDU ZACHODNIEGO

Najsłynniejsze ziem polskich uzdrowisko — Zakopane, leży w górnym końcu doliny nowotarskiej, pod 49° szerokości i 37° długości geograficznej od Ferro, wzniesione na wysokość od 600 - 1.000 m. nad poziom morza.

Od południa zamyka je łańcuch Tatr, a od północy ograniczają lesiste zbocza Gubałówki.

Główna sieć uliczna uzdrowiska tworzy kształt nieregularnego, kilkoma przecznicami wewnątrz przeciętego trójkąta. Ulice te noszą nazwy: Krupówki, Zamoyskiego, Chałubińskiego, Jagiellońska, Stara Polana, Nowotarska, Marszałkowska (Tad. Kościuszki), Sienkiewicza, Witkiewicza i Łukaszówki.

Bliskie sąsiedztwo Tatr, oraz wybitna wartość lecznicza górzystego powietrza uczyniły Zakopane wyjątkową w Polsce miejscowością, urosłą w ciągu niewielu lat do znaczenia pierwszego w kraju środowiska turystycznego i klimatycznego.

Chętniej, niż w jakimkolwiek innym kącie kraju, osiadają w Zakopanem na stały pobyt artyści, malarze, poeci i przyrodnicy, odnajdując tam moc natchnienia, lub treść dla pracy twórczej.

Dawniej, kiedy po Tatrach chadzano tylko w krótkich miesiącach lata, sezon zakopiański dzielił się na letni, bardziej turystyczny, oraz zimowy, prawie wyłącznie leczniczy. Od lat kilkunastu, odkąd rozbudziło się w Polsce zamiłowanie do sportów zimowych, Zakopane, dzięki świetnym dla tych sportów warunkom, rozwinęło się w pierwszorzędną stację zimową, a że coraz więcej osób na stałe się w niem osiedla, różnice między sezonami zacierają się coraz bardziej.

Zakopane posiada stację kolejową i urząd pocztowo - telegraficzno - telefoniczny na miejscu. Kuracjusze korzystają z kolejowych ulg taryfowych.

Klimat Zakopanego odznacza się zmniejszonem ciśnieniem atmosferycznem, niską średnią ciepłotą, bez znacznych wahań, prawie zupełnym brakiem wiatrów, obfitymi, lecz rzadkimi opadami śnieżnymi w zimie, natomiast częstymi, małymi opadami deszczowymi w lecie, zwiększonem natężeniem promieni słonecznych. Te wszystkie czynniki stwarzają z Zakopanego pierwszorzędną stację klimatyczną, albowiem w tych warunkach przyspiesza się przemiana materji, oddech staje się szybszym i głębszym, wzmaga się łaknienie, czynność serca przyspiesza się. Klimat Zakopanego podnieca energję, hartuje organizm, działa kojąco na cierpienia dróg oddechowych.

Po Tatrach polskich są dobrze utrzymane ścieżki, znaczone kolorową farbą, to samo jest i po stronie czeskiej. Poza wycieczkami w wysokie Tatry są z Zakopanego bliższe i dostępne dla każdego wycieczki, na regle, do prześlicznych dolin, jak doliny Białego, Strążyskiej, Kościeliskiej, do Kuźnic, do Jaszczurówki, do Rostoki, do Morskiego Oka i na stronę czeską.

Zakopane jest wreszcie obecnie pierwszorzędną stacją sportów zimowych (narty, saneczki).

O 3 kilometry od Zakopanego leży wieś Jaszczurówka, malowniczo położona wśród zalesionych gór. Posiada ona ciepłe źródła o ciepłocie +21° Celzjusza, o właściwościach radioaktywnych. Źródło to jest ujęte w basen otwarty, czynny tylko latem. W Jaszczurówce są liczne wille i pensjonaty, oraz restauracja.

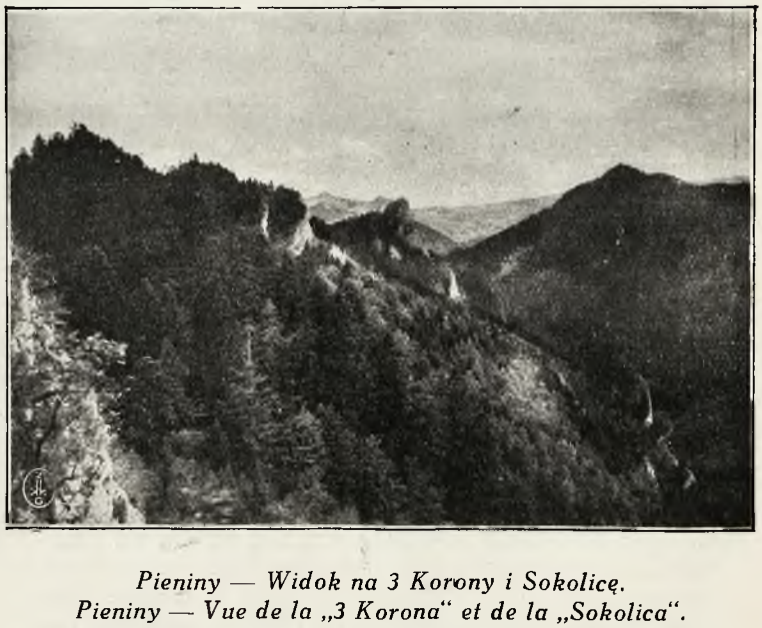
Przedostatnia, licząc od Krakowa do Zakopanego, stacja kolejowa przed Zakopanem, to letnisko i stacja klimatyczna górska — Poronin, położony w powiecie nowotarskim, województwie krakowskiem. Leży on tuż u podnóża Tatr, na wysokości 750 metrów nad poziomem morza, w dolinie, zasłoniętej od wiatrów. Okolica piękna, widok na szczyty Tatr.

8 kilometrów od stacji kolejowej Poronin, na grzbiecie Porońca (957 m. nad poziom morza), położona jest wieś góralska Bukowina. Letnicy korzystają z ulg kolejowych. Okolica górska z przepięknym widokiem na Wysokie Tatry.

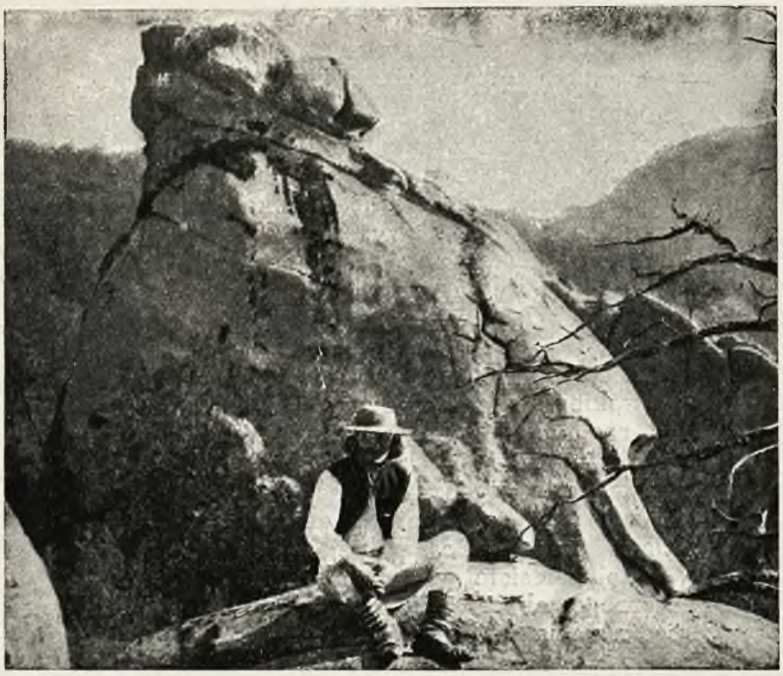
Bukowina jest letniskiem odpoczynkowem, jak również nadaje się na stację klimatyczną dla leczenia chorób płucnych, oraz innych chorób przewodów oddechowych.

W Beskidzie Śląskim, zwanym też górami Jabłonkowskiemi, w południowej części Śląska Cieszyńskiego, znajdują się Bystra, stacja klimatyczna w górach Żywieckich, 7 klm. na południe od Bielska, nad Białą, w lesistych ramionach Klimczoka położona. Szczyrk, z powodu nader malowniczego położenia w typowej Beskidskiej dolinie, 10 klm. długiej, ujętej w lesiste zbocza Klimczoka i urwistego Skrzycznego, okazale się piętrzącego, zyskuje coraz szersze wzięcie, jako urocze letnisko; odległość od stacji Bystra 9 klm. Jaworze, 11 klm. na zachód od Bielska, posiada kilka willi, pensjonat oraz zakład kąpielowo - leczniczy z kąpielami gazowemi, igliwiowemi i mineralnemi: warunki lecznicze i klimat wyborny; duży stary park z egzotycznemi drzewami. Ustroń, u wylotu doliny Wisełki, z kąpielami borowinowemi, solankowemi, gazowemi i gliwiowemi w zakładzie kuracyjnym, dobrze urządzonym. Wisła, jedna z największych wsi górskich w Polsce, miejscowość klimatyczna o urobionem już wzięciu; kilkanaście willi i pensjonat. Istebna, wieś śląska w dolinie górnej Olzy. Zdrowe, gróskie powietrze tej wsi, silne nasłonecznienie osłoniętej kotlinki, jej wysokie położenie, stanowią wyborne warunki klimatyczne.

W Beskidzie Małym, także polskim, albo Kocierskim zwanym, paśmie górskiem, rozciągającem się między kotliną Żywiecką a Pogórzem Karpackiem, mamy: Straconkę, wioskę o 5 i pół klm. od Białej położoną, stację turystyczną. Wilkowice, wieś tuż u południowego podnóża Magórki położoną, małe letnisko. Porąbkę, położoną u wylotu doliny Soły i Wielkiej Puszczy, od stacji kolejowej Kąty 7 i pół klm oddaloną.

Pieniny — Widok na 3 Korony i Sokolicę.
Pieniny — Vue de la „3 Korona" et de la „Sokolica".
Pieniny Hills. — View on the 3 Korona and the Sokolica.
Der Gebirgszug Pieniny — Blick auf die Gipfel 3 Kronen und Sokolica.

Z okolic Bolechowa — Skały w Bubniszczu.
Les environs de Bolechów — Les rochers à Bubniszcze.
From the neighbourhood of Bolechów — The rocks of Bubniszcze.
Aus der Gegend von Bolechów — Felsen in Bubniszcze.

W Beskidzie Żywieckim, a raczej w wielkiej kotlinie żywieckiej, otoczonej zewsząd pasmami gór i w dolinie Soły znajdują się liczne letniska. Jeleśnia, oddalona o pół godziny jazdy koleją od Żywca, ma dogodne warunki, jako letnisko i mieszkania w tanich domkach góralskich. Węgierska Górka, stacja kolei z Żywca, przysiółek gminy Cięcina, położona 406 m., w dolinie Soły, u podnóża lesistej góry Glinne, odwiedzana licznie przez letników, posiada urządzenia kulturalne. Milówka, 14 klm. na południe od Żywca, wysokość 452 m., znana, jako przyjemne letnisko. Rajcza, następna stacja za Milówką, w dolinie Soły, na wysokości 485 m. leżąca; położenie Rajczy odznacza się rzadkim urokiem kotlinki, malowniczym i lesistym wieńcem gór okolonej. Zwardoń, wieś i graniczna stacja kolejowa z połączeniem przez Czaczę z koleją Koszycko - Bogumińską, na wysokości 686 m. Położenie dworca kolei należy do najwyższych i najbardziej malowniczych w Polsce; stoi on na przełęczy, otoczony lasami i wierchami, o zbocze góry oparty.

W około pasma Babiej Góry grupują się uzdrowiska i letniska następujące: Sucha, miasteczko w powiecie makowskim nad Skawą, na wysokości 346 m., dookoła górami do wysokości 900 m. otoczone. Sucha stanowi stację węzłową kolei podkarpackiej i odnogi Żywiec - Zwardoń. Wokoło rozległe lasy. Maków, miasteczko powiatowe nad Skawą, na wysokości 357 m., ma ustalone wzięcie, jako górskie letnisko, z powodu malowniczego położenia, zdrowego powietrza i dogodnych warunków aprowizacyjnych. Letnicy zamieszkują także licznie w okolicznych wsiach, jak w Żarnówce, Malejowej, Białce, Grzechyni. Połączenie Makowa z Zawoją przy pomocy furek. Zawoja, wielka wieś w powiecie makowskim, wzniesiona 550 m. nad poziom morza. Malowniczością położenia przewyższa inne letniska w Beskidach i jest najpiękniejszą wsią polską po Zakopanem. Leży w dolinie Skawicy, między Policą, Jałowcem i Babią, w istnej powodzi najwspanialszych lasów iglastych. Jako wspaniałe letnisko ma Zawoja ustaloną sławę i rozwój jej, pomimo braku kolei, z roku na rok postępuje. W sezonie letnim kursują z Makowa autobusy. Lipnica Wielka, wieś orawska, 4 klm. na zachód od Jabłonki, 32 klm. od Chabówki oddalona. Położona w jasnej, słonecznej dolinie górskiej, posiada świetne warunki na stację klimatyczną. Jest tu też kilka źródełek siarczanych. Wzniesienie 700 m., krajobrazy beskidskie i tatrzańskie.

W dolinach pasma Beskidskiego Limanowsko — Makowskiego położone są: Zaryte, wioska w szerokiej, malowniczej dolinie Łososiny.

U stóp malowniczego pasma Gorców leżą: Nowy Targ, stolica Podhala, z pięknym widokiem na Tatry; właściwem letniskiem jest tutaj przedmieście Kowaniec, położone za Dunajcem, wciśnięte w ramiona Gorców, a mające zapewnioną przyszłość, jako urocze letnisko. Rabka, słynne z silnej jodo - bromowej solanki zdrojowisko, posiada nowoczesne urządzenia, elektryczność, wodociągi, miłe śródgórskie położenie, łagodny klimat i śliczny park 100-morgowy. Wzniesienie 520 m. W sezonie dogodne połączenia kolejowe bezpośrednimi pociągami pospiesznymi. Mszana Dolna, miasteczko w dolinie Raby nad jej dopływem Mszanką, letników znaczna liczba. Niedźwiedź, górska wioska pod Turbaczykiem, 6 i pół klm. na południe od Mszany Dolnej — malownicze położenie i zdrowe powietrze. Poręba Wielka, 1 klm. na zachód od Niedźwiedzia położona, znana jako wielka kolonja wakacyjna dla młodzieży krakowskich szkół średnich. Ochotnica, wieś pięknie położona i zdrowa, na letnisko wybornie się nadająca.

W romantycznej i poetycznej krainie Pienin znajduje się: Czorsztyn z pięknemi ruinami zamku, Krościenko, miasteczko u północnego podnóża Trzech Koron, położone na wysokości 422 m., w uroczej okolicy, obfitej w lasy iglaste, ma zdrowe i łagodne powietrze, kąpiele w Dunajcu, zdroje szczawy alkaliczno - słonej i dobre mieszkania, stąd ma ustalone wzięcie, jako jedno z lepszych letnisk. Połączenie autobusowe z Nowym Targiem i Nowym Sączem. Szczawnica, zakład zdrojowy, na wysokości 500 m. położony. 7 znakomitych źródeł szczaw alkaliczno - słonych, dobry klimat i przepiękna okolica. Zakład posiada wiele pięknych willi, pensjonatów i restauracji. Komunikacja auto-

Zakopane — Morskie Oko.
Zakopane — Morskie Oko.
Zakopane — The Ocean's Eye.
Zakopane — Morskie Oko (Meeresauge), der höchste See in der Tatra.

mobilowa w sezonie ze Starego Sącza i Nowego Targu od pociągów pospiesznych i osobowych.

W rejonie wreszcie ostatniego pasma Beskidów Zachodnich, w Beskidzie Sądeckim położone są miejscowości: R y t r o, wieś w dolinie Popradu, znana z pięknego położenia na wysokości 352 m., z dobrego klimatu i powietrza. Malowniczości dodają wiosce sterczące na górze Zamkowej ruiny zameczku z XIII wieku. P i w n i c z n a, coraz więcej rozwijające się letnisko, otoczone wokół rozległymi lasami. Ł o m n i c a, w pobliżu Piwnicznej za Popradem, w zacisznej, bocznej dolinie położona, bogata w liczne i wyborne źródła szczawy żelazistej. Ż e g i e s t ó w, położony na wysokości 486 m., w wąskim wąwozie, słynny ze znakomitej szczawy żelazistej, z kąpieli mineralnych, borowinowych i popradzkich, oraz z uroczego położenia wśród iglastych i liściastych lasów, z pięknych widoków i przechadzek. M u s z y n a, w pięknej kotlinie górskiej, dobra stacja klimatyczna. Wreszcie, ostatnia w tem wyliczeniu, lecz nie ostatnia co do swojego znaczenia K r y n i c a, najwykwintniejsze polskie zdrojowisko, na wysokości 595 metrów, w trzech lesistych dolinach górskich położona. Obecnie Krynica jest cały rok otwarta, zwłaszcza, iż staje się ona ośrodkiem sportów zimowych. Krynica posiada okazały dworzec zdrojowy z hotelem rządowym, salę balową, wykwintne restauracje, cukiernie i kawiarnie; ma 5 źródeł szczawy żelazistej, oraz kąpiele mineralne, gazowe i borowinowe. W sezonie połączenie bezpośrednie pociągami pospiesznymi z Warszawy.

x. y.

LETNISKA W KARPATACH WSCHODNICH

Letniska w Karpatach Wschodnich tworzą kilka grup, z których największe rozsiadły się w dolinie Oporu, wzdłuż linji kolejowej Stryj - Ławoczne, oraz w dolinie Prutu, wzdłuż linji kolejowej Stanisławów - Worochta. Mniejsze grupy letnisk znajdziemy w okolicach Kosowa, w Beskidach Huculskich, oraz Bieszczadach, wzdłuż linji kolejowej Sambor - Sianki.

Rozpoczynam od grupy letnisk najliczniej frekwentowanej, którą są l e t n i s k a w d o l i n i e P r u t u. Leżą one wszystkie w powiecie nadwórniańskim, wzdłuż linji kolejowej Stanisławów - Worochta, a każde z nich posiada stację, względnie przystanek kolejowy w miejscu, co ogromnie ułatwia dojazd. Ogółem bywa tu w lecie około 15.000 gości, których największa ilość przybywa ze Lwowa, Stanisławowa, Kołomyji, miast i miasteczek podolskich, chociaż i z Warszawy i z Łodzi zaczynają tutaj przybywać coraz liczniejsi goście.

Szereg letnisk w dolinie Prutu rozpoczyna L u b i ż n i a, 56 km. od Stanisławowa, przedmieście Delatyna, z kilku willami dla letników, odbudowanemi po wojnie. Następnie D e l a t y n (58 km.), zniszczone w czasie wojny miasteczko, o 6.000 mieszkańcach, które posiada silne solanki i kąpiele solankowe. W roku 1926, bawiło tu 1.000 osób na kuracji.

Za Delatynem, wzdłuż linji kolejowej, która biegnie bez przerwy doliną Prutu, wśród osad huculskich, zaczyna się szereg pięknie położonych stacji klimatycznych i letnisk, oddalonych od siebie o kilka kilometrów. Okolica bogata w lasy i góry. Od wschodu ciągną się Beskidy Huculskie, od zachodu dzikie Gorgany. Letniska położone na wysokości od 500 m. (Jaremcze) do 800 m. (Worochta) nad poziomem morza. Przedwojenne wille i pensjonaty uległy przeważnie zniszczeniu, zostały one jednak po wojnie odbudowane, a dzięki wzmożonej frekwencji letniska tutejsze, w porównaniu ze stanem przedwojennym wzrosły dwukrotnie.

Za Deletynem następują kolejno: D o r a (62 kilom.), letnisko z frekwencją 2.000 gości, pensjonatem „Kresy" i kilkunastu willami. J a r e m c z e (66 km.), największe letnisko Wschodnich Karpat, którego frekwencja dochodzi do 6.000 gości rocznie. Jaremcze odbudowało się już całkowicie po zniszczeniach wojennych i posiada sto kilkadziesiąt willi, kilkanaście pensjonatów i kilka hoteli. Za pierwszorzędne uchodzą pensjonaty: „Dwór Hejdy", „Marta", „Stenia", oraz „Kalmus", zaś wśród hoteli: Skrzyńskiego i Hanusia, obydwa z restauracjami. Jaremcze leży w najpiękniejszem miejscu doliny Prutu, w sąsiedztwie słynnego wodospadu. Na bliższe szczyty wiodą parkowe ścieżki, na dalsze zaś ścieżki turystyczne, wyznaczone farbą przez Polskie Towarzystwo Tatrzańskie.

J a m n a (70 km.), jest małem letniskiem z pensjonatami Majdrowicza i Kozieradzkiego, oraz sanatorjum urzędników Banku Gospodarstwa Krajowego.

W dalszym ciągu dolina Prutu rozszerza się, a w kotlinie tej leży M i k u l i c z y n (76 km.), centrum dużej gminy huculskiej. W roku 1926, bawiło tu przeszło 2.000 letników. Kilka pensjonatów, nadto akademicki dom zdrowia na 60 osób, zbudowany przez Senat Uniwersytetu Lwowskiego i dom zdrowia drukarzy lwowskich. Mikuliczyn leży na wysokości 600 m. n. p. m.

Następuje P o d l e ś n i ó w, małe letnisko z kilku willami, oraz T a t a r ó w (86 km.), letnisko położone 700 m. n. p. m. W lecie przebywa tu około 2.000 gości. Hotel Hirscha z restauracją, pensjonaty „Zofjówka" p. Zarańskiej, oraz „Zacisze" p. Dubrawy, dom zdrowia Głównej Komendy Policji. Tatarów jest punktem wyjścia wycieczki na słynny z pięknego widoku szczyt Chomiak (1564 m.).

Najwyżej położonem letniskiem, w dolinie Prutu, jest W o r o c h t a (93 km.), położona 750 m. n. p. m. Ze względu na sąsiedztwo Czarnohory rozwija się

Solec — Kolumnada łazienkowa.
Solec — Colonnade des établissements de bains.
Solec — Front columnade of the Bath.
Solec — Der Wandelgang unter Pfeilern am Kurhaus.

Szkło — Źródło Paraszka.
Szkło — La source „Paraszka".
Szkło — The „Paraszka" Spring.
Szkło — Paraszka-Quell.

ona jako stacja turystyczna i narciarska, pozatem jako letnisko, oraz miejsce klimatyczne dla piersiowo chorych. Frekwencja gości wynosi ponad 3.000 osób rocznie. Kilka pensjontów, z nich największy „Lena", mniejsze zaś „Nad Prutem", „Pod Matką Boską", „Bożenka" p. Michalikowej, oraz B. Münzera. Sanatorja Kasy Chorych, księży, nauczycieli ukraińskich oraz medyków żydowskich. Punktem oparcia dla turystów jest „Dworek Czarnohorski" Pol. Tow. Tatrzańskiego.

Na wschód od doliny Prutu, w powiecie Kosowskim, na Huculszczyźnie, leży grupa znacznie mniejszych letnisk i stacji klimatycznych. Najbardziej znanem wśród nich jest Kosów. Jest to miasto powiatowe, liczące 3.000 mieszkańców, położone w pięknej okolicy karpackiej, u podnóża gór, nad rzeką Rybnicą. Sławę zyskał Kosów dzięki zakładowi wodoleczniczemu Dr. Tarnawskiego, istniejącemu tu od lat kilkudziesięciu. Po zniszczeniach wojennych został on już odbudowany, a jego frekwencja dochodzi do 600 osób rocznie. Nie leży on w samym Kosowie, ale w oddalonej o 2 km. na południe wsi Smodnej. Dojazd autobusem z Kołomyji 35 km. 8 km. na południe od Kosowa leżą, nad Czeremoszem, na granicy polsko - rumuńskiej, Kuty, miasto o 7.000 mieszkańców, posiadające największą w Polsce kolonję Ormian. Po wojnie zaczęło napływać do Kut wielu letników, nawet z Warszawy, którzy mieszkają w położonych wśród sadów domkach miejscowych mieszczan, używają kąpieli w Czeremoszu, oraz wycieczek w okoliczne góry. Miasto leży na wysokości 340 m. n. p. m., z powodu ciepłego klimatu słynie z swych sadów. Informacji udziela proboszcz ormiański, ks. Samuel Manugiewicz. Frekwencja letników wynosi kilkaset osób rocznie.

W głębi Huculszczyzny bywa tysiąc kilkaset letników, rozproszonych w rozmaitych wioskach, położonych nad Czeremoszem, jak Krzyworównia, która przed wojną nosiła nazwę „Ukraińskie Zakopane", gdyż przybywali tu na lato uczeni i literaci ukraińscy, z prof. Hruszewskim na czele, Żabie, Hryniawa i inne. Ich rozwój jako letnisk tamuje duża odległość od kolei i zły dojazd. Fatalny dojazd ma też leżący w tej okolicy, 41 km. na południe od Żabiego, a 73 km. od stacji kolejowej Worochta, mały zakład kąpielowy Burkut (930 m. n. p. m.), ze źródłami szczawy żelazistej.

W Gorganach leżą tylko dwa małe letniska, a to Rafajłowa, z kilku willami, położona 33 km. na południe od Nadwórnej, oraz Podlute, mały zakład kąpielowy ze źródłami siarczanemi, własność grecko - katolickiego metropolity z Lwowa, położony w dolinie Łomnicy, koło Osmołody. Do obydwu można dojechać kolejkami leśnemi, a to do Rafajłowej z Nadwórnej, zaś do Podlutego z Broszniowa.

Drugą grupę stanowią letniska w dolinie Oporu. Jest ich znacznie mniej, niż w dolinie Prutu, a ich frekwencja nie przewyższa ogółem 5.000 osób. Leżą one wzdłuż linji kolejowej Stryj - Ławoczne, na wysokości 400 - 600 m. n. p. m., a niemal przy każdej stacji kolejowej w dolinie Oporu powstało letnisko. Największem z letnisk w tej okolicy jest Hrebenów.

Szereg letnisk, w dolinie Oporu, rozpoczyna Synowódzko Wyżne (104 km. od Lwowa), duża wieś, zamieszkała przez ruskich Bojków, położona 400 m. n. p. m., u spływu rzek Stryja i Oporu. 5 km. na zachód leży Korczyn, z małym zakładem wodoleczniczym.

Następuje Dębina (110 km.), małe letnisko, 420 m. n. p. m.

W dalszym ciągu dolina Oporu rozszerza się, a w kotlinie, u stóp Paraszki, leży Skole (113 km), miasto powiatowe, o 9.000 mieszkańców. Skole jest stolicą powiatu, na terenie którego leżą wszystkie tutejsze letniska. Równocześnie jest to dość silnie

Iwonicz — Widok ogólny.
Iwonicz — Vue générale.
Iwonicz — General view.
Iwonicz — Gesamtansicht.

frekwentowane letnisko, a w r. 1926. bawiło tu około 1.300 gości, przeważnie żydów. Pensjonaty Herscha i Berty Eichlamm. Prócz letników bawi w Skolem w lecie kilkaset młodzieży w obozach wychowania fizycznego, urządzanych tu przez władze szkolne, względnie harcerstwo.

W najpiękniejszem miejscu doliny Oporu leży Hrebenów (121 km.), wieś położona 500 m. n. p. m. a zarazem największe letnisko w tej okolicy, z frekwencją około 1.500 osób rocznie. Pensjonaty „Stachowa Wola" i „Anusia". W miejscu znajduje się niewyzyskane źródło solankowe.

Przysiółkiem Hrebenowa jest Załemianka (123 km.), małe letnisko z kilku willami, własność dr. Józefa Matkowskiego. Pensjonaty tutejsze mogą pomieścić 200 osób.

Dalej przy tej linji położone miejscowości są

mniej frekwentowane. Należy do nich: T u c h l a (127 km.), wieś posiadająca kolonję letniczą dla dzieci kolejarzy, kilka willi dla letników i schronisko narciarskie klubu sportowego „Pogoń" we Lwowie. R ó ż a n k a (136 km.), z kilku willami dla letników, oraz S ł a w s k o (139 km.), słynna stacja narciarska, położona 600 m. n. p. m., gdzie schronisko Karpackiego Tow. Narciarzy ze Lwowa wynajmowane jest na lato letnikom.

W Bieszczadach, wzdłuż linji kolejowej Sambor-Sianki, leży nadto kilka małych letnisk. Wille dla letników istnieją tylko w S p a s i e, oraz T o p o l n i c y, gdzie istnieją też pensjonaty.

dr. Mieczysław Orłowicz.

ZDROJOWISKA i UZDROWISKA NA OBSZARZE RESZTY POLSKI

Wybrzeże nadmorskie i całe pasmo Karpackie — od pasma Czantorji na Śląsku po źródła Czeremoszów na granicy rumuńskiej, — to główne polskie krainy zdrojowisk, uzdrowisk i letnisk. Prócz tego na szczególną uwagę zasługuje województwo pomorskie, ze względu na swoją Szwajcarję Kaszubską, oraz województwo poznańskie z punktu widzenia wysokiego poziomu urządzeń swoich uzdrowisk i zdrojowisk. Krainom tym poświęciliśmy w numerze niniejszym „Turysty" artykuły osobne.

Niezależnie jednak od morskich i górskich okolic, oraz miejscowości, położonych w Polsce Północno-Zachodniej — na całym niemal obszarze Rzeczypospolitej Polskiej rozrzucona jest znaczna ilość zdrojowisk, uzdrowisk i letnisk, którym również należy się nieco uwagi i miejsca.

A więc, poczynając od centrum Polski, w województwie waszawskiem wymienimy C i e c h o c i n e k, położony na lewym brzegu Wisły, przy stacji kolejowej tejże nazwy, w powiecie nieszawskim. Jest to zdrojowisko państwowe, zawiera źródła solankowe jodo-bromowe. Solanki ciechocińskie zawdzięczają swe pochodzenie ławicy soli kuchennej, złożonej na dużej głebokości w okolicy dolnego biegu Wisły na Kujawach. Okolice Ciechocinka obfitują w torf, używany do kąpieli błotnych. Ciechocinek posiada porządne ulice, chodniki betonowe, jest bogato zadrzewiony, obfituje w parki i skwery. Na ulicach i w domach oświetlenie elektryczne.

Województwo kieleckie, ze względu na budowę terenu tego obszaru, obfitującego w łańcuchy wzgórz i malownicze okolice, posiada bardzo wiele uzdrowisk i letnisk. Jeżeli chodzi o zdrojowiska, wymienić należy B u s k o, położone w powiecie stopnickim, przy stacji kolejowej Kielce, lub Szczucin. Zakład zdrojowy zajmuje obszerną dolinę, otoczoną wzgórzami. Busko jest zdrojowiskiem państwowem, posiada zdroje siarczano-solankowe. W parku zakładowym znajdują się 2 place, przeznaczone do kąpieli słonecznych, wspaniałe gazony, klomby i chodniki do spacerów. Przed głównym pawilonem łazienek na deptaku koncertuje orkiestra. W okolicy można odbywać zajmujące wycieczki, a mianowicie: do Wiślicy, Kurozwęk, Korczyna i t. p. Dojazd automobilami lub autobusami z Kielc do Buska kosztuje 8 do 10 złotych. Pozatem można dojechać do stacji Szczucin (35 klm. końmi), oraz od stacji Jędrzejów. Kuracjusze korzystają z ulg kolejowych.

Z okolic Rymanowa — Prządki.
Environs de Rymanów — „Les fileuses".
From the neighbourhood of Rymanów. — „The spinners".
„Prządki", Felsen in der Gegend von Rymanów.

Busko — Łazienki.
Busko — Etablissements de bains.
Busko — The Bath.
Busko — Kurhaus.

W tymże powiecie stopnickim znajduje się drugie zdrojowisko ziemi kieleckiej — S o l e c. Położony jest Solec w pobliżu Wisły na poziomie 160 m. w okolicy malowniczej, pagórkowatej. Dojazd bądź od stacji kolejowej Szczucin (16 klm.) końmi, bądź od Kielc (około 70 klm.) samochodem, lub autobusem. Urząd pocztowy, telegraficzny i telefoniczny znajduje się w miejscu. Kuracjusze korzystają z taryfowych ulg kolejowych.

Na terenie pasma gór Ś-tokrzyskich — z pośród wszystkich uzdrowisk i letnisk na plan pierwszy wybija się C z a r n i e c k a G ó r a w powiecie koneckim. Stacja kolejowa jest w Czarnieckiej Górze, urząd pocztowo-telegraficzny w Stąporkowie. Uzdrowisko otoczone jest wzgórzami, pokrytemi wspaniałym lasem iglastym, na wysokości 305 m. n. p. m. na północo-wschodnich stokach głównego pasma gór. Ś-tokrzyskich. W Czarneckiej Górze znajduje się wzorowo urządzony zakład przyrodoleczniczy. Kuracjusze korzystają z ulg kolejowych.

Ostatnią wreszcie grupę letnisk i uzdrowisk stanowi połać kraju na północ od Krakowa położona,

a w skład wyżyny krakowsko-wieluńskiej wchodząca: Szwajcarja Ojcowska.

O j c ó w leży w powiecie olkuskim; stacjami kolejowemi Ojcowa są Kraków lub Olkusz, w odległości 20 kilometrów. Dolina Prądnika, w której położony jest Ojców, należy do najpiękniejszych w Polsce, dzięki malowniczym, o fantastycznych kształtach skałom wapiennym. Ojców leży na wysokości 450 m. n. p. m.

Ojców posiada zakład leczniczy „Goplanę" o 50 pokojach z nowoczesnemi urządzeniami. W okolice Ojcowa można odbywać piękne wycieczki: do zamku Kazimierza Wielkiego, do grot: Łokietka i Ojcowskiej, do Pieskowej Skały.

P i e s k o w a S k a ł a, letnisko, położone w odległości 5 klm. od Ojcowa, mieści się w zamku, malowniczo położonym na wysokiej skale. Zamek okolony pięknym lasem iglastym.

Druskieniki — Łazienki.
Druskieniki — L'établissement de bains.
Druskieniki — Bath establishment.
Druskieniki — Kurhaus.

W województwie lubelskiem zasłużoną sławą cieszy się K a z i m i e r z n a d W i s ł ą, miasteczko, położone w powiecie puławskim, z odległą o 16 klm. stacją kolejową Puławy. Położenie Kazimierza jest malownicze, otoczony bowiem jest wysokiemi wapiennemi górami, zasłaniającemi miejscowość od północy i wschodu. Na brzegu Wisły utworzona jest wielomorgowa plaża.

Z nazwiskiem Bolesława Prusa, Żeromskiego i wielu innych mocarzy pióra związana jest 2-ga miejscowość tego województwa: N a ł ę c z ó w — zdrojowisko i zakład leczniczy, mający tejże nazwy stację kolejową, położoną o 5 klm. od zakładu. Nałęczów posiada źródło żelaziste radjoaktywne, oraz pokłady borowiny. Zakład kąpielowy i leczniczy położony jest w pięknym parku.

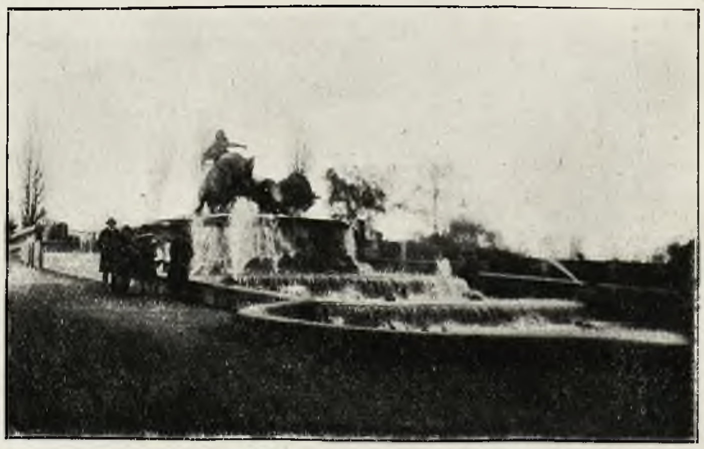
Na Śląsku Górnym wymienić należy G o c z a ł k o w i c e w powiecie pszczyńskim, w pagórkowatej okolicy leśnej zdrojowisko solankowe jodo-bromowe ze stacją kolejową i pocztą w miejscu; park, spacery i wycieczki w okolice.

J a s t e r z ę b i e - Z d r ó j w powiecie rybnickim w okolicy lesistej, pagórkowatej, z widokiem na pobliskie Beskidy; stacja kolejowa i urząd pocztowy w miejscu. Zdroje solankowe jodo-bromowe. M o s z c z e n i c a w powiecie rybnickim ze zdrojami solankowymi jodobromowymi, położona również w okolicy lesistej, pagórkowatej, z widokiem na pasmo Beskidów.

W województwie krakowskiem mamy: P o d g ó r z e, zakład kąpielowy siarczano-solankowy, położony pod Krakowem, 10 minut drogi od rynku Podgórskiego. Na linji kolejowej z Krakowa do Zakopanego leżą S w o s z o w i c e, w powiecie krakowskim, w okolicy pagórkowatej, lesistej i malowniczej. Znajdują się tam źródła siarczane. O 5 klm. szosą od stacji kolejowej leży L a n c k o r o n a, miejscowość górzysta, zalesiona, 560 metrów nad poziomem morza. Ładne widoki, piękne spacery i wycieczki. W powiecie ropczyckim leży letnisko ze zdrojami siarczanymi. L a t o s z y n ze stacją kolejową w Dębicy na szlaku Kraków — Lwów, w okolicy lesistej, nad Wisłoką. Wreszcie w powiecie chrzanowskim, przy stacji kolejowej tejże nazwy, w odległości 26 klm. od Krakowa, w okolicy malowniczej, otoczonej lasami iglastymi — K r z e s z o w i c e, ze źródłami siarczanemi.

W województwie lwowskiem znajdują się: B r z u c h o w i c e, 9 klm. od Lwowa — wieś wśród rozległych lasów liściastych i szpilkowych, w pięknej okolicy; letnisko i stacja klimatyczna — kolej i poczta na miejscu. H o ł o s k o W i e l k i e — leśna stacja klimatyczna w okolicach Lwowa, położona wśród olbrzymich borów. P u s t o m y t y — zdroje siarczane w powiecie lwowskim, ze stacją kolejową i pocztą w miejscu. L u b i e ń W i e l k i zakład zdrojowy siarczany w powiecie Gródek Jagielloński, z pięknym 60 morgowym parkiem, na wysokości 298 m., z dużym stawem. N i e m i r ó w w powiecie rawsko-ruskim, zdroje siarczano-słone, oddalony od stacji kolejowej w Rawie Ruskiej o 25 klm., od stacji w Jaworowie — 20 klm. S z k ł o, wieś w powiecie jaworowskim, ze stacją kolejową w Jazowie Nowym, odległym o 3 klm. w okolicy pagórkowatej, lesistej ze zdrojami siarczanymi i H o r y n i e c w pow. lubaczowskim, zdrojowisko siarczane, ze stacją kolejową i pocztą w miejscu.

W województwie tarnopolskiem słyną ze swego, prawie południowego klimatu Z a l e s z c z y k i, położone przepięknie nad jarem Dniestru, otoczone z 3 stron rzeką, zwane „Polską Riwierą". Dzięki silnej insolacji udają się tu owoce południowe, jak winogrona, brzoskwinie i t. p. Na południowy wschód od Zaleszczyk leży zdrowa i malownicza miejscowość, również nad Dniestrem, O k o p y ś w. T r ó j c y, letnisko i stacja klimatyczna.

Kopenhaga — Pomnik.
Copenhague — Monument.
Copenhagen — A Monument.
Kopenhagen — Ein Denkmal.

Zamykamy przegląd niniejszy Druskienikami, zdrojowiskiem w powiecie grodzieńskim, położonem w odległości 17 klm. od stacji tejże nazwy (dawniej Porzecze). Zdrojowisko znajduje się w pięknej okolicy nadniemeńskiej, na piaszczystem płaskowzgórzu, posiada zakład kąpielowy z kąpielami radjoczynnemi solankowemi, kwaso-węglowemi i innemi. Wody druskienickie zaszczycił w roku ubiegłym, jak wiadomo, Marszałek Piłsudski.

x. y. z.

AKCJA LECZNICZA „ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ PRACOWNIKÓW UMYSŁOWYCH"

DAWNIEJ „ZAKŁADU PENSYJNEGO DLA FUNKCJONARJUSZY" WE LWOWIE

Podjęta w r. 1925 przez Zakład Pensyjny akcja leczenia nie jest tą akcją w pełnem tego słowa znaczeniu, gdyż do tego Zakład nie jest ani ustawowo ani statutowo zobowiązany, a nadto nawet nie może obracać na ten cel składek, które są opłacane przez członków wyłącznie na zapewnienie im, względnie ich rodzinom zaopatrzenia, przepisanego ustawą na wypadek niezdolności do wykonywania zawodu, śmierci i na starość. Akcja ta Zakładu poza zwykłą stałą lokatą kapitału ma tylko za zadanie umożliwienie członkom ubezpieczonym i w wyjątkowych wypadkach też zubożałym służbodawcom taniego leczenia się i wypoczynku w uzdrowiskach i miejscach klimatycznych. Wobec tego Zakład zakupił w tym celu dwie wille, względnie pensjonaty „Grażyna" i „Świtezianka" w Truskawcu, pensjonat „Warszawianka", składający się z trzech will w Zakopanem oraz pensjonat „Lwigród" w Jaremczu dawniej „Dwór Jaremcze"), gdzie umieszcza swych członków za opłatą niżej własnych kosztów utrzymania.

Ponieważ — jak wyżej wzmiankowano, — kupno tych pensjonatów jest tylko swego rodzaju lokatą rezerw premjowych, która musi przynieść ustawą wymagane oprocentowanie, a Zakład pobiera od swych członków za korzystanie z pensjonatu opłaty bardzo niskie, wobec tego część miejsc w pensjonatach swych musi Zakład przeznaczać dla nieczłonków Zakładu za opłatą pełnej taksy. Zaznacza się, że wszystkie pensjonaty Zakładu są prowadzone na stopie pierwszorzędnej i z pełnym komfortem.

Rozwijając dalej swą akcję leczniczą Zakład zwrócił uwagę też na Zdrój — Krynicy i starał się tam nabyć również odpowiedni pensjonat, ale mimo usilnych poszukiwań nie można było znaleźć odpowiedniego większego objektu, któryby się dla celów Zakładu nadawał. Wobec tego zdecydował się Zakład na wybudowanie tam nowego gmachu, któryby odpowiadał nietylko jego zamiarom, ale też wymogom hygieny, estetyki i wygód kuracjuszy. Budowa tego gmachu jest już ukończona i w najbliższym czasie będzie mogła być oddaną do użytku kuracjuszy. Gmach ten będzie mógł pomieścić w sobie do 240 pensjonarjuszy, którzy będą korzystać tam ze wszelkich na wzór zachodnio-europejski zaprowadzonych urządzeń.

Ponadto rozpatruje się jeszcze dalszy plan rozszerzenia akcji leczniczej Zakładu na inne uzdrowiska i miejsca klimatyczne Polski. W częściowej realizacji tego planu Zakład nabył już nawet większą parcelę budowlaną w Ojcowie obok Krakowa, jednak w jakim zakresie będzie mógł dalej swą akcję kontynuować, zależeć będzie od sposobu rozwiązanie kwestji lecznictwa profilaktycznego, przewidzianego w dekrecie Prezydenta Rzplitej z dnia 24. XI. 1927 o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. § 106. poz. 911).

Emka

Kosów — Gimnastyka oddechowa w Zakładzie Dr. Tarnawskiego.
Kosów — Gymnastique respiratoire dans l'établissement du Dr. Tarnawski.
Kosów — Respiratory gymnastic at Dr. Tarnawski's establishment.
Kosów — Atemübungen im Sanatorium von Dr. Tarnawski.

VII RAID SAMOCHODOWY

Kopenhaga — Ratusz i Hotel Palace.
Copenhague — l'hotel de Ville et l'Hotel Palace.
Copenhagen — Town Hall and Hotel Palace.
Kopenhagen — Rathaus und Palace-Hotel.

Francuzi nazywają raidy automobilowe konkursami turystycznymi „concours de tourisme", co najlepiej określa charakter tych zawodów. Regulaminy bowiem wszystkich raidów samochodowych są ułożone w ten sposób, aby uwypuklały przedewszystkiem przydatność samochodów dla celów turystycznych i umiejętność oraz inne walory kierowców w warunkach jazdy turystycznej. Wszak samochód poza celami czysto i bezpośrednio utylitarnymi służy jednocześnie dla sportu i przyjemności, a najbardziej ceniona forma tej przyjemności to właśnie — t u r y s t y k a.

Samochód jest najidealniejszym bodaj środkiem turystyki, gdyż będąc jednym z najszybszych, najwygodniejszych i najprzyjemniejszych środków lokomocji, ma jednocześnie niedoścignioną zaletę, iż może być użyty, w warunkach dostatecznie ekonomicznych,

Kopenhaga — Jeden z kanałów w centrum miasta.
Copenhague — l'un des canaux au centre de la ville.
Copenhagen — A canal in the centre of the city.
Einer der das Zentrum der Stadt durchquerenden Kanäle.

jako środek komunikacji indywidualnej — pozwalającej na jaknajbliższe i najściślejsze stykanie się z naturą. Dzięki olbrzymim tym zaletom, samochód stał się wszędzie na Zachodzie, a zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych najpopularniejszem narzędziem turystyki, a nie będzie przesadą powiedzenie, iż w wielu razach nawet on to stworzył właściwie turystykę.

Tak jest na Zachodzie, gdzie samochód nie jest uważany za przedmiot luksusowy, lecz za narzędzie codziennej pracy, a również za źródło popularnej przyjemności, co nie jest chyba równorzędne z pojęciem luksusu. I dlatego w takich krajach jak Stany Zjednoczone czy Anglja, gdzie w miesiącach letnich połowa bezmała ludności oddaje się turystyce i to przeważnie samochodowej, raidy automobilowe są nieznane. Tam wszyscy jadą na swe indywidualne raidy — a zawody sportowe, mające charakter raidu, nie miałyby tam ani sensu, ani celu. O przydatności samochodu do wielkiej turystyki wszyscy są tam już przekonani, gdyż sami w tym celu od lat go używają; jakakolwiek więc propaganda w tym kierunku byłaby zbędną.

Kopenhaga — Ratusz nowy.
Copenhague — le nouvel Hotel de Ville.
Copenhagen — New Town Hall.
Kopenhagen — Das neue Rathaus.

W Polsce niestety warunki jeszcze są inne. Szerokie masy nie uprawiają turystyki, a tembardziej turystyki samochodowej. Samochód uważany jest za przedmiot bardzo kosztowny, dostępny tylko dla ludzi bogatych, drogi polskie za nienadające się zupełnie do jazdy dla przyjemności, kierowcy nasi mają opinję nieumiejętnych dyletantów, a kraj nasz w przekonaniu bardzo wielu jego obywateli nie wart jest trudów i kosztów poznawania go bliżej. Oto szeroko rozpowszechnione i głęboko nieraz zakorzenione, a z gruntu fałszywe poglądy; walka z nimi — oto cel organizowanych corocznie przez Automobilklub Polski międzynarodowych raidów samochodowych. Przez zachęcanie, dzięki zaszczytnym i pięknym nagrodom firm automobilowych, do udziału w konkurencji, daje się poznać masom zalety i przydatność na nasze drogi poszczególnych marek samochodów. Przez zaproszenie i przyciągnięcie do tejże konkuren-

cji obok kierowców polskich również i znanych jeźdźców zagranicznych, daje się możność pierwszym wykazania w porównaniu z drugimi swej umiejętności.

Przez umiejętny dobór trasy raidowej, daje się poznać zawodnikom i zaproszonym gościom piękność naszego kraju i nienajgorszy zaiste stan naszych dróg.

Oto środki propagandy turystyki samochodowej przez raidy automobilowe, a że środki te są naprawdę skuteczne, tego mieliśmy już nieraz dowody w zachwytach gości cudzoziemskich nad malowniczością naszego kraju, nad starannem utrzymaniem dróg i nad gościnnością ludności. Każdy raid automobilowy stwarza dziesiątki nowych turystów samochodowych i przyciąga z roku na rok coraz więcej cudzoziemców. W ten sposób propaguje się ideę turystyki w najdoskonalszej jej formie — turystyki samochodowej.

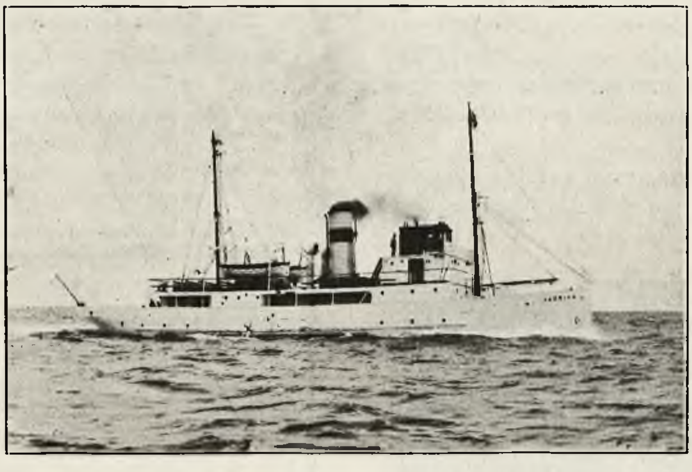
Tegoroczny raid Automobilklubu Polski, VII z rzędu organizowany po wojnie, posiadał również wszystkie powyższe cechy. Raid ten był zapewne trudniejszym od poprzednich, ale to jest zrozumiałem, jeśli się zważy, iż chcąc w pewnym kierunku dojść do doskonałości, należy stawiać coraz wyższe wymagania, jak w tym wypadku ludziom i maszynom. Jednakże charakter turystyczny tych zawodów podkreślony był silniej może jeszcze niż w raidach poprzednich, tak przez ułożenie marszruty, prowadzącej przez najpiękniejsze nasze uzdrowiska, jak i przez sam regulamin, którego liczne punkty miały za cel wykazanie przydatności samochodu w czasie podróży turystycznych, kiedy obywać się często trzeba bez fachowej pomocy, a kiedy mimo to maszyna nie powinna zbytnio absorbować swego kierowcy i właściciela i nie być jedynie celem jazdy, lecz tylko jej środkiem. Pod względem propagandowym raid tegoroczny był bezsprzecznie nadzwyczaj udaną imprezą, gdyż zainteresowanie nim było olbrzymie, a organizatorzy, z prezesem komisji sportowej A. P. p. Januszem Regulskim na czele, niczego nie zaniedbali, aby rozreklamować go i uczynić jaknajbardziej ciekawym.

Wielki błąd popełniają ci, co w raidach automobilowych chcą widzieć jedynie techniczno-sportową konkurencję. — Nie! — Znaczenie raidów jest znacznie szerszem, gdyż są one najlepszą, najżywszą, najciekawszą i najbardziej przekonywującą formą propagandy tego wielkiego współczesnego czynnika ekonomicznego i kulturalnego, jakim jest t u r y s t y k a. Takim był w całej pełni i tegoroczny VII Raid międzynarodowy Automobilklubu Polski.

Inż. *R. Morsztyn*

NA MORZE!

„Żegluga Polska" w Gdyni siedmiowilowymi krokami idzie naprzód w swym rozwoju, skierowanym wyłącznie w kierunku urozmaicenia letnikom i kuracjuszom pobytu na wybrzeżu, umożliwienia szerokim sferom społeczeństwa zwiedzenia różnych pięknych zakątków poza granicami Polski, oraz stałego ulepszania i urozmaicania komunikacji przybrzeżnej, pomiędzy poszczególnemi naszemi nadbałtyckiemi miejscowościami.

Statek pasażerski dla żeglugi przybrzeżnej s/s. „Jadwiga".
Le bateau s/s. „Jadwiga".
The passenger's ship „Jadwiga".
Der Küsten-Passagierdampfer s/s „Jadwiga".

Tak w bieżącym roku „Żegluga Polska" zorganizowała cykl wycieczek zagranicznych, który się rozpoczął już w końcu maja. Wycieczki te odbywają się na pokładach dwu siostrzanych statków „Gdańsk" i „Gdynia". Statki te są przystosowane do podróży dalszych.

W dniu 4 czerwca odpłynął z Gdyni do Kopenhagi, Visby i Stockolmu s. s. „Gdańsk", mając na swym pokładzie wycieczkę, składającą się z 84 członków Ligi Morskiej i Rzecznej. Wycieczka cieszyła się wielkiem powodzeniem, czego dowodem fakt, że uczestnicy jej wymogli na Dyrekcji „Żeglugi Polskiej" przedłużenie jej o jeden dzień.

Dnia 6 czerwca powrócił s. s. „Gdynia" z wycieczki zagranicznej do Kopenhagi i Rönne (na wyspie Bornholm). Wycieczka ta została uwieńczona żywym entuzjazmem uczestników, którzy szczególnie podkreślali swe zadowolenie z nadzwyczajnie sprężystej organizacji wycieczek na lądzie, dzięki którym zwiedzili jaknajdokładniej zabytki Kopenhagi, oraz wszystkie piękne zakątki i zabytki wyspy Bornholm.

Dnia 8 czerwca s. s. „Gdynia" powtórnie wyruszył zagranicę, tym razem do Visby i Stockolmu. Wycieczka ta składała się przeważnie z dziennikarzy polskich. Statek powrócił do Gdyni dnia 14 czerwca. O powodzeniu tej wycieczki świadczą niezliczone artykuły i wrażenia, skreślone przez jej uczestników we wszystkich nieomal polskich pismach.

Na lipiec, sierpień i wrzesień przygotowała „Żegluga Polska" jeszcze 11 takich wycieczek do Danji,

Wycieczka Polaków z Ameryki w Warszawie przed pomnikiem ks. Józefa Poniatowskiego na Placu Saskim (fot. P. A. F. „Prasa").
Les membres de l'excursion organisée par l'Association Nationale des Polonais d'Amérique devant le monument du princ Joseph Poniatowski, au place de Saxe à Varsovie.
The members of the excursion of the American „Polish National League" before the Prince Joseph Poniatowski monument on the Saxon Place at Warsaw.
Die Mitglieder des Polnischen Nationalverbandes aus Amerika vor dem Denkmal des Fürsten Józef Poniatowski in Warszawa am Plac Saski.

Szwecji Norwegji, Finlandji, Łotwy i Estonji. O terminach tych wycieczek można się poinformować w „Żegludze Polskiej", która informacji, oraz programów wycieczek zagranicznych użycza bezinteresownie.

Pięknym nabytkiem „Żeglugi Polskiej" są dwa nowe statki pasażerskie, przeznaczone dla żeglugi przybrzeżnej, a wybudowane i zakupione w stoczniach angielskich. Są nimi „Jadwiga" i „Wanda". Dnia 20 czerwca przybył s. s. „Jadwiga" do Gdyni, a dnia 22 czerwca s. s. „Wanda". Statki te przez przejście od wschodnich wybrzeży Anglji do Gdyni, przy bardzo niekorzystnej pogodzie, dowiodły, że pomimo to, iż wymiary ich odpowiadają wymiarom statków przybrzeżnych, posiadają wysokie kwalifikacje morskie, doskonale się trzymają na fali, nie obawiają się zalewania pokładu wodą i utrzymują stałą swą szybkość.

Są to dwa statki siostrzane, pod każdym względem identyczne. Przeznaczone dla całorocznej komunikacji, są dwuśrubowcami, a przy sile 830 KM. rozwijają szybkość 12 i pół węzła, czyli 12 i pół mili morskiej na godzinę. Statki te służyć mają komunikacji szybkiej między Gdańskiem, Gdynią, Jastarnią, Helem, oraz innemi przystaniami i zapewniają pasażerom przejazdy wygodne, bez straty czasu. Wewnętrzne urządzenia statków s. s. „Jadwiga" i s. s. „Wanda" są pod każdym względem komfortowe.

Stałe powiększanie stanu liczebnego, oraz udoskonalanie tak naszych jednostek komunikacyjnych morskich, jak i sprawności komunikacyjnej przez zwiększanie sieci przystani na naszem wybrzeżu, dowodzą żywotności przedsiębiorstwa „Żegluga Polska" i pozwalają na oczekiwanie coraz to nowych miłych niespodzianek.

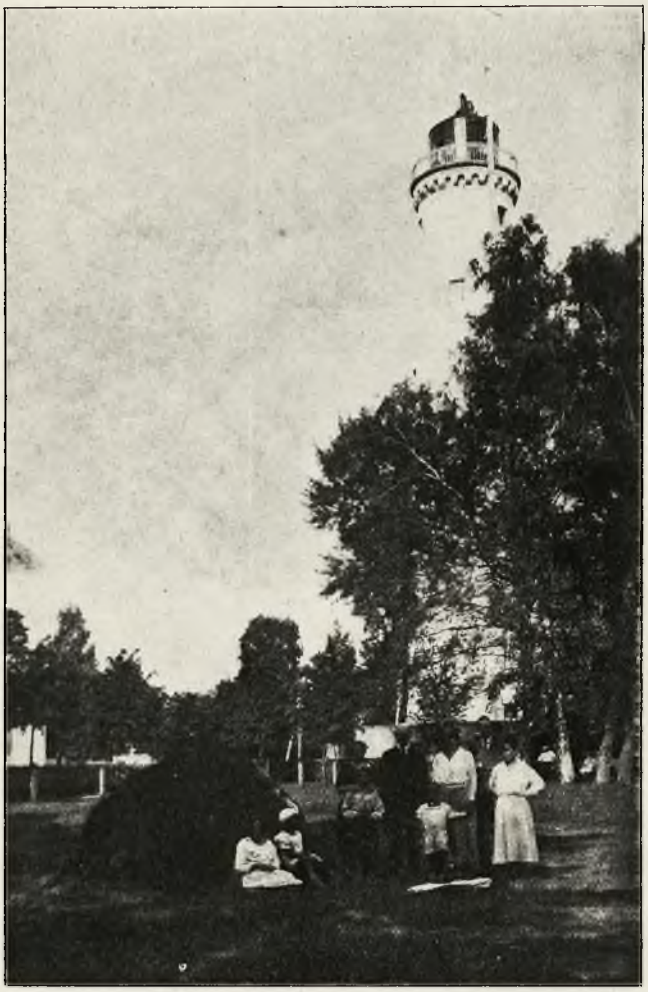

Czarniecka Góra — Zakład przyrodoleczniczy.
Czarniecka Góra — Etablissement de traitement.
Czarniecka Góra — Establishment for the treatment of diseases by physical means.
Czarniecka Góra — Anstalt für physikalische Heilmethoden.

Wycieczka amerykańska Związku Narodowego Polskiego w Wilanowie (fot. P. A. F. „Prasa").
Les membres de l'excursion organisée par l'Association Nationale des Polonais d'Amérique à Wilanów.
The members of the excursion of the American „Polish National League" at Wilanów.
Die Mitglieder des Polnischen Nationalverbandes aus Amerika vor dem Schloss in Wilanów.

STATIONS BALNEAIRES ET VILLEGIATURES AU BORD DE LA MER

Hel — Latarnia morska (fot. dyr. Dr. Mostowski).
Hel — Le phare.
Hel — The light-house.
Hel — Leuchtturm.

Malgré que notre littoral soit bien restreint, il s'adapte cependant parfaitement à l'arrangement de stations balnéaires et de villégiatures. Les rivages sont couverts de sable fin et sont bordés de forêts de pins et ont des plages de premier ordre. Notre littoral n'a que 60 km. de longueur. La presque'île de Hel le partage en deux parties, distinctes sous le rapport du climat; notamment le rivage du côté de la baie de Puck a un climat plus doux, étant à l'abrit des vents et le rivage du côté de la pleine mer a un climat plus vif.

La communication est facilitée par un grand nombre de trains rapides et omnibus.

Elle a lieu de Varsovie par Toruń — Bydgoszcz— Laskowice — Tczew et Danzig ou bien par Iłowo — Grudziądz — Laskowice — Tczew — Danzig. Sur cette dernière ligne circule pendant la saison d'été un train rapide spécial qui va directement jusqu'au Hel et qui a des wagons destinés à Krokowo et qu'on ajoute à Puck au train allant de Puck à Krokow. On forme le projet de construire une ligne de chemin-de-fer qui relierait les bords de la mer avec le centre de la Pologne, sans traverser Danzig. Cette ligne mènerait de Bydgoszcz par Laskowice et Tczew á Gdynia. Il est actuellement très incommode et couteux d'éviter Danzig pour aller á Gdynia en traversant Kartuzy et Kokoszki, ne serait-ce qu'à cause de la longueur disproportionnée de la durée du trajet.

La communication locale est très bien organisée par la „Żegluga Polska" (Navigation Polonaise) entre Gdynia et Puck; Jastarnia, Hel, Sopoty et Danzig au moyen de bateaux et de canots à moteur. Les sociétés de cabotage de Danzig entretiennent aussi la communication entre Danzig-Sopoty, Orłowo, Gdynia et Hel.

La pureté de l'air, vivifié par la mer et les forêts balsamiques qui bordent le rivage, est telle que les villégiatures situées sur le littoral sont pour la plupart des stations climatériques et par là un séjour parfait pour les personnes anémiques, les convalescents et les personnes, qui ont besoin de repos et de tranquillité. Les rivages couverts de sable et les plages commodes facilitent les bains d'air et de soleil et les bains de mer sont non seulement un divertissement, mais ils sont indiqués comme remède en cas de troubles, occasionnés dans l'organisme par la mauvaise transformation de la matière.

Le séjour au bord de la mer n'est cependant pas désirable pour les personnes qui sont affectées de maladies de reins ou qui ont l'anémie par trop développée, vu l'air excessivement vif de la mer.

Les bains de mer, les bains de soleil et l'air remarquablement pur et salubre sont les moyens médicaux des stations climatériques de la mer polonaise.

Sous le rapport le l'arrangement des villégiatures tous les endroits du littoral sont des villages Gdynia, Puck et Hel exeptés; ils se composent de maisonnettes en bois qui ne commencent qu'à s'adapter graduellement aux exigences des touristes. Les Allemands nous ont laissé des petits villages de pêcheurs que nous sommes en train de convertir en stations balnéaires.

Orłowo est la villégiature polonaise la plus proche de la ville libre de Danzig; sa situation est jolie, elle est entourée de coteaux boisés, mais elle a une plage rocailleuse, ce qui entrave sont développement. Elle est fréquentée pendant l'été par une centaine de personnes qui se logent dans les deux hôtels de l'endroit, les quelques pensionnats ou chez les pêcheurs.

Gdynia est la ville la plus importante du littoral polonais. Son port n'est pas encore complètement achevé, étant en construction depuis quelques années à peine, mais elle se développe et s'agrandit très rapidement. Actuellement c'est encore une station estivale, qui a une excellente plage sablonneuse et possède aussi un établissement de bains de mer chauds (26 baignoires). Elle dispose de plusieurs hôtels, pensionnats, et restaurants et d'une cinquantaine de chambres à louer dans des maisons privées. Elle est annuellement fréquentée par environ 3.000 baigneurs. Tout à côté de Gdynia s'élève la Kamienna Góra, une station balnéaire construite sur le flancs d'une montagne; elle possède aussi une très bonne plage couverte de sable. Les touristes trouvent des logements dans l'Hotel Kaszubski et les 85 villas de l'endroit.

De l'autre côté de Gdynia se trouve Oksywie, un village situé à un demi kilomètre de distance de la mer. Un service d'autobus entretient la communication avec Gdynia. C'est un lieu bien tranquille et bien moins cher que Gdynia. Il dispose d'un pensionnats et d'environ 200 chambres à louer chez les pêcheurs.

Puck est aussi très fréquenté pendant l'été. Il possède deux grands restaurants bâtis sur la place du Marché, un hôtel et des logements à louer dans des maisons privées. Cette ville est située au bord de la baie de Puck, très peu profonde en cet endroit. Puck possède un joli môle servant de lieu de promenade et

une belle allée qui longe le bord de la mer au dessus d'un rivage escarpé.

Au bord de la pleine mer, appelée la Grande Mer, sont situées les stations estivales suivantes: Wielka Wieś avec une grande plage, plusieurs pensionnats et une centaine de chambres à louer chez les pêcheurs; Hallerowo avec une plage excellente, cet endorit a été créé déja après la guerre et se développe très rapidement; Chłapowo ayant une bonne plage, dont la station de chemin-de-fer est Łebcze à 6 km. cette station est placée sur la ligne de chemin-de-fer Puck — Krokowo, Chłapowo a aussi une autre station Hallerowo, situé sur la ligne Puck — Hel, qui est même plus près mais d'où la communication est plus difficile; Jastrzębia Góra joliment situé sur le sommet d'une colline boisée; elle a une bonne plage, plusieurs pensionnats et quelques villas avec des chambres à louer; la station de chemin-de-fer est Łebcz a 7 km.; Karwia avec une plage excellente, à 6 km. de la station Sławoszyn et dans son plus proche voisinage les Karwieńskie Błota qui ont une belle plage, mais sont situés sur des terrains un peu humides et dont Słowaszyn est la station de chemin-de-fer à 5 km. de distance; Rozewo qui possède un phare et une jolie plage, il est bâti sur une rive élevée; Tupadły, placé dans une situation charmante; les étudiants sont en train d'y aménager un établissement; une partie de la bâtisse est déja achevéé et elle a été habitée pendant l'été dernier.

La presqu'ile Hel a aussi un certaine nombre de station estivales: Chałupy, Kuźnice, Jastarnia (le plus grand village de la presqu'ile, fréquenté en été par plus d'un millier de baigneurs) Bór et enfin la petite ville de Hel, située sur le pormontoire de la presqu'île. Hel possède des hôtels, de restaurants et de jolies maisons de pêcheurs. Elle est visitée pendant l'été par plus 1100 baigneurs. Ces trois dernières stations sont situées sur des terrains sablonneux très secs et couverts de forêts de pins.

Marja Szachówna
trad. Rościszewska.

Plaża w Kuźnicach (fot. dyr. Dr. Mostowski).
La plage de Kuźnice.
The beach at Kuźnice.
Badestrand in Kuźnice.

VILLEGIATURES ET CHEMINS TOURISTIQUES DE LA POMERANIE

En voulant parler du tourisme et des villégiatures de la Poméranie, je veux aborder cette question autrement qu'on ne l'a fait jusqu'ici. Ainsi je ne veux pas donner de longues descriptions de chaque localité. Il y en aurait beaucoup trop à énumérer et il y aurait en somme fort peu de choses à dire sur chacune d'elle aucune n'ayant de cachet spécial, mais seulement celui de la région ou celle-ci se trouve. Je me bornerai donc à décrire les différentes régions de la Poméranie leur site et leur paysage, leurs valeurs touristiques et leurs qualités comme villégiature. Je donnerai par là moyen au lecteur de choisir la région qui lui répondra le mieux, et il parviendra toujours à trouver un logis pour quelques semaines dans n'importe quel village. Si on tient à trouver un endroit qui ne soit pas privé de tout comfort moderne (pas trop éloigné d'une ville par exemple) ce n'est pas difficile en Poméranie où villes et bourgades sont fort nombreuses et il suffira d'étudier la carte de la Poméranie pour être renseigné.

Ma description du littoral poméranien commencera depuis la côte de la Baltique, ira par la Puszcza Darzlubska, la Szwajcarja Kaszubska, les Bory Tucholskie, la Vallée du cours inferieur de la Vistule, jusqu'au Pojezierze Brodnicko-Lubawskie (Les lacs de Brodnica et de Lubawa) embrassant de la sorte toute la voievodie poméranienne.

La Puszcza Darzlubska s'étend depuis la côte vers le Nord et ira jusqu'à la frontiere allemande. Elle longe la baie parallèlement à la côte dont elle est eloignée de quelques kilomètres à peine sur la rive gauche de la rivière Reda jusqu'à Żarnowiec,

qui est de toutes les localités, qui nous appartiennent celle qui est poussée le plus au nord. Plus on avance vers le Nord et plus on s'approche de la côte. Le terrain s'élève et est entrecoupé de riantes collines, de belles vallées et de sombres ravins. Toute cette zône ets couverte de magnifiques forêts de sapins, de hêtres ou d'arbres variés. C'est dans la partie septentrionale de la Puszcza Darzlubska que se trouve le plus grand lac de Poméranie, qu'entoure de toutes part des forêts, le beau lac de Żarnowiec (15 kilomètres carée de superfice).

C'est au centre même de la Puszcza Darzlubska et au confis du nord de la Szwajcarja Kaszubska dans la vallée de Reda que se trouve situé entre de hautes collins la ville de W e j h e r o w o. On y voit un fort beau chemin de Croix dont les différentes chapelles sont parsemées le long des côteaux boisés. Des miliers de pélerins accorus de toute la Poméranie viennent ici porter leurs suplications vers Dieu, voilà pourquoi on l'a appelé „la Częstochowa poméranienne". Toute cette region abonde en magnifiques forêts, en riches prairies et en énormes champs de bruyère. La plus belle de ces vallées est celle du Cedron qui est vraiment infiniment pittoresque. La ville même est jolie, fort proprette, a deux églises catholiques, un collège pour instituteurs, une starostie etc. On y trouve aussi de nombreux hôtels ainsi que des chambres à louer, ce qui fait que les étrangers sont toujours sûrs de trouver un gite. Gdynia est peu éloignée de Wejherowo. On y arrive en chemin de fer en une demie heure. Pendant la saison d'été de nombreux trains circulent entre les deux endroits sur la ligne Gdańsk-Strzebielino. Sur la même ligne se trouvent les villages R e d a, R u m j a, Z a g ó r z e, C h y l o n j a, très fréquentés par les touristes grâce à leur proche voisinage avec Gdynia. Toutes ces localités sont placées dans un pays joliment cotoyé et très boisé.

C'est à partir de Kartuzy que commence le plateau du Pojezierze Kaszubskie ou la „Suisse cachoube" (Kaszubska Szwajcarja) proprement dite qui se trouve située entre deux lacs: le lac Raduński (14 klm.) le second comme étendue après celui de Żarnowiec et le lac Wdydze placé au sud de Kościerzyna, le plus profond des lacs de Poméranie (55 mètres).

Les environs de Kartuzy ou pour mieux dire la „Suisse cachoube" sont tres joliment boisés. Les arbres variés composent ces forêts. Le district de Kartuzy a à lui seul plus d'une centaine de lacs situés entre de jolies clairières, d'épais champs de bruyere et des torrents au cours rapide. Le sommet le plus élevé du plateau de la „Suisse cachoube" Wieżyca a 331 m.

La ville de K a r t u z y placée entre les lacs Klasztorny et Grzybienko a des maisons fort joliment bâties et est entourée de toutes parts de lacs et de forêts. Cette ville est considérée comme un des principaux centre de villégiature des environs et c'est là aussi que se concentre le mouvement touristique de toute la région.

Les lacs Ciche et Melinko sont placés non loin de Kartuzy. La Zamkowa Góra domine ce dernier qui grace au souvenir du Passé qu'elle représente est pieusement conservée. Tous les lacs situés au sud de Kartuzy sont pour la plupart reliés au cours de la riviere Radunia. Je ne cite que quelques uns des plus importants: les lacs Biała, Małe Brodno, Wielkie Brodno, Ostrzyckie et Raduńskie. Le lac Wielkie pres de Mirachowo est situé au nord de Kartuzy il est entouré de magnifiques forêts où on voit de fort beaux specimens de chênes de hétres et de bouleaux. Il y a encore le lac Łąkie.

Une charmante ville K o ś c i e r z y n a est placée aux confins de la „Szwajcarja Kaszubska" (Suisse cachoube), elle a de ravissantes maisons qui sont noyées dans la verdure de beaux jardins. Toute cette région est excessivement jolie et des plus pittoresque grace a ses beaux lacs et aux énormes forêts dont elle est couverte.

Tous les villages et bourgades de la Szwajcarja Kaszubska sont très coquets et avenants prèsque tous sont placés au bord d'un lac ou entourés de belles forêts ce qui leur donne un charme indescriptible qui attire chaque année un nombre très grand de touristes qui viennent pendant les vacances y chercher le repos.

Les routes sont généralement fort bien tenues ce qui facilité beaucoup les excursions dans tout le pays.

Quand on quitte Kościerzyna et on va vers le sud, le paysage commence a changer. Le tableau change: nous entrons dans la region monotone du paysage plaine des forêts de Tuchola.

Les forêts de Tuchola occupent un espace de plus de 300 klm. et ont une longueur de 110 klm. en certains endroits leur largeur est do 45 klm. Cela va sans dire que tout cet espace n'est pas boisé qu'on rencontre très souvent des clairières absolument dépourvues d arbres mais il y a des zones boisées qui ont 90 klm. de longueur. La majeure partie des forêts de Tuchola sont des forêts de sapin, qui en certains endroits sont doublées de genievre, et ce n'est qu'au dessus de la Czarna Woda et de la Brda qu'on rencontre des forêts d'ifs aux arbres plusieurs fois séculaires se trouve au bord du lac Muksz près de Wierzchucin on l'appelle „Cisowy Gaj" et on apporte beaucoup de soins a sa conservation.

Les villes de T u c h o l a, C h o j n i c e, S t a r o g a r d, O s i e nad W i s ł ą, sont situées dans la zone des forêts de Tuchola.

Des centaines de lacs se trouvent aussi dans cette région dont le plus grand Wdydze au sud de Kościerzyna a donné son nom a un village qui possede un muse cachoube fort corieux et trés connu. Plus loin a 7 klm. de Chojnice très prés de la frontière allemande le lac Charzykowski (26 kilometres de longueur) dont le site est très pittoresque et les rives joliment boisées. La riviere Brda coule a travers les eaux de ce lac. Placée près de la ligne de chemin-de-fer Laskowice-Chojnice entre la Brda et Czarna Woda la petite ville Tuchola qui a donné son nom a la forêt a de très jolis jardins et promenades, et quoique située dans la plaine, a un site ravissant.

K o c i e w i e, placé à l'est des forets de Tuchola, occupe le bassin de la riviere Wieżyca et sur toute son etendue voisine avec la Vistule. Cette contrée a bien moins de forets, car grace a la richesse de son sol elle sert a l'exploitation agricole. S t a r o g a r d est situé a la lisière de K o c i e w i e, plusieurs lacs se trouvent dans ses environs. La ville Pelplin peut justement être considerée comme la perle de Kociewie; l'éveque de Chełmno y réside.

La ville C h o j n i c e est située fort pittoresquement dans la partie occidentale des forets de Tuchola. Elle a des maisons de style moderne, des magnifiques jardins, de fort belles villas et un grand parc de ville. De grandes allées extrêmement bien entretenues relient la ville avec ses environs. Chojnice se trouvent tout près de la frontière allemande.

Toute la partie du pays qui est placée au sud de Chojnice est appelée K o s z n a j d r y ;elle apparte-

nait jadis a la Wielkopolska et portait alors le nom de Kraina. Les villes de Więcbork, Sępolno et Kamień en font partie.

Tout l'éspace qu'occupe le cours inferieur de la Vistule est partage en une série de „Kępy" (ilots) c'est ici que trouvement les villes de Chełmno, Świecie et Nowe. Près que toute la Côte est garnie de chênes, de Charmes et de platanes. La plus belle de toutes ces „Kępa" est la „Kępa Klasztorna" près de Nowe. Puis suivent les plus importantes: la „Kępa Wielka" près d'Ostromecko toute couverte d'ormes, de chênes et de peupliers, la „Kępa Panieńska" près de Chełmno elle a de très beaux spécimens d'ormes de chênes et de peupliers, en suite viennent la Kępa Pańska près de Sartawice, La Kępa Wilcza près de Silno, La Kàpa Bazarowa près de Toruê, la Kępa Wilki près d'Otłoczyn et la Kępa Bratwińska près de Grudziądz. Les villes Ostromecko, Unisław, Plutowo, Sartawice si joliment situées, Grudziądz, Nowe, Gniew et Tczew se trouvent dans cette partie de la Poméranie.

Il nous reste a décrire le „Pojezierze Brodnicko-Lubawskie" (pays de lacs de Brodnica et de Lubawa) qui est un petit bout du „Pojezierze Mazurskie". Le paysage ici est très monotone et peu varié il n'y a presque pas de forêts. La région sablonneuse des rivieres Osa et Drwęca est la seule qui soit boisée. Les villes suivantes se touvent dans cette partie du pays: Chełmża, ou se trouve la plus grande sucrerie de Pologne. Gołąb, situé aux bords des la riviere Drwęca à côté de cette ville se trouvent d'énormes forêts, Brodnica aussi aux bords de la Drwęca, Nowe Miasto, Lidzbark, Działdowo, et Lubawa. Dans la partie orientale du „Pojezierze Brodnicko-Lubawskie" se trouvent deux grands lacs, le lac Iławski et le lac Drwęcki et plusieurs plus petits: le lac: Ciche, Zbyczno et Łakorskie. Le plus grand de ces lacs est le lac Wądzyêski. Placés au milieu de forêts leur calme tranquilité les entoure.

En résumant notre description disons que le paysage de Poméranie est infiniment varié que son charme pénétrant et étrange est fait pour attirer le touriste qui veut se reposer pendant les vacances et trouver le calme necessaire à ses nerfs.

Marjan Kaźmierski.
trad. Rościszewska.

LES LIEUX DE VILLEGIATURE DANS LES CARPATHES ORIENTALES

Les lieux de villégiature dans les Carpathes Orientales constituent quelques groupes dont les plus importants se trouvent dans la vallée de L'Opór, le long de la ligne de chemin de fer Stryj-Ławoczne, ainisi que dans la vallée du Pruth, le long de la ligne de chemin de fer Stanisławów-Worochta. Nous en trouvons des groupes moins importants dans les environs de Kosów, dans les Beskides Huculiennes, ainsi que dans les Bieszczady, le long de la ligne de chemin de fer Sambor-Sianki.

Je commencerai par le groupe le plus fréquenté qu'est celui des lieux de villégiatures de la vallée du Pruth. Tous se trouvent dans le district de Nadworna, le long de la ligne de chemin de fer Stanisławów-Worochta, et chacun d'eux possède une gare ou tout au moins une station ce qui en facilite énormément l'accès. D'une façon générale y séjournent en été environ 15.000 personnes dont le plus grand nombre vient de Léopol, Stanisławów, Kołomyja, des villes et bourgs de Podolie bien que les hôtes de Varsovie et de Lodz commencent à se faire de plus en plus nombreux.

La série des lieux de villégiature de la vallée du Pruth est ouverte par Lubieżnia à 55 km. de Stanisławów; C'est un faboruge de Delatyn avec quelqes villas construites après la guerre. Vien ensuite Delatyn (58 km.), petite ville de 6.000 habitants, détruite pendant la guerre et qui possède des salines de forte concentration ainsi que des bains salins. En 1926 un millier de personnes est venu s'y faire soigner.

Au delà de Delatyn, le long de la ligne de chemin de fer qui suit sans interruption la vallée du Pruth, au milieu des agglomérations huculiennes commence une suite des stations climatérique et des lieux de villégiature, admirablement situés et séparés les uns des autres par quelques kilomètres. Cest une région riche en bois et en montagnes. A l'est s'étendent les Beskides Huculiennes, à l'ouest les sauvages Gorgany. Les villégiatures sont situées à une altitude variant de 500 mètres (Jaremcze) à 800 mètres (Worochta) au-dessus du niveau de la mer. Les villas et pensionnats d'avant guerre on été pour la plupart détruits mais ils furent relevés par la suite l'affluence des villégiateurs fait que l'importance de ces lieux de villégiature a doublé en comparaison de ce qu'elle était avant la guerre.

Après Delatyn nous trouvons successivement Dora (62 km.) localité que fréquenter environ 2.000 villégiateurs avec le pensionnat „Kresy" et dix et quelques villas. Jaremcze (66 km.) le plus grand des lieux de villégiature des Carpathes Orientales que fréquentent par an plus de 6.000 baigneurs. Après la destruction qu'il subit pendant la guerre Jaremcze a été entièrement reconstruit, il possède actuellement près de 200 villas, dix et quelques pensionnats et plusieurs hôtels. Sont considérés comme des établissements de premier ordre les pensionnats: „Dwór Hejdy", „Mar-

Skały w Uryczu.
Roches à Urycz.
Cliffs at Urycz.
Die Felsen von Urycz.

ta", „Stenia" et „Calmus", et parmi les hôtels ceux de Skrzyński et de Hanus, l'un et l'autre pourvus d'un restaurant. Jaremcze est situé dans la partie la plus belle de la vallée du Pruth et dans le voisinage de la fameuse cascade, Des allées conduisent aux sommets les plus proches, des sentiers pour touristes, indiqués en couleurs par la Société Polonaise des Tatras, mènent aux plus éloignés.

J a m n a (70 km.) est une petite villégiature avec les pensionnats de Madrowicz et de Kozieradzki ainsi qu'un sanatorium pour les employés de la Banque d'Economie Nationale.

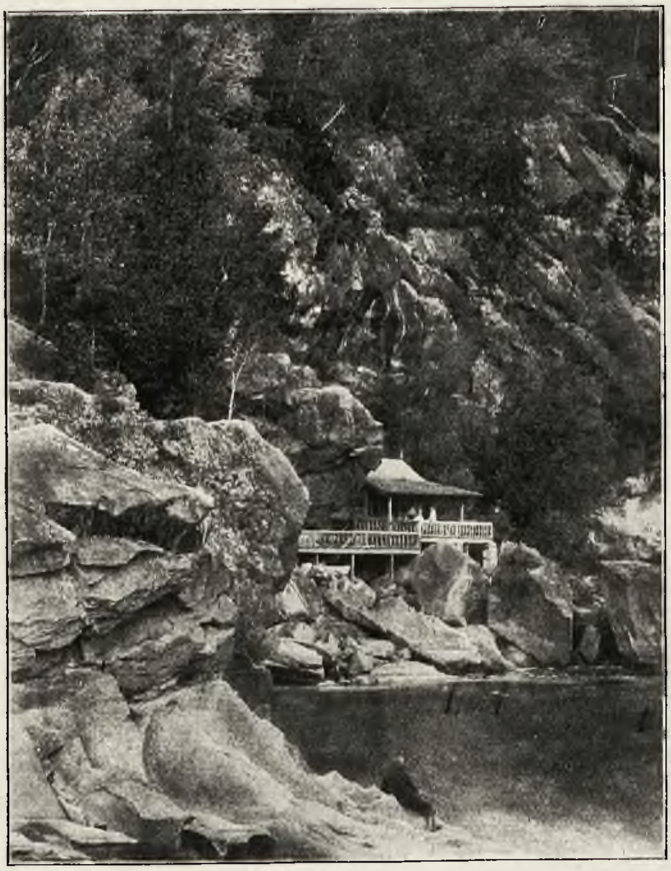
Plus loin la vallée du Pruth s'élargit et dans ce vallon se trouve M i k u l i c z y n (76 km.) centre d'une importante commune huculienne. En 1926 plus de 2.000 villégiateurs y sont venus. On y trouve quelqques pensionnats et en outre une maison de santé pour étudiants pouvant recevoir 60 personnes et construite par le Sénat de l'Université de Léopol, ainsi que la maison de santé des imprimeurs de Léopol. Mikuliczyn est à 600 mètres d'altitude.

Vient ensuite P o d l e ś n i ó w, petite localité possédant quelques villas et T a t a r ó w (86 km.) à 700 mètres d'altitude. En été environ 2.000 personnes y séjournent. On y trouve l'hôtel Hirsch avec son restaurant, les pensionnats „Zofiówka" appartenant à M-me Zarańska, „Zacisze" de M-me Dubrawa ,ainsi que la maison de santé du commendement supérieur de la police. C'est de Tatarów que partent les excursions pour le sommet de Chimiak (1564 mètres) célèbre pour la belle vue qu'on y a.

Le lieu de villégiature le plus élevé de la vallée de Pruth est W o r o c h t a (93 km.) à 750 mètres d'altitude. Etant donné le voisinage de la Czarnohora, cette localité prend un grand développement comme station de tourisme et de skis et en outre, comme lieu de villégiature proprement dit et station climatérique pour les malades de la poitrine. L'affluence y dépasse 3.000 personnes par an. Quelques pensionnats, „Lena", le plus grand et d'autres plus petits „Nad Prutem", „Pod Matką Boską", „Bożenka", appartenant à Mme Michalik et à M. Münzer. Les sanatoria de la Caisse des Malades, des prêtres et instituteurs ukrainiens, ainsi que des étudiants en médicine israélites. Le lieu des rendez-vous des touristes est le „Dworek Czarnohorski" de la Société Polonaise des Tatras.

Rymanów — Łazienki.
Rymanów — Etablissement de bains.
Rymanów — The Bath.
Rymanów — Kurhaus.

Jaremcze — Glorjeta przy wodospadzie.
Jaremcze — la „Gloriette" près de la cascade.
Jaremcze — Arbor by the waterfalls.
Jaremcze — Gloriette am Wasserfall.

A l'est de la vallée du Pruth, dans le district de Kosów, dans la r é g i o n des H u c u l e s se trouve un groupe de lieux de villégiature et stations climatériques beaucoup plus petits. Le plus connu entre eux K o s ó w. C'est un chef lieu de district de 3.000 habitants, situé dans la belle région des Carpathes, au pied des montagnes sur le bord de la Rybnica. Kosów doit sa célébrité à l'établissement hydropathiques du docteur Tarnawski, fondé il y a plusieurs dizaines d'années, Après avoir être détruit pendant la guerre cet établissement a été reconstruit et près de 600 persosnes vont annuellment y faire une cure. Il ne se trouve pas à Kosów même, mais à 2 km. au sud du village de Smodna. On peut y aller en automnibus de Kołomyja (35 km.) A huit km. au sud de Kosów s'élève sur les bords du Czeremosz, à la frontière polono-roumaine la ville de K u t y, de 7.000 habitants qui possède la plus grande colonie arménienne de Pologne. Depuis la guerre beaucoup de villégiateurs ont commencé à visites Kuty beaucoup d'entre eux viennent même de Varsovie; ils habitent dans des maisonnettes situées au milieu des vergers villageois et peuvent profiter des bains dans la Czeremosz et des différentes excursion dans les montagnes avoisinantes. La ville s'élève à 340 mètres d'altitude, elle est célèbre par ses vergers qu'elle doit à la chaleur de son climat. Toutes les informations sont fournies par l'abbé Samuel Manugiewicz, curé de la paroisse arménienne. L'affluence des villégiateurs et de plusieurs centaines par an.

A l'intérieur de la région des Hucules villégiaturent plus de 1500 personnes réparties entre les différents villages des bords du Czeremosz, comme K r z y w o r ó w n i a, qu'on appelait avant la guerre „Le Zakopane ukrainien", parce qu'elle était fréquentée par les savants et littérateurs de l'Ukraine, dont le professeur Hruszewski, Ż a b i e, H r y n i a w a et autres

Jamna — Widok ogólny.
Jamna — Vue générale.
Jamna — General view.
Jamna — Gesamtansicht.

localités. Leur développement comme lieu de villégiature est paralysé par la difficulté qu'on éprouve à y accéder et par la grande distance qui les sépare du chemin de fer. Il est particulièrement difficile d'accéder au petit établissement balnéaire de B u r k u t (930 m. au dessus du niveau de la mer) qui se trouve à 73 km. de la gare de Worochta; Burkut possède des sources d'eaux carbo-gazeuses et ferrugineuses.

Dans les Gorgany on ne trouve que deux petits lieux de villégiature R a f a j l o w a avec quelques villas, à 33 km. au sud de Nadworna et P o d l u t e petit établissement balnéaire avec des sources sulfureuses, appartenant au métropolite greco-catholique de Léopol; Podlute est situé dans la vallée de Łomnica aux environs d'Osmołody. A l'une et l'autre de ces localités on peut aller par un chemin de fer forestier à voie étroite, de Nadworna pour Rafałowa et de Brześniowo pour Podlute.

Le deuxième groupement est formé par les lieux de villégiature de la vallée de Pruth et l'affluence des villégiateurs ne dépasse pas 5.000 personnes au total. Ils sont situés le long de la ligne de chemin de fer de Stryj-Ławeczno, à une altitude de 4 á 600 mètres, et l'on peut dire que dans la vallée de l'Opor un lieu de villégiature s'est formé près de chaque station de chemin fer. Le plus important d'entre eux est H r e b e n ó w.

La série de lieux de villégiature de la vallée de l'Opor est ouverte par S y n o w ó d z k o W y ż n e (104 km. de Léopol), grand village habité par les Bojek ruthènes et situé à 400 mètres d'altitude au confluent du Stryj et de l'Opor. A cinq kilomètres à l'ouest se trouve K o r c z y n avec un petit établissement hydrothérapique.

Vient ensuite Dębina (110 km.) petite localité à 420 mètres d'altitude.

Plus loin la vallée de l'Opor s'élargit, et dans le vallon ainsi formé au pied de la Paraszka s'élève S k o l e (113 km.), chef lieu de district de 9.000 habitants. Skole est la ville principale d'un district sur le territoire duquel se trouve tous les lieux de villégiature de la région. Il est lui-même un lieu de villégiature assez fréquenté et en 1926 il reçut près de 1.300 villégiateurs surtout israélites. Pensionnats Herschet Berta Fichlamm. En dehors des villégiateurs séjournent en été ą Skole plusieurs centaines de jeunes gens dans les camps d'éducation physique crées par les autorités scolaires et par les scouts.

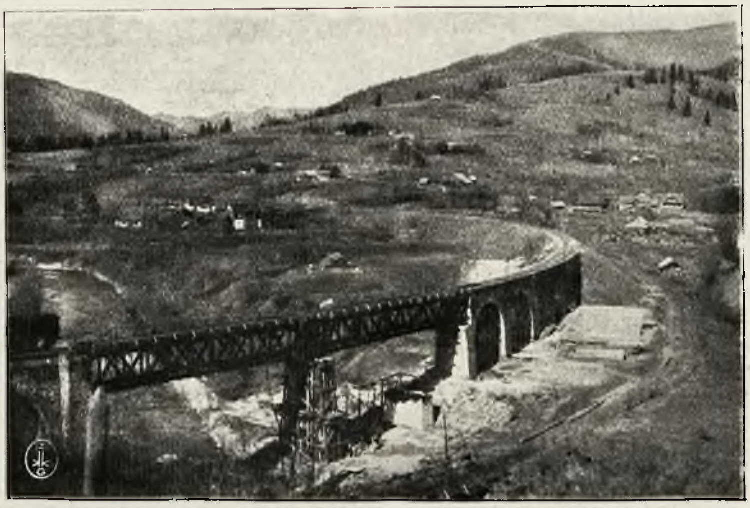
Dans les plus jolis sites de la vallée de l'Opor se trouve H r e b e n ó w (121 km.) village situé à 500 mètres d'altitude et qui est le lieu de villégiature le plus important de la région avec environ de 1500 villégiateurs par an. Pensionnats „Stachowa Wola" et „Anusia". Sur place se trouve une source saline non utilisée.

Comme annexe de Hrebenów il faut citer Z e ł e m i a n k a (123 km.) lieu de villégiature peu important avec quelques villas appartenant au docteur Joseph Matkowski. Les pensionnats locaux peuvent recevoir 200 personnes.

Les localités situées plus loin sur la même ligne sont moins fréquentées. Parmi elles T u c h l a (127 km.) village possédant une colonie dès vacances pour les enfants des cheminots, quelques villas pour les villégiateurs et un abri pour skieurs du club sportif „Pogoń" de Léopol. R ó ż a n k a (136 km.) avec quelques villas pour les villégiateurs et S ł a w k o (139 km.) fameuse station de skis située à 600 mètres d'altitude dont le refuge de la Société des Skieurs des Carpathes á Léopol est loué pendant l'été aux villégiateurs.

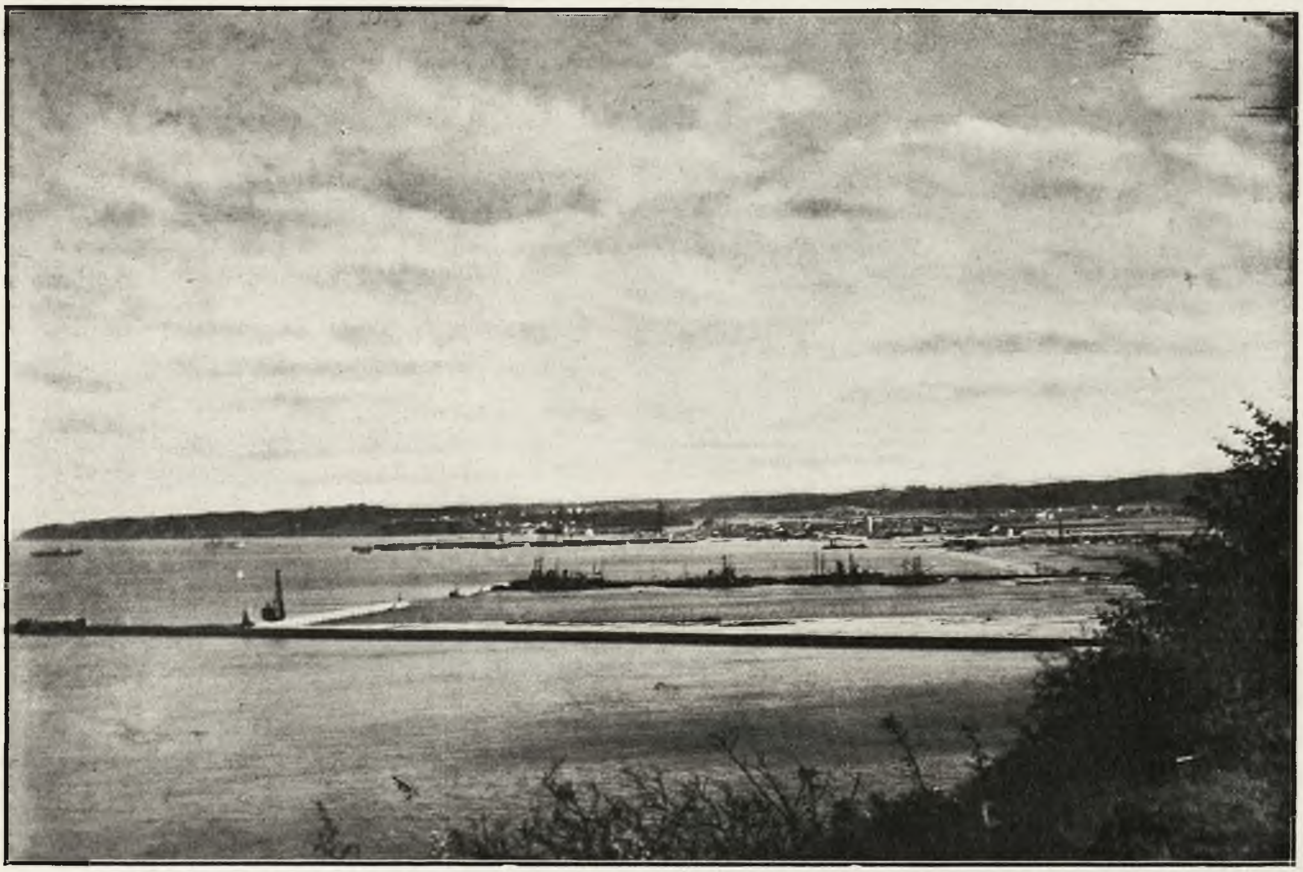
Dans les Bieszczady, le long de la ligne de chemin de fer Sambor-Sianki on trouve en outre quelques lieux de villégiatures de peu d'importance. Il n'y a de villas pour villégiateurs qu'à Spas et á Topolnica où se trouvent également des pensionnats.

Dr. *Mieczysław Orłowicz.*
trad. Jean Chodźko.

Wiadukt kolejowy w Worochcie.
Le viaduc du chemin-de-fer à Worochta.
Railway viaduct at Worochta.
Eisen Gmahnbrücke bei Worochta.

POLISH SEASIDE RESORTS

Widok ogólny Gdyni z portem i Kamienną Górą (fot. Szalay).
Vue générale de Gdynia avec le port et Kamienna Góra
General view of Gdynia with port and villas.
Gesamtansicht von Gdynia mit Hafen und Villenkolonie Kamienna Góra

Since the fifth century A. D. right down to the present day, the continuous area inhabited by Polish-speaking people has always reached to the Baltic shore. Yet the new Polish state has received a very narrow seabord indeed, out of all proportion with Poland's area and population. Apart from the coast of the Dantzig Free City territory, Poland's possessions on the Baltic sea are but the following: first, 14 miles of mainland coast on the open Baltic; secondly, 25 miles of mainland coast on the Bay of Danzig; and thirdly, projecting from the point where those two sections meet, the Hel peninsula, 20 miles long, but on the averages only half a mile wide. Altogether, then, there are less than eighty miles of coastline; and to be sure, under German rule this was the most neglected section of the whole German coast. But now this very coast has become the only seacoast of a nation of thirty millions of people. Everything a large nation may expect from its seacoast is to be concentrated on this narrow strip of land. No wonder it begins to flourish. No wonder the lonely hamlet of Gdynia (near the southeastern end of that strip, where the bay is deepest) is being transformed into a lively, bustling city, with a harbour accessible for oceangoing steamers and a large, picturesque quarter of villas for summer-guests. No wonder all the other villages are gradually converted into seaside resorts adapting themselves more and more to the needs of many thousands of visitors, who come for health or amusement, to bathe, to swim, or to bask on the sunny beach, or else to take part in excursions by steamer across the Baltic to Latvia or Finland or to the capitals of the three Scandinavian kingdoms. No wonder along the Hel peninsula a railway is now running to its very top, whilst not a yard of that railway did exist in Prussian times. True, steam-driven trains would by scattering sparks, endanger the pine-forest which protects the narrow peninsula against the inrush of waves. But a way out has been found by heating the trains with Polish mineral oil.

On the whole, the Polish seaside resorts are of two different types. Those on the bay have quiet water, brackish rather than salt, and gentle breezes. Seabathing at Gdynia is an idyllic pleasure; if a good marine swimmer gets there, he may feel himself almost reminded of the childrens beach at Arcachon. But matters are quite different with the bathing places on the open Baltic, such as the village of Jastarnia (read Yastarnya) midway of the Hel Peninsula. Here, beyond the high sand-dunes with their characteristic maritime flora, you will find a roaring deep sea and high, powerful waves close to the shore, and cold winds may sometimes be raging even in August. It is less comfortable for tender folk than at Gdynia, and even a little bit dangerous; but it is decidedly a more manly sport.

Of course, whilst in Gdynia hotels and boarding-houses have been erected to suit a refined taste, boarding and lodging at the open sea resorts (even at the German-speaking village of Hel, at the top of the peninsula, once founded by Dutch immigrants) is still somewhat primitive. But quick progress is made from

year to year, and in a near future the transformation of lonely villages, halt-forgotten and half-starving, into flourishing sea-bathing towns will be completed. In the meantime, a traveller who seeks less for comfort than for originality and unspoiled charm, may find the Polish seaside resorts enticing just in their present transition stage. And the gaiety and graceful nonchalance of the bathers fits harmoniously in with the somwhat colonial character of these quickly expanding settlements.

As to the western section of the mainland shore, it is high and abrupt, at some places fully sixty yards high. Some villas and cottages have been built there, but to establish there seaside resorts accessible for thousands of visitors will need considerable investments. Yet with the time it will be done and then this section, where at some joints both coniferous and leafy forests are descending an abrupt slope down to the very beach, will prove a worthy rival of its eastern neighbours.

W. G.

HEALTH-RESORTS AND TOURS IN POMERANIA

In describing Health-resorts and tours in Pomerania I am obliged to consider the question from a different point of view than is usually the practice. It is impossible to take any individual locality separately as they are too numerous for this purpose there being little to mention about them owing to their lack of any special characteristics as the latter concerns the district as a whole. I will therefore first take each district separately describing its situation, landscape and its value as a health-resort and touring-centre. In this way the reader may choose the district which mostly appeals to him. Regarding access Pomerania does not present many difficulties as the town and villages are very closely disseminated and if required, necessary information can be found in detail on the map of Pomerania.

Regarding Pomerania I shall adhere to a successive system viz. commencing at the sea, traversing The great Darzlubie Forest, called „The Kaszubska Switzerland" with the Lake-district of Kaszuby and the great Forest of Tuchola (B o r y T u c h o l s k i e), the valley of the Lower Vistula as far the Lake-district of Brodnica and Lubawa. In this manner I shall embrace the whole region.

The great Darzlubie Forest stretches northworth from the sea-shore as far as the German frontier. From the gulf of Danzig, parallel to the shore at a distance of only several klm. it stretches as far as Żarnowiec, on the left bank of the river Reda, the most northern spot. The further it stretches north the nearer it approaches the sea. It is a hilly region traversed by numerous picturesque valleys and wild gorges, the whole of it being covered with pine, beech and various other woods. In the northern part of the great Darzlubie Forest there is the picturesque Lake of Żarnowiec (15 sq klm) surrounded by woods, the biggest lake in Pomerania.

In the very heart of the great Darzlubie Forest at the northern extremity of „The Kaszubska Switzerland" there is the pretty town of W e y h e r o w o in the valley of the river Reda surrounded by high muntains on all sides. W e y h e r o w o possesses a beautiful Calvary, the small chapels of which stand amongst the forest hills.

Thousands of pietists come here every year from all parts of Pomerania as pilgrims to the Calvary, hence Weyherowo derives the name of „T h e P o m e r a n i a n C z ę s t o c h o w a". In this region the woods are beautiful and there are large meadows in the valleys together with extensive fields of heather, and the most beautiful part of all is the picturesque valley of C e d r o n. Weyherowo is a nice town itself, possessing two Catholic churches, a high school etc. A number of hotels and boarding-establishments accomodate the visitors. The communication with Gdynia is very convenient, there being numerous connections, and the distance is only half an hour's journey from Gdynia. R e d a, R u m j a, Z a g ó r z e and C h y l o n j a od the same Rly. line (Gdańsk - Strzebielino) are much frequented by visitors, being conveniently situated as they are even still nearer Gdynia.

All these environs are in a very hilly and prettily-wooded region.

The Kaszubska Switzerland stands on a ridge of a long range of hills called the Pomeranian Lake-district (P o j e z i e r z e P o m o r s k i e), starting in the west at the Lake Raduńskie (14 sq klm) the largest after Lake Żarnówieckie and ending at Lake W d y d z e (depth 55 m) in the south of K o ś c i e r z y n a.

The district of K a r t u z y or the so called „K a s z u b s k a S w i t z e r l a n d" has very pretty woods of various kinds, mostly foliferous, and it consists of over a hundred larger and smaller lakes interwoven by picturesque meadows amongst the woods, abundant fields of heather and swift torrents. The summit of the Kaszubska Switzerland is 331 m above sea-level.

The town of K a r t u z y lies between Lakes Klasztorne and Grzybienko and is prettily built among woods and smaller lakes and represents the touring and pleasure-centre of this region.

In the neighbourhood of Kartuzy are the following lakes: C i c h e and M a l i n k o. On Lake C i c h e we find Mt. Zamkowa, sourrounded by beech forests over 200 years old and being a remnant landmark is under careful preservation. The lakes to the south of Kartuzy are bound together in general by the course of the river Radunia. I shall mention only a few of the more important ones viz.: Lakes Dąbrowskie and Lubowieckie at the foot of Mt. Wieżyca, Lake Patulskie nearest of all to Kartuzy, Lakes Białe, Małe Bródno, Wielnie Bródno, Ostrzyckie, Kłodno and Raduńskie. At M i r a c h o w o to the north of Kartuzy is T h e L a r g e L a k e (Jezioro Wielkie) surrounded by beautiful forests with its magnificent specimens of oak and beech-trees and at last we find Lake Łąkie.

At the southern extremity of the Kaszubska Switzerland is the well built town of K o ś c i e r z y n a, which is practically obscured by the foliage of its gardens. The region here is as beautiful as picturesque, embracing large lakes and foliferous woods.

The villages and the towns of the Kaszubska Switzerland are extremely nicely kept, especially those on the banks of the lakes, and situated as they are amongst woods, they possess an ineffable charm and assure peace and perfect comfort to thousands of visitors who become more numerous every year. The condition of the roads and paths enables excursions in the district of Kaszubska Switzerland to be made easily. Past Kościerzyna a little further south, the landscape begins to change and we notice, so to

say, the last remains of the Kaszubska Szwajcarja, which gradually changes into the monotonous landscape of the low-lying country of the great Forest of Tuchola (Bory Tucholskie).

The great Forest of Tuchola (Bory Tucholskie) occupying over 3000 sq klm is 45 klm broad and stretches for a length of 110 klm. The whole is intersected by plains, and we continually find strips of forests 90 klm in length. The Bory Tucholskie consists mostly of pine-trees, but in some places contains juniper-trees, and only at Czarnawoda and Brda do we find mixed woods mostly consisting of beech and old oak. At Wierzchucino on the peninsula of Lake Mukrz there is Cisowy Gaj, the so called „Yew Grove", which owing to its several hundreds of very old yew-trees is carefully preserved.

In the zone of Bory Tucholskie there are the following towns: Starogard, Tuchola, Chojnice, Osie nad Wisłą. Here are also hundreds of lakes, the largest of which is the Lake Wdydze to the south of Kościerzyna with its village Wdydze and its well-known and valuable Kaszubskie Museum, and 7 klm to the north of Chojnice on the very German frontier is Lake Charzykowskie (26 klm long) prettily situated, with its woods leading to the water's edge. The river Brda flows through Lake Charzykowskie.

Czersk is further up between the river and Czarnawoda, and the town of Tuchola, which derives its name from Bory Tucholskie (The great Forest of Tuchola) is on the Laskowice-Chojnice Rly. It embraces pretty gardens and promenades, its chief attracion being the fact that as regards landscape it lies in the most beautiful region.

To the east of Bory Tucholskie at the tributary of the river Wierzyca is Kociewie bordering the river Vistula. Here we have comparatively fewer woods, because the soil being fertile is exploited by agriculturists. At the extremity of Kociewo lies Starogard, which is also significant for its surrounding lakes. Pelplin, the residence of the Bishop of Chełmno, situated on the river Wierzyca, is the jewel of Kociewo.

The picturesque town of Chojnice in a hilly and woody region lies in the western part of Bory Tucholskie. This town possesses a number of modern buildings, fine villas and gardens, a nice park and beautifully-kept avenues connect the town to the surrounding neighbourhood and lies close to the German border.

To the south of Chojnice is the district of Kosznajdry called Kraina, formerly belonging to the province of great Poland (Wielkopolska). Here are the towns: Więcbork, Sępolno and Kamień.

The region of the Lower Vistula is divided into a row of small river-islands, where the towns Chełmno, Świecie and Nowe are to be found. Oaks, yew-elms. and maple-trees grow along the whole shore. Klasztorna near Nowe is the most beautiful island. Then follow others of more importance such as Wielka Isle overgrown with oaks, poplar-and abel-trees near Ostromecko, Panieńska Isle near Chłemno with its fine specimens of oaks, poplar trees and elm-trees, Pańska Isle near Sartawice, Wilcza Isle near Silne, Bazarowa Isle near Toruń, Wilki Isle near Otłoczyn and Bratwińska Isle near Grudziądz. In the same region we find also the following towns: Ostromecko, Unisław, Płutowo, and the bigger towns of Sartawice, Grudziądz, Nowe, Gniew, and Tczew.

The Lake-district Brudnicko-Lubawskie remains yet to be mentioned. The landscape here varies very little, there are no forests with the exception of a small strip of country nar Osa and Drwęca which is more woody. Chełmża with the largest sugar-factory in Poland together with the towns of Gołąb and Brodnica on the river Drwęce, Nowe Miasto, Lidzbark, Działdowo, and Lubawa.

In the eastern region of the Brodnicko-Lubawski lake-district there are Lakes Iławskie and Drwęckie. Further up we find smaller ones such as: Ciche, Zbyczno and Łękorskie. The largest is Lake Wądzyńskie. All these lie amongst woods characteristic for their solemn quietude. Fine extensive woods containing numerous smaller lakes stretch to the south of Lidzbark as far as Działdowo.

Pomerania posseses a rare variety of landscape of great charm, The beauty of its Lake-district and its splendid mountain-forests are attractive both to tourists and those who seek a peaceful repose.

Marjan Kaźmierski.
translation *A. B.*

IN THE TATRY AND WESTERN BESKIDY MOUNTAINS

Zakopane, the well-known Polish health resort, is situated at the mountain limits of the Nowotarska valley, at 49 degrees latitude and 37 longitude, rising 600—1000 m. above the level of the sea.

The Tatry Chain encloses it in the South, whilst in the North it is bordered by the wooded slopes of Gubałówka.

Its streets chiefly form the figure of an irregular triangle, intersected by cross lines. They are called Krupówki, Zamoyskiego, Chałupskiego, Jagiellońska, Chramcówki, Stara Polana, Nowotarska, Marszałkowska (Tad. Kościuszki), Sienkiewicza, Witkiewicza i Łukaszówki.

The close vicinity of the Tatry Mountains as well as its splendid air have made Zakopane an exclusive spot in Poland and raised it within a few years to the importance of the best touring and climatical resort throughout the whole country.

More willingly than in any other place, artists, painters, poets and naturalists reside definitely in Za-

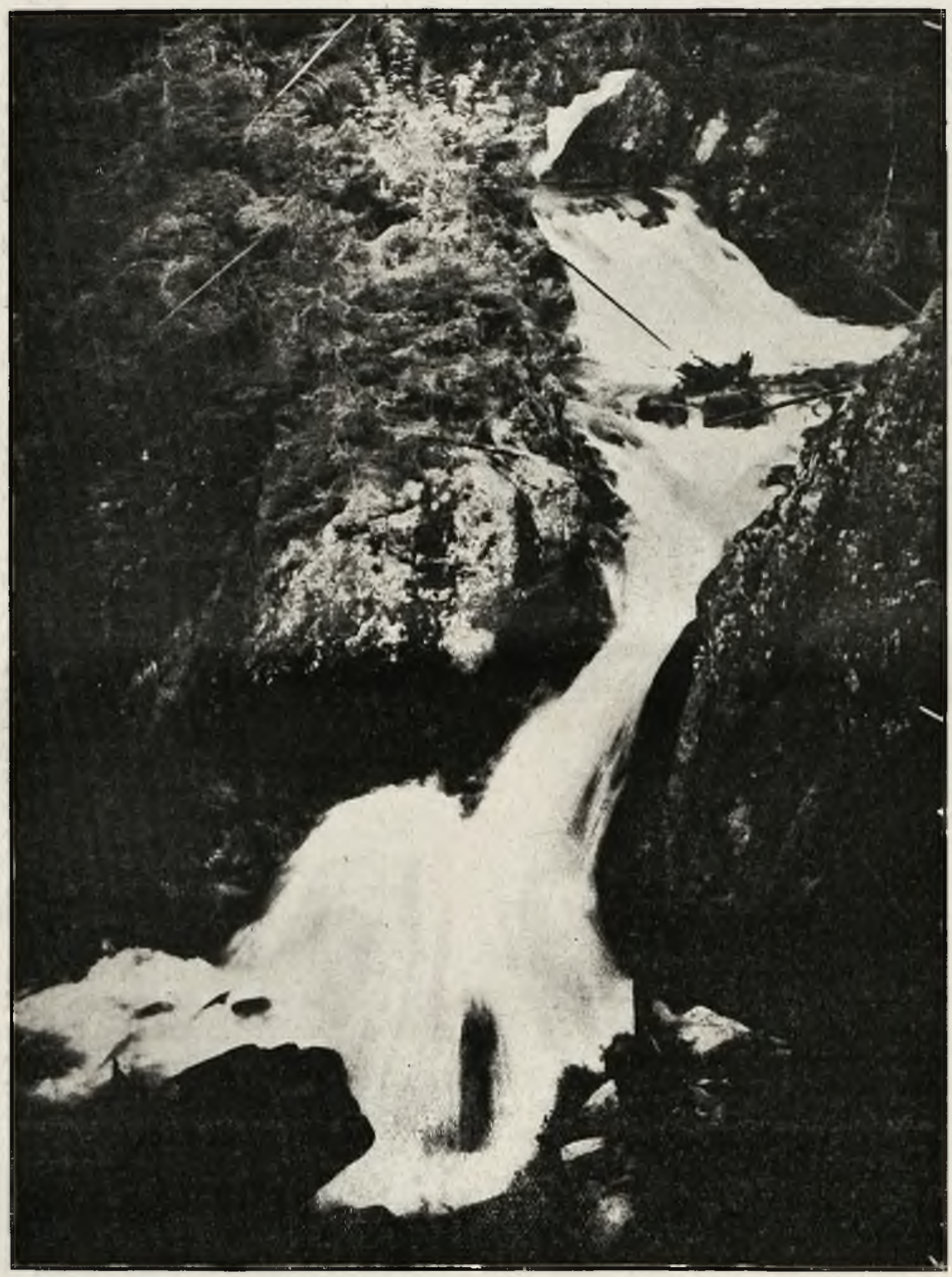
Piwniczna — „Dolina Kosarzyska".
Piwniczna — La vallée „Kosarzyska".
Piwniczna — „Kosarzyska Dale".
Piwniczna — Das „Kosarzyska Thal".

kopane, there finding inspiration or everrenewed themes for their creative powers.

In past times the summer months only brought tourists to the Tatry Mountains, there were but two seasons, the summer, with its special touring purposes and the winter, essentially curative. Since some ten years, with the awakening of the growing fancy for winter sports, and thanks to its excellent conditions for sport Zakopane has developed into a first class winter-resort, so that the number of its inhabitants steadily increases, whilst the limitation of seasons subsequently vanishes.

All the aforsaid factors account for Zakopane being considered the best of all Polish winter resorts. Such conditions create good blood circulation and quicken breathing, increase the appetite and strengthen the heart. The Zakopane climate stirs up new energigy, animates, hardens, and has a healing effect on the respiratory organs.

Throughout the Polish Tatry Mountains, the paths are well-kept and colour-marked, the same as on the Tcheckoslovackian side. Besides excursions to the High Tatry, shorter walks, accessible to all can be made to delightful dales such as those of Białego, Strą-

Wodogrzmoty Mickiewicza (fot. Szalay).
Cascade de Mickiewicz
Mickiewicz waterfalls.
Mickiewicz-Wasserfälle in der Tatra

Zakopane has its own railway station as well as telephone, telegraph and post-offices. Cure visitors benefit by reduction in railway-fares.

As to the climate it is noted for its reduced atmospherical pressure, it has a temperate climate, without sudden fluctuations, winds are rare, in winter snow falls abundantly but seldom, in summer on the contrary short mild showers are frequent, whilst a magnified intensity of sunrays is felt all the year round.

żyska, Kościeliska, Kuźnice, Jaszczurówka, Rostoka, Morskie Oko and likewise on the Tchek side.

Lastly Zakopane is actually a first class winter sporting resort (ski-ing, tobogganing etc.)

Picturesquely situated amid wooded mountains and at about 5 klm. distance from Zakopane, lies the little village of Jaszczurówka renowned for its warm mineral springs (21% celsius) endowed with radium properties. The waters of this spring are con-

Tatry — Morskie Oko.
Les Tatra — Le lac du „Morskie Oko".
Tatry Mountains — The Morskie Oko Lake.
Die Tatra — Der See Morskie Oko.

fined in an open basin and are only active in summer. Jaszczurówka is not lacking in villas, boarding-houses and restaurants.

Poronin is the last-but-one railway station from Cracov (Kraków) to Zakopane, it is a summer, mountain resort in the Nowotarski district at the foot of the Tatry Mountains, 750 m above sea level and lies in a valley sheltered from the wind amongst beautiful scenery and has o nice view on to the Tatry Peaks.

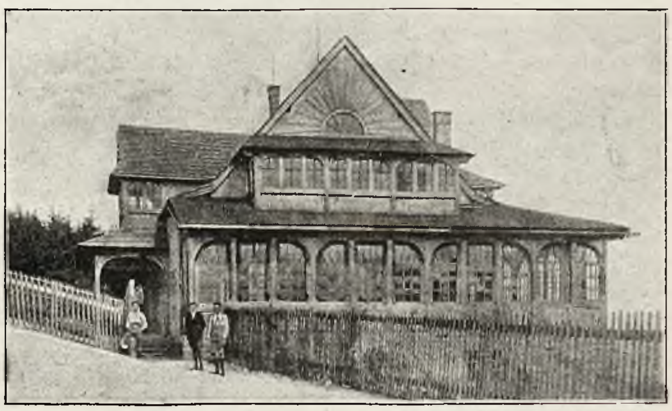
About 8 klm. from the Rly. station of Poronin, on the rear side of Mt Porońca nestles the mountaineer's village of Bukowina 957 m. above sea level. Visitors for the cure are favoured by a reduction in railway-fares. The surroundings are magnificent and offer the most beautiful view on to the High Tatry, Bukowina is a summer health resort. It is also beneficial to those suffering from lung-trouble and complaints of the respiratory organs.

In the Silesian Beskidy, the so called Jabłonowskie Mountains in the southern part of Cieszyn Silesia we find Bystra, a climatical health-resort in the Żywiec Mountains, 7 klm to the south of the town Bielsko on the river Biała, and embraced by the forests of Klimczak, towers over all and is becoming more and more attractive as a summer-resort, because of its rare picturesque situation in the 10 klm long Beskidy valley, encircled by the wooded slopes of the Klimczak and the craggy Skrzyczna. A distance of 10 klm separates it from Bystra Rly station. Jaworze 11 klm from Bielsk comprises several villas, a Private-hotel and a curative bath-establishment with gas, pine and mineral baths, excellent conditions, climate, and an immense old park with tropical trees, Ustroń is also priviledged with a well-arranged mud, salt, gas and pine-bath establishment it lies at the extremity of Wisełka valley. Wisła one of the largest Polish mountain villages is a climatical resort of established reputation, has some dozen villas and a Private-hotel. Istebna is a Silesian village in the valley of the upper Olza much appreciated for its splendid air, its open dell and high altitude.

In the Small Beskidy called likewise the Polish or the Kocierski, in the Range of Mountains lying between the dell of Żywiec and the Carpathian Highlands, we find Straconka, a village 5 ½ klm distance from Biała, a touring-centre, Wilkowice, a small village situated below Magówka, Porąbka at the confines of the Soła and Wielka Puszcza valleys, 7½ klm distant from the Kąty Rly station.

In the Żywieckie Beskidy, as well as in the great Żywiec valley, surrounded on all sides by mountain ranges and in the Soła valley, we note numerous summer-resorts viz.: Jeleśnia, at half an hour's train distance from Żywiec, with all its conveniences and reasonably-priced lodgings in mountaineers huts, Węgierska Góra, with its modern improvements, situated 406 m high, Rly. station Żywiec, a delightful suburb of the village Cięciwo is at the foot of the wooded mount Glinne and is much frequented by summer visitors, Milówka 14 klm to the south of Żywiec, 452 m high is renowned as a pleasant summer-resort. Rajcza, the next station past Milówka in the Soła valley, 485 m high is remarkable for the rare charm of its basin and is surrounded by a belt of picturesque forests, Zwardoń a village and frontier Rly. station connected through Czacza with the Koszycko-Bogumińska Rly, 686 high. The Rly station is the highest situated and most beautiful in all Poland, it stands in a gorge surrounded by woods and touches the mountain slope.

Grouping around the Babia Góra Mountain Ranges we note the following health-resorts and climatical stations: SUCHA, a small town in the Makowski district on the river Skawa, 346 m high, surrounded by mountains reaching a height of 900 m. It is the junction-station of the Carpathian and the Żywiec-Zwardoń Rly. lines. Immense forests stretch all around. Maków the district town on the river Skawa 357 m. alt., is much frequented because of its fine scenery, healthy air and easy supply of provisions. Summer visitors also settle numerously in the neighbouring places such as Żarnówka, Malejówka, Białka and

Schronisko na Stożku.
Refuge sur le Stożek.
The tourists tavern on the „Stożek".
Schutzhaus auf dem Stożek.

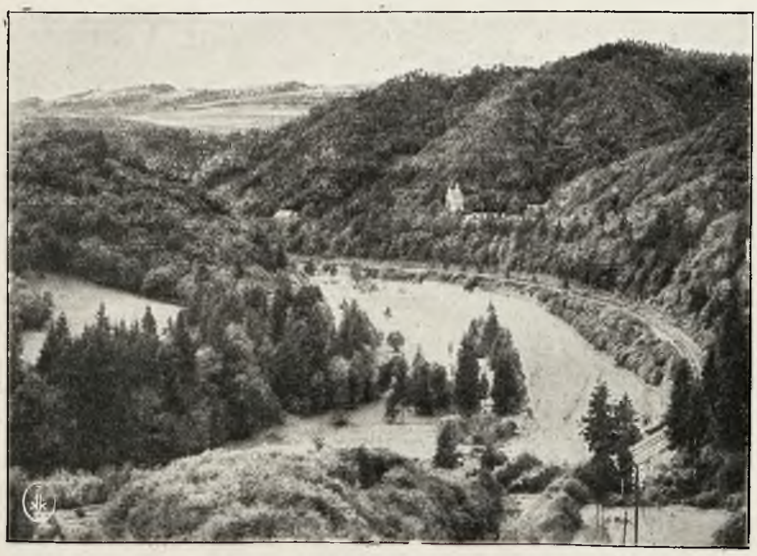
G r z e c h y n ia. Communication between Maków and Zawoja is made by cart. Z A W O J A is a large village in the Maków district, 500 m above sea level, surpassing in beauty all other Beskidy resorts, and is the finest village in Poland after Zakopane. Lying in the Skawica valley, Polica, Jałowiec and Babia and encircled with a garland of the most magnificent pine-forests Zawoja enjoys wide-spread renown, is much frequented and its development continues every year in spite of the total lack of a Rly communication. During the summer months motor-buses assure communication to Maków. L i p n i c a W i e l k a is an Oravian village 5 klm to the west of Jabłonka and 32 klm distant from Chabówka. Erected in a bright sunny dale it possesses a perfect climate together with several sulphur springs. Standing at an altitude of 700 m presents a delightful view of the Tatra and Beskidy Mountains. In the valleys of Limanowskie—Makowskie—Beskidy Range we find Z a r y t e a village near Rabka, beautifully situated at the foot of Mts. Grzebień and Wielki Luboń on the river Raba, comprising numerous small houses and which is much frequented in summer.

At the foot of the picturesque G o r c e mountain ranges we find: N o wy T a r g the capital of the P o d h a l e with a splendid view on to the Tatry Mts; the actual summer-resort is an outlying spot called K o w a n i e c on the river Dunajec encircled by the Gorce Mts. and has a promising future, R a b k a, alt. 520, renowned for its iodino-bromo-salt springs, with all modern installations such as electricty and watermains has a nice temperate climate, a beautiful hundred-acre park and o direct express-train communication during the seasons, M s z a n a D o l n a, a small town in the Raba valley on its tributary Mszanka, N i e d ź w i e d ź, a mountain village below Mt. T u r b a c z y k, ½ klm to the south of Mszana Dolna, a fine position with invigorating air, P o r ę b a W i e l k a 1 klm westward of Niedźwiedź, well known as a summer-camp for the Cracov (Kraków) school-boys, O c h o t n i c a a healthy and nicely situated village especially for summer camping.

In the romantic and poetical region of the P i e n i n y Mountains we find C z o r s z t y n, with its old beautiful castle-ruins, K r o ś c i e n k o, a small town on the slope of Mt T r z y K o r o n y, 422 m. high. Fascinating surroundings, abounding in pine forests, with a mild climate, bathing facilities in the river Dunajec, and acid-alcali salt springs, together with comfortable accomodation have made it a very reputed spot and one of the most agreeable summer-resting place. A motor-car communication cennects it with Nowy Targ and Nowy Sącz, S z c z a w n i c a, 500 m alt, endowed with first rate acid-alcali springs, a good climate and wonderful surroundings. The hydropathic establishmet possesses numerous nice villas, Private-hotels, and restaurants. A motor-car communication connects S z c z a w n i c a with the express-and slow-train-services at S t a r y S ą c z and N o w y T a r g Rly. stations.

Krynica — Widok z góry parkowej.
Krynica — Vue du sommet de la hauter du parc.
Krynica — View from the Park Hills.
Krynica — Ansicht vom Parkberg aus.

Żegiestów — Widok ogólny.
Żegiestów — Vue générale.
Żegiestów — General view.
Żegiestów — Gesamtansicht.

Finally in the region of the last Western Beskidy Mountain Ranges, lying in the Sądecki Beskidy we may note: R y t r o, a village in the Poprad dale, 352 alt, known for its good climate, fine scenery, and the ruins of a XIII century castle; P i w n i c z n a, a steadily growing summer-resort, in the midst of beautiful woods; Ł o m n i c a, next to Piwniczna, on the other bank of the river Poprad, situated in a quiet sheltered valley with its acid springs rich in iron; Ż e g i e s t ó w, 486 lat, perched along mountain-gorge, equally renowned for its exellent acid-iron springs mineral and mud-baths is admirably situated; M u s z y n a, in a beautiful dale, a good climatical resort.

Last if not least in its importance comes K R Y-N I C A, the most exquisite Polish curative place 595 m alt, accupying three wooded valleys amidst the mountains. Actually it is open to guests the whole year as it is becoming a winter sporting-centre. Krynica has an imposing curative establishment and an hotel belonging to the STATE with ball-room, excellent restaurant and café etc., and possesses five-iron springs, mineral, mud and gas-baths. During the season there is a direct express-train communication with Warsaw (W a r s z a w a). *x. y.*

translation *A. B.*

HEALTH RESORTS IN THE EASTERN CARPATHIANS

The Health Resorts in the Eastern Carpathians consist of several groups, the largest of which lies in the valley of the river Opór on the Stryj - Ławoczne Rly and also in the valley of the river Prut on the Stanisławów - Worochta Rly.

The groups of resorts which are most frequented are those in the valley of the river Prut; these lie in the Nadwórna district on the Stanisławów - Worochta Rly, each has its own railway station which greatly facilitates communication. In the summer there are approximately 15.000 visitors, the majority of which come from Lwów, Stanisławów, Kołomyja and from smaller towns in Podole, although numerous visitors are beginning to come from Warsaw and Łodź.

L u b i ż n i a, the suburb of Delatyn (56 Klm. from Stanisławów) is the first in a row of resorts in the valley of the river Prut and has several villas which were restored after the war for accomodating visitors.

Next comes the town of D e l a t y n (16.000 inhabitants) also destroyed during the war which posesses its natural Salt-springs and Mineral-baths. In the year 1926 1000 visitors „took the cure".

Past Delatyn a row of prettily situated climatical resorts starts on the railway which runs uninterruptedly along the valley of the river Prut amongst the Huculski settlement and these lie only a few kilometers from each other. This is a densely-wooded and hilly region. The Beskidy Huculskie mountains stretch to the east and the Wild Gorgany to the west. Jaremcze is situated 500 meters and Worochta 800 meters above sea level. The villas and Private-hotels, mostly destroyed during the war, have since been restored and these places have grown considerably of late owing to the large number of visitors compared to prewar days.

Past Delatyn we find the following, one after the other: D o r a (62 klm.) a resort frequented by 2000 visitors. Here are the Private-hotel „Kresy" and several villas. J a r e m c z e (66 klm.) the largest resort in the Eastern-Carpathians, which is frequented by nearly 6000 guests a year. Jaemcze has been already entirely rebuilt since the war devastations and consists of over 100 villas, numerous boarding-establisements and several hotels, viz, the first class Private-hotels Dwór, Marta, Stenia, Kalmus and the hotels Skrzyński and Hanusia, each having its own restaurant.

Jaremcze lies in the prettiest part of the Prut valley, bordering a famous waterfall of the same name: well kept paths lead to the neighbouring mountains, and bye-ways marked out by the Polish Tatra Association, lead to the more distant ones. J a m n a (70 kl.m) is a small resort with several Private-hotels and the sanatorium of the employees of the State-Agricultural Bank (Bank Gospodarstwa Krajowego).

A little further the Prut widens out and M i k u l i c z y n (76 klm.) the centre of a large Huculski settlement lies in its basin. In the year 1926 over 2000 visitors resided there. Besides several Private-hotels there is a sanatorium accomodating 60 persons built by the Lwów University Senate for their students, and the sanatorium of the Lwów Printers Association. Mikuliczyn stands 600 m. above sea-level. Then comes the small resort of P o d l e ś n i ó w consisting of several villas and then T a t a r ó w (86 klm.) situated 700 m. above sea-level. In summer about 2000 visitors remain in residence here. The following are perhaps noteworthy: Hotel Hirsch, the Private-hotels Zofiówka and Zacisze and the sanatorium of the Police Officials. Tatarów is the mountain centrebase for climbing expeditions to mount Chomiak (1564 m.) which is famous for its beautiful panarama.

The highest spot in the Prut valley is W o r o c h t a (93 klm.) which lies 760 m. above sea-level. Owing to its vicinity to Czarnohora, Worochta has developed into a tourist and ski-ing centre, besides being a residence for convalescents. Over 3000 people visit it every year. Several Private-hotels the largest of which being Lena, Nad Prutem, Pod Matką Boską, Różanka are to be found there, together with several sanatoria of various institutions. Accomodation can always be relied on at the Dworek Czarnohorski, the shelter-establishment of the Polish Tatra Association (Polskie Towarzystwo Tatrzańskie). A group of climatical places which is considerably smaller lies to the east of the Prut valley in the Kosowski region of H u c u l s z c z y z n a.

K o s ó w being the best known among them, having 3000 inhabitants, is situated at the mountain foot on the river Rybnica in one of the most beautiful of the Carpathian districts. Kosów owes its glory to its natural mineral springs of Dr. Tarnawski, which have existed for nearly half a century. They were rebuilt after the war-devastations and are now frequented by atleast 600 visitors yearly. These springs do not lie in Kosow itself but in the village of Smodna 2 klm. further out, the latter being 35 klm. from Kołomyja by motor-bus.

K u t y on the river Czeremosz on the Polish-Rumanian frontier, a town of 7000 inhabitants is 8 klm. to the south of Kosow and is the largest Armenian settlement in Poland. After the war many visitors began to arrive here, even from Warsaw, taking up their residence in villas prettily situated amongst gardens, bathing in the river Czeremosz and making tours to the neighbouring mountains. The town itself lies 340 m. above sea level and owing to its warm climate is famous for its gardens. All information may be obtained from the rector Mr. Samuel Manugiewicz. The visitors amount to serveral hundreds yearly.

Right in the midst of Huculszczyzna over 1000 visitors are scattered over various small places on the river Czeremosz viz., K r z y w o r ó w n i a, named „The Ukrainian Zakopane" in pre-war days and where Ukrainian literary scholars used to come, among whom was Prof. Hruszewski. Ż a b i e, and H r y n i a w a are other places of note. The development of the above resorts has been retarded owing to their distance from any railway. B u r k u t, 930 m. above sea level with its mineral baths, rich in iron, is in the same neighbourhood and is reached rather with difficulty, being 41 klm. to the south of Żabie and 73

klm. from the nearest railway station, which is Worochta.

In the Gorgany mountains there are only two small resorts namely Rafajłowa consisting of several villas, being 33 klm. to the south of Nadwórna and Podlute a small sulphur-bath establishment in the walley of Łomnica near Osmołoda. Both of the above can be reached by a small-gauge railway namely from Nadwórna to Rafajłowa and from Broszniów to Podlute.

The second group consists of resorts in the Opor valley, they are less numerous than in the Prut valley and are not frequented by more than 5000 visitors a year. These lie along the Stryj-Ławoczne Rly., 400—600 m. above sea-leval and a health resort is to be found at nearly avery railway station on this line, the biggest of which being Hrebenów.

Amongst a number of resorts in the Opor valley we find Synowódzko Wyżne (140 klm.) a small town inhabited by Russian-Bojkos, 400 m. above sea-leval at the meet of the rivers Stryj and Opor. Korczyn with its small mineral baths lies 5 klm. to the west. Then follows Dębina (110 klm.) a small spot 420 m. above sea-level.

Further up, the Opor valley widens out and Skole (113 klm.), a district town of 9000 inhabitants lies at the foot of Mt Paraszka. Skole is the principle town of the district in which all these resorts are situated. It is a considerably frequented place and in 1926 about 1300 visitors resided there. Besides the ordinary visitors several hundred children spend their summer at the camp of the Boy and Girl-Scout movement.

Hrebenów (121 klm.), a small town 500 m. above sea-level and at the same time the largest resort of this district is frequented by about 1500 people yearly and lies in the most beautiful part of the Opor valley. The Private-hotels are „Stachowa Wola" and „Anusia". Here lie the Salt-springs, practically unexploited up till now. Zełemianka (123 klm.) another small spot consisting of a few villas, the property of Dr Józef Matkowski, is just outside Hrebenów and here accomodation can be found for 200 people.

Further up the railway the places are less frequented, viz., Tuchla (127 klm.) with its settlement for the children of the Railway employees is the centre-base of the Ski-ing club „Pogoń" of Lwów; Różanka (136 klm.) with its several villas for visitors, as well as Sławsko (139 klm.), a well known ski-ing centre, situated 600 m. above sea-level, where the Carpathian Ski-ing Association has its establishment and in which accomodation can be found for visitors during the summer season.

In the Bieszczady mountains on the Sambor—Sianki Rly. several small places are to be found, but housing accomodation can only be obtained at Spas and Topolnica where there are several Private-hotels.

Dr. Mieczysław Orłowicz.

translation *A. B.*

DIE ERHOLUNGSORTE DER UMGEBUNG VON WARSZAWA

Es giebt wohl kaum eine schwierigere Aufgabe als die, in einem Artikel die Sommerfrischen der Umgebung von Warszawa zu beschreiben. Angenommen nämlich, dass wir von der Sommerfrische gewöhnlich nur Sonne, Luft und Wald verlangen, so haben wir in der Umgebung von Waszawa einige Hunderte solcher Sommerfrischen in den allerverschiedensten Komfortgraden. Wie soll man aber diese Masse von Ortschaften unter Berücksichtigung ihrer Lage, Entfernung von Warszawa u. s. w. in einem einfachen Artikel beschreiben? Um dieses schwierige Problem zu lösen, werde ich mich in der Beschreibung der wichtigsten und den Bedürfnissen, sowie den Ansprüchen der Sommerfrischler am meisten entsprechenden Sommerfrischen zusammenfassen. In meiner Beschreibung werde ich mich an die Eisenbahnstrecken halten, was den Werten Lesern die Orientierung erleichtern wird.

An der bis zum Weltkriege sogenannten „wiener" Strecke (gegenwärtig ohne spezielle Benennung, Linie Warszawa — Ząbkowice) liegen die verhältnissmässig am wenigsten bewaldeten, dafür jedoch bequem eingerichteten und schön bebauten Sommerfrischen. Die Reihe eröffnen einige Ortschaften, welche keine Sommerfrischen im eigentlichen Sinne des Wortes sind, sich aber trotzdem im Entwickelungsstadium infolge der verhältnissmässig kleinen Entfernung von Warszawa und der grossen Wohnungsnot der Haupstadt befinden.

Die elegantesten, unmittelbar benachbarten und äusserlich einander sehr ähnlichen Orte sind, ihrer esthetischen, in Gärten eingebauten Villen halber, Brwinów und Milanówek. Vorhanden sind Aerzte, Apotheken, Kolonialwaaren- und Lebensmittelgeschäfte, Parfumerien u. s. w. Ausserdem befinden sich dort sehr elegante Pensionen und ein Kaffee. Beide Orte besitzen volle Gymnasien, Kirchen und bequeme Kiesstrassen. Wald ist verhältnissmässig wenig in der Gegend und zwar ist es gemischter Wald. Post-, Telephon- und Telegraphenamt sind in beiden Orten. Beide sind elektrisch beleuchtet. Die Saison dauert das ganze Jahr hindurch.

Etwas weiter folgt Grodzisk, teils als Sommerfrische, teils als Städtchen zu betrachten, mit einem grossen hydropatischen Institut. Es giebt hier nicht viele den Sommerfrischlern zur Verfügung stehende Villen. Grodzisk selbst ist nich bewaldet.

In 7 klm. Entfernung von der Station Żyrardów liegt dicht am Walde das Dorf Piotrowina. Es entbehrt mancher Einrichtungen für eine Sommerfrische, bietet aber reine und gesunde Waldluft und grosse Freiheit. Da das Städtchen Żyrardów in direkter Nähe liegt bereitet die Lebensmittelversorgung keine Schwierigkeiten.

Als nächste Station folgt nun Radziwiłłów. Hier sind die gleichen Vorteile wie in Piotrowina hervorzuheben.

Parallel zu der eben beschriebenen Eisenbahnlinie, in der Entefernung von 2 Klm. hat ein Privatkonsortium eine elektrische Bahnverbindung von Warszawa nach Grodzisk eröffnet. An dieser Strecke liegt ebenfalls eine Reihe schöner Sommeraufenthaltsorte. Die schönsten von ihnen sind: das Dorf Komorów (im Walde gelegene Villen) und das im Ausbau befindliche Dorf Podkowa Leśna, aus dem mit der Zeit eine ausgezeichnete Garten-Stadt entstehen soll. Vorläufig ist es eine inmitten prächtiger gemischter Wälder gelegene Sommerfrische.

An der Strecke Warszawa — Grójec liegen: die als Sommerfirische sich schwach entwickelnde und vieler Instalationen entbehrende Ortschaft Służewiec und Pyry, ein in unmittelbarer Nachbarschaft der schönsten in der Umbebung von Warszawa zu suchenden Wälder gelegener Ort.

Der grösste Erholungsort dieser Strecke ist Piaseczno, 1 Klm. von dem gleichbenannten Städtchen gelegen. Piaseczno ist ein schön gebauter, in unmittelbarer Waldesnähe gelegener Sommeraufenthaltsort, bietet Badegelegenheit im Fluss und ist sehr bequem im Bezug auf die Lebensmittelversorgung, da unweit des eben genannten Städtchens gelegen. Nicht weit entfernt von Piaseczno liegen die sich schwach entwickelden Sommeraufenthaltsorte Żabieniec und Baniocha. Zu bemerken ist noch, dass nahezu jedes an dieser Strecke gelegene Dorf als Erholungsaufenthalt dienen kann, da der Erdboden verhältnissmässig trocken und die Gegend sehr reich an Wäldern ist.

Als erste, an der Strecke Warszawa — Wilanów gelegene Sommerfrische ist Klarysew, ein schön gelegener und ausgebauter Ort, zu erwähnen. Die Zahl der Villen ist noch gering, wodurch er weniger besucht wird.

In unmittelbarer Nachbarschaft von Klarysew liegt der selten schöne und höchst komfortabel eingerichtete Erholungsort Konstancin. Er ist entschieden als der beste von allen in der Umgebung von Warszawa gelegenen anzusehen. Am Flüsschen Jeziorka gelegen, ist er von schönen Fichtenwäldern umgeben und besitzt sandigen Boden. Die Strassen sind eben, teils mit Kieselstein, teils mit Asphalt belegt. Konstancin zeichnet sich durch, meistenteils private, prächtige, in gut gepflegten Blumengärten stehende Villenbauten aus. Der Ort ist kanalisiert, hat elektrische Beleuchtung, einen schönen Strand mit Badegelegenheit im Fluss und eine nette Parkanlage. Apotheke und Kirche befinden sich im Ort. Die Saison dauert wärhend des ganzen Jahres, die Frequenz der Gäste beläuft sich auf 1.500 Personen jährlich.

Durch einen Fichtenwald von Konstancin getrennt, liegt der Erholungsort Skolimów. Er ist zwar weniger komfortabel eingerichtet, ist aber dafür mitten im Fichtenwalde gelegen. Skolimów besitzt dieselben hygienischen Einrichtungen wie Konstancin.

Unmittelbar benachbart mit Skolimów ist der am schwächsten von allen an dieser Strecke gelegenen ausgebaute Erholungsort Chylice. Infolgedessen besitzt er viel freies Gelände und gute Luft aus den ihn umgebenden Wäldern. Es befinden sich hier nur einige, aber bequem eingerichtete und elektrisch beleuchtete Pensionen und verhältnissmässig wenige Privatvillen.

Die in der Richtung nach Otwock führende Strecke durchquert trockene Fichtenwälder. Diesem Umstande könnte es wohl zu verdanken sein, dass an dieser Strecke die meisten Erholungsorte der Umgebung von Warszawa gelegen sind. An dieser Linie sind die Erholungsorte einer mit dem anderen unmittelbar benachbart und man kann ohne Uebertreibung behaupten, dass vom Orte Radość ab jeder Quadratmeter Erdboden ausgenutzt worden ist. Diese Orte haben sich in einem derart rasenden Tempo entwickelt, dass es nich möglich war ihnen einen Bauplan zu diktieren und die erforderlichen hygienischen Massnahmen zu treffen. Ein Ort ist dem anderen derart gleich, dass nur die Namen der Ortschaften zu nennen sind, da für alle die gleiche Beschreibung massgebend ist. So befinden sich alle auf sandigem Boden in trockenen Fichtenwäldern, wodurch sie ein balsamisches, mit Harzgeruch getränktes, für Gene-

sende nach Erkrankungen der Athmungsorgane zu empfelendes Klima zu Tage fördern. Sämtliche Orte sind planlos in einem Durcheinander mit nicht gerade imposanten Holzvillen angebaut. Die Verkehrswege sind zwar etwas schwer und sandig, dafür aber liegen sämtliche Bauten im Walde. Die gegenwärtig im Bau befindliche Chaussee wird alle Ortschaften untereinander verbinden, wodurch die Verkehrsschwierigkeiten behoben werden. Das in Falenica gebaute Elektrizitätswerk soll alle Erholungsorte mit elektrischer Beleuchtung bedienen. Es folgen hier der Reihe nach: Wawer, Radość, Miedzeszyn, Falenica (neben dem Städtchen des gleichen Namens), Michalin, Józefów, Świder und Otwock. Besonders bemerkenswert ist unter ihnen Świder, wo Badegelegenheit im Fluss zur Verfügung steht und dessen Lage entschieden schöner ist, als die der anderen eben genannten Orte. Der grösste Erholungsort an dieser Strecke ist Otwock, er umfasst 117 ha. Ein speziell bevorzugter Erholungsort ist hier deshalb entstanden, weil verhältnissmässig kleine Niederschläge zu verzeichnen sind (bedeutend kleinere als in Warszawa), sowie sehr schwache, durch die umliegenden Wälder geschwächte Winde wehen und der Boden sandig und durchchlässig ist. Diesen Umständen hat Otwock seine rasche Entwickelung als bei Nerven-, Kinder- und Athmungsorganerkrankungen zu empfehlender Kurort zu verdanken. Es befinden sich hier einige, mit den neuesten technischen Einrichtungen versehene Sanatorien und annähernd 1.000 Villen und Pensionen. Die Strassen befinden sich in gutem Zustand und sind elektrisch beleuchtet. Eine Reihe Aerzte und einige Apotheken, sowie eine Menge Geschäfte verschiedener Art befinden sich im Orte. Die jährliche Besuchszahl der Gäste erreicht 12.000.

Parallel zu der Eisenbahnlinie verkehrt eine Schmalspurbahn von Warszawa nach Otwock.

An der Eisenbahnlinie Warszawa — Wilno liegen die Erholungsorte Ząbki und Zielonka. Diese sind mit schönen Villen ausgebaut und infolge unmittelbarer Nähe von Warszawa in exemplarische Garten-Städte umgewandelt worden, tragen zum Teil dazu bei, die Wohnungsnot in Warszawa zu beheben. Darauf folgt Wołomin, ein inmitten grosser Fichtenwälder gelegener Ort. Er liegt 1 Klm. von der Bahnstation und dem Städtchen gleichen Namens entfernt.

An der Strecke Warszawa — Siedlce eröffnet Rembertów eine Reihenfolge nebeneinander gelegener Erholungsorte. Rembertów ist ein Militärlager mit in der Nähe erbauten, im Walde gelegenen Villen für Sommerfrischler. Darauf folgen: Wesoła, Sulejówek (die malerische Sommerresidenz des Marschalls Piłsudski), Miłosna, Skruda, Dembe Wielkie, Urle, u. s. w. Dies sind sämtlich in Wäldern gelegene Orte mit ziemlich primitiven Verhältnissen, vieler Ruhe, aber ohne spezielle gesundheitliche Einrichtungen.

An der Schmalspurlinie Warszawa — Marki liegen: Marki (neben einer Fabriksiedelung), Pustelnik und in der Nähe grosser Wälder Czarna Struga, die am meisten besuchte Sommerfrische dieser Strecke, die jedoch der Bequemlichkeiten einer Sommerfrische entbehrt.

Die Strecke der Schmalspurbahn Warszawa—Jabłonna bietet ebenfalls einige Erholungsorte und zwar: Tarchomin (direkt an der Weichsel (Wisła) gelegen), Henryków und Jabłonna. Sie sind wegen der Nähe der Fichtenwälder gern und viel besucht. Unweit des letzteren liegt das Städtchen Jabłonna, wodurch den Sommerfrischlern die Lebensmittelversorgung erleichtert wird.

An der Eisenbahnlinie Warszawa—Toruń—Bydgoszcz befinden sich sehr wenige Erholungsorte in unmittelbarer Nähe von Warszawa und zwar vor allem: Gołąbki, Ożarów, Płochocin und Błonie. Letzteres ist wegen der 7 Klm. von der Station entfernten grössten in der Umgebung von Warszawa Wälder, der sogenanten „Puszcza Kampinoska", zum Erholungsort geworden. Die „Puszcza Kampinoska" ist von allen Seiten mit im Sommer Gäste empfangenden Dörfern und Förstereien umgeben. Selbst mitten in der „Puszcza Kampinoska", wohin man mit Fuhrwerken von Błonie aus gelangen kann, liegt ein Dorf mit Wohnungen für Sommerfrischler und Lebensmittelgeschäften.

Damit endige ich meine in groben Umrissen gehaltene Beschreibung mit dem Vorbehalt, dass sie durchaus nicht vollkommen und es nicht ausgeschlossen ist, dass einige Lücken vorhanden sind, da es eine Unmöglichkeit ist in einem Artikel auch nur die in nächster Umgebung von Warszawa liegenden Erholungsorte zu erwähnen.

Marja Szachówna
übersetzt von: *Marjan Kaźmierski*

DIE ERHOLUNGS-, KUR- UND BADEORTE AN DER OSTSEE

Der polnische Abschnitt der Ostseeküste ist zwar sehr klein, eignet sich jedoch ausgezeichnet zur Errichtung von Erholungs-, Kur- und Badeorten. Der Boden ist an der ganzen Küste sandig, bewaldet und bietet einen vorzüglichen Badestrand. Unser Ostseeabschnitt ist 60 Klm. lang und durch die Halbinsel Hel im Bezug auf die klimatischen Verhältnisse in zwei Teile einzuteilen. So haben wir in der Bucht ein ruhigeres, im allgemeinen windfreies, an der freien Ostseeküste dagegen ein scharfes Klima.

Die Verbindung zwischen Ostseeküste und Innenland ist durch zahlreiche Personen- und D-Züge sehr günstig und bequem hergestellt. Von Warszawa gelangt man an die Ostsee über Toruń - Bydgoszcz - Laskowice - Tczew - Gdańsk oder über Iłowo - Grudziądz - Laskowice - Tczew - Gdańsk. Auf letzterer Strecke verkehrt in den Sommermonaten ein direkter Eilzug bis nach Hel, mit Wagons nach Krokowo, die in Puck dem Zuge Puck - Krokowo angeschlossen werden. Im Bau begriffen ist eine direkte Eisenbahnlinie Bydgoszcz - Laskowice - Tczew - Gdynia, die unsere Küste unmittelbar mit dem Innenlande, ohne Durchreise durch die Freie Stadt Danzig, verbinden soll. Gegenwärtig noch wäre ein Umfahren des Freistaates, über Kartuzy und Kokoszki nach Gdynia, des grossen Zeitverlustes wegen zum mindesten zwecklos und unpraktisch.

Ausserdem ist durch das Schiffahrtsunternehmen „Żegluga Polska" in Gdynia ein regelrechter Schiffs- und Motorbootsverkehr von Gdynia nach Puck, Jastarnia, Hel, Orłowo, Zoppot und Danzig hergestellt worden. Abgesehen davon verkehren auch Dampfer einiger danziger Schiffahrtsunternehmen von Danzig und Zoppot nach Gdynia, Orłowo und Hel.

Unsere Küste ist frei von Staub und daher gewissermassen ein grosser, mit frischer, von See und balsamischen Nadelwäldern kommender Luft gefüllter Behälter. Deswegen sind die hiesigen Erholungsorte sämtlich klimatische Stationen und man kann sich kaum eine bessere Gegend für Ruhe suchende,

Na plaży w Jastarni (fot. dyr. Dr. Mostowski).
Sur la plage de Jastarnia.
On the beach at Jastarnia.
Am Strande in Jastarnia.

genesende und erschöpfte Personen wünschen. Der trockene und sandige Strand bietet ein vorzügliches Luft- und Sonnenbad. Die Seebäder sind, abgesehen von Erfrischungszwecken, bei mangelndem Stoffwechsel besonders zu empfehlen.

Wegen des scharfen Klimas sind die Ostseeorte für Nierenkranke und sehr abgeschwächte Personen n i c h t zu empfehlen.

Im Hinblick auf Instalationen sind alle Ortschaften unserer Ostseeküste (ausgenommen Gdynia, Hel, Hallerowo, Jastrzębia Góra), mit Holzhütten angebaute Fischerdörfer und erst seit einigen Jahren den Bedürfnissen und Erfordernissen der Sommerfrischler angepasst. Wir haben kleine, unbekannte Fischerdörfer empfangen, die wir jetzt erst bemüht sind in Kur- und Badeorte umzuwandeln.

Der erste Sommeraufenthaltsort, an der Grenze des Freistaates Danzig gelegen, ist O r ł o w o. Er befindet sich inmitten bewaldeter Hügel, direkt an der See. Der Strand ist steinig, wodurch die Entwickelung von Orłowo als Badeort gehemmt wird. Die Besucherzahl während der Saison beläuft sich auf 100 Personen. Unterkunft ist in 2 Hotels, einigen Pensionen und in Fischerhütten zu erhalten.

Der grösste Ort unserer Küste ist G d y n i a. In Zukunft eine grosse Hafenstadt, gegenwärtig noch ein Erholungs- und Badeort, mit ausgezeichnetem, sandigem und trockenem Strand. Im Orte eine Anstalt für warme Seebäder, mit 26 Badekabinen. Den Badegästen stehen ca. 50 Zimmer, einige Hotels und verhältnissmässig viele Pensionen zur Verfügung. Einige erstklassige Restaurants und Tanzdielen bieten den Gästen angenehme Abwechslung. Aerzte und Apotheke im Ort. Abseits von Gdynia, auf dem Abhang eines erhabenen Hügels gebaut, liegt der als Vorort von Gdynia zu betrachtende, elegante Erholungsort, K a m i e n n a G ó r a. Die Sommerfrischer finden in 85 Villen und in einem Hotel Unterkunft.

Auf der entgegengesetzten Seite von Gdynia liegt, ebenfalls auf einem hohen und steilen Hügel, das Fischerdorf O k s y w i a, welches mit Gdynia durch Autobusverkehr verbunden ist. Oksywia ist ein ruhiger, und, im Verhältniss zu Gdynia bedeutend billigerer Erholungsort. Zimmer sind in 200 Fischerhütten und einer Pension zu finden.

Sehr gern besucht ist während der Sommermonate das einzige, am polnischen Abschnitt der Ostseeküste gelgene Städchen — P u c k. Es besitzt zwei grosse Restaurants und zwei Hotels. Ausserdem sind in Privathäusern etliche möblierte Zimmer zu vermieten. Die Stadt liegt an der sehr flachen Bucht von Puck. Für angenehme Promenaden besitzt Puck einen zwar kleinen, aber schönen Seesteg und längs des steilen Abhanges, direkt am Seeufer eine Promadenallee.

An der eigentlichen Ostseeküste liegen: W i e l k a W i e ś, mit einem sehr grossen Badestrand, einigen Pensionen und 100 Zimmern in Fischerhütten und Bauerngehöften, H a l l e r o w o, mit ebenfalls schönem Badestrande, 2 Pensionen und warmen Seebädern in der Pension „Warszawianka" (Hallerowo ist ein neugegründeter, aber in rasendem Tempo sich ausbauender Badeort), weiter das Bauerndorf C h ł a p o w o, mit einem am Fusse steiler Abhänge gelegenen malerischen Strand. Eisenbahnstation Łebcz, an der Strecke Puck - Krokowo, 6 Klm. von Chłapowo entfernt, oder Hallerowo, eine zwar nähere, jedoch grössere Verbindungsschwierigkeiten mit Chłapowo bereitende Station an der Linie Puck - Hel, später J a s t r z ę b i a G ó r a, sehr schön gelegen, 7 Klm. von der Station Łebcz entfernt, mit einigen Pensionen und sehr vielen, möblierte Zimmer vermietenden Villen, K a r w i a, mit ausgezeichnetem Strand, 6 Klm. von der Station Sławoszyno (Puck - Krokowo), darauf in

Nadmorski typowy krajobraz (fot. dyr. Dr. Mostowski).
Paysage maritime.
Sea scenery.
Typisches Landschaftsbild an der Ostsee.

unmittelbarer Nachbarschaft, Karwieńskie Błota, mit dem gleichen Strande, zwar etwas feuchtes, aber keineswegs schädliches Klima, 5 Klm. von der Station Sławoszyno entfernt. Es folgt nun Rozywie, an erhabenem Ufer gelegen, besitzt einen Leuchtturm, endlich Tupadły, ein sehr schön gelegener Ort mit einer in Bau befindlichen grossen Studentenkolonie, deren bedeutender Teil ebreits wohnbar ist.

Die auf der Halbinsel Hel gelegenen Ortschaften schliessen die Reihe unserer Ostsee - Erholungs- und Badeorte. Es sind dies: Chałupy, Kuźnice, Jastarnia das grösste Dorf auf der Halbinsel, es zählt über 1.000 Einwohner), Bór und am Zipfel der Halbinsel das Städtchen Hel, mit einigen Restaurants, einem Hotel, einem Kurhaus und zierlichen, sauberen Fischerhüten. Gegenwärtig befindet sich in Hel bereits schon eine grosse Anzahl neu erbauter, eleganter Privatvillen. Während der Saison nimmt das Städtchen über 1.100 Sommerfrischler und Badegäste auf. Der grosse Leuchtturm bietet einen herrlichen Blick auf die hohe See, die Bucht und das Festland mit Puck, Gdynia, Orłowo, Zoppot und Danzig. Die auf der Halbinsel gelegenen Ortschaften liegen sämtlich inmitten, oder dicht an schönen Fichten- und Kieferwäldern, auf sandigem Boden.

Marja Szachówna.
übersetzt von: *Marjan Kaźmierski*

KUR-, ERHOLUNGS- UND SOMMERAUFENTHALTSORTE IN DER UMGEBUNG VON POZNAŃ

Man hört und spricht zwar weniger von den Sommeraufenthalts- und Erholungsorten in Grosspolen; ihre Zahl ist wohl bedeutend geringer als in anderen Teilen Polens, trotz alledem steht diese Gegend in Manigfaltigkeit der zwar ebenen, aber doch lockenden Landschaftsbilder, sowie der angenehmen Erholungsorte, keinesfalls hinter den anderen Gegenden Polens zurück, überragt diese dagegen im Bezug auf Zufriedenstellung der kulturellen Ansprüche, wobei die für eine so zu sagen „echte" Sommerfrische erforderlichen, charakteristischen Momente durchaus nicht verloren gehen.

Powidz — Łazienki i jezioro.
Powidz — L'établissement de bains et le lac.
Powidz — Bath front and lake.
Powidz — Badeanstalt und See.

Die Zahl der Kurorte ist in dieser Gegend Polens ebenfalls geringer, doch die wenigen, die wir besitzen, sind im Bezug auf die Wirksamkeit der durchgemachten Kur, sowie im Bezug auf die allerneuesten technischen Einrichtungen erstklassig.

Um einen besseren Ueberblick zu geben, werde ich die Ortschaften der Reihe nach, längs der entsprechenden Eisenbahnstrecken besprechen. Jedoch möchte ich an erster Stelle, ausser jeder Reihenfolge, einige Zeilen dem Kurort widmen, der in Polen keinen seinesgleichen besitzt und der, im Bezug auf seinen medizinischen Wert, vollkommen mit Kurorten dieser Art im Auslande konkurieren kann. Ich meine damit Inowrocław.

Die Stadt Inowrocław zählt rund 30.000 Einwohner, liegt an den Eisenbahnstrecken Warszawa — Toruń — Poznań und Kraków — Katowice — Bydgoszcz — Gdańsk und ist von Poznań um 2 Stunden Bahnfahrt entfernt. Die Stadt ist schön ausgebaut und sauber, besitzt Wasserleitung, Gas und elektrische Beleuchtung und ist kanalisiert. Die Bahnstation befindet sich zwar in der Stadt, ist jedoch ungefähr 1 Klm. vom Zentrum der Stadt entfernt und mit ihm durch elektrische Strassenbahn verbunden.

Inowrocław liegt auf einer ehemaligen Salzgrube, der die Salzbäder-Kuranstalt ihre Entstehung verdankt. Die Anstalt liegt dicht an der Stadt, vom Zentrum einen halben Kilometer entfernt.

Als Heilmittel wird in der Badeanstalt das Salzbad, aber in noch grösserem Masstabe die nach der Kristalisierung des Salzes übrig bleibende, jod- und bromhaltige Lauge benutzt. Durch Zuführung von Kohlensäure mittels entsprechender Einrichtungen zu den Wannen ist die Salzbäder-Heilanstalt von Inowrocław im Stande ähnliche Kurorte im Auslande, wie Nauheim, Kissingen u. s. w. zu ersetzen. Ausserdem sind in Inowrocław Moorbäder eingeführt worden. Der dazu benötigte Schlamm wird aus den städtischen Sümpfen gewonnen, da diese besonders viele eisenhaltige Bestandteile aufweisen. Die hiesige Apotheke „Pod Orłem" fabriziert ein

Mineralwasser, welches in seinen Bestandteilen den kissingener Mineralquellen und in seiner Wirksamkeit dem kissingener Mineralwasser „Rakoczy" entspricht.

Die technischen und Badeeinrichtungen der Anstalt entsprechen vollkommen den Erfordernissen der Neuzeit. Die Anstalt besitzt 60 Badekabinen mit je einer oder zwei Wannen und ausserdem eine Reihe Wannen für Moorbäder. In den letzten Jahren sind auch Sonnenbäder mit Sturzbad-Vorrichtungen eingeführt worden.

Das Kurhaus liegt inmitten einer 100 Morgen grossen, schönen Parkanlage. In diesem Parke befinden sich ein Kaffee, ein See mit Rudergelegenheit, Tennisplätze, Spielplätze für Kinder u. s. w. Dicht am Park befindet sich ein prächtiger Sportplatz. Eine schöne, schattige Allee verbindet den Kurpark mit dem ebenfalls in einem schönen Park gelegenen Kurhaus-Hotel.

Sehr günstige Eisenbahnverbindungen ermöglichen den Kurgästen das besuchen der nahe gelegenen Orte, wie Gniezno, Trzemeszno, Kruszwica am Gopło-See mit dem geschichtlichen Mäuseturm (Mysza Wieża), Bydgoszcz, Toruń und Poznań.

Inowrocław — Motyw z parku.
Inowrocław — Une vue parc.
Inowrocław — A corner of the park.
Inowrocław — Motiv aus dem Kurpark.

Die Gegend ist sehr reich an schönen Ausflugsorten (um nur Suchatówka und Brzoza zu erwähnen), deren prächtige und bewundernswerte Wälder die Liebhaber etwas längerer Ausflüge geradezu einladen.

Die Gegend von Poznań besitzt eine Reihe durch die Bevölkerung massenweise besuchter Erholungs- und Ausflugsorte, wie Dębina, Starołęka, Puszczykowo, Czerwonak, Bolechów, Owińska und andere. Der Wert des Landschaftsbildes wird hier durch den Fluss Warta bedeutend gehoben, daher liegen auch die meistbesuchten Erholungs- und Ausflugsorte an den Ufern des Flusses, in nördlicher und südlicher Richtung von Poznań.

Nach D e b i n a (5 Klm. flussaufwärts der Warta) gelangt man mit der Bahn oder mit einem Motorboot, welches in den Sommermonaten sehr oft verkehrt. Dębina ist der beliebteste Ausflugsort der Bevölkerung von Poznań, besonders während der Pfingsfeiertage. Es befinden sich hier zahlreiche schöne Villen, einige Restaurants, Kaffees u. s. w. Alles dies ist in einem 86 ha. grossen städtischen Park gelegen.

Die unweit von Poznań gelegenen Erholungsorte Puszczykowo, Puszczykówko und Ludwikowo haben eine sehr günstige Eisenbahnverbindung (je nach Bedarf verkehren die Züge sogar jede halbe Stunde).

P u s z c z y k o w o, 13 Klm. von Poznań, an der Eisenbahnstrecke Poznań — Leszno — Rawicz, im Fichtenwalde in erhabenem Gelände gelegen, besitzt einige Pensionen, eine Reihe prächtiger Sommerresidenzen und sehr viele Privatvillen. Post-, Telephon- und Telegraphenamt im Ort, ausserdem viele Restaurants, Kaffees und Konditoreien mit Konzert.

2 Klm. von Puszczykowo entfernt, an der gleiche Strecke, liegt P u s z c z y k ó w k o, abseits von der Chaussee, direkt an der Warta. Es befinden sich hier ebenfalls einige Sommerresidenzen. Der Ort ist vielleicht etwas weniger komfortabel, bietet jedoch mehr Freiheit und Ruhe.

Nach Puszczykówko folgt der Erholungsort L u d w i k o w o, an der Strecke Poznań — Ludwikowo. Er besitzt, ähnlich wie die genannten Orte viele Villen und ein schönes, sehr hoch gelengenes Kurhaus (100 M.). Dies ist wohl die schönste Gegend in ganz Grosspolen, daher besteht auch die Absicht gerade hier einen Nationalpark zu gründen. Eine Reihe Restaurants und Kaffees bieten angenehme Abwechslung.

In den Gegenden obiger drei Orte befinden sich prächtige, in sehr gutem Zustande erhaltene Fichtenwälder, reich an Spazierstegen und Bänken.

Unweit von Puszczykowo liegt der schönste See von Grosspolen, jezioro Góreckie, 3 Klm. lang und 17 Meter tief. Der See ist von schön bewaldeten Hügeln umgeben.

Zu bemerken ist, dass von jedem dieser Erholungsorte eine Menge grösserer und kleinerer Ausflüge in die umliegenden Gegenden zu unternehmen sind.

An der Strecke Poznań — Gniezno liegt, 14 Klm. von Poznań entfernt, der Erholungsort K o b y l n i c a. Es befindet sich hier eine vom Verein „Stella" in Poznań organisierte Ferienkolonie für Kinder. Der Ort ist in sehr ebenem Gelände gelegen, eignet sich jedoch vorzüglich für einen Erholungsort, da seine Fichtenwälder der Luft einen kräftigen, balsamischen Harzgeruch verleihen.

An der Strecke Gniezno — Jarocin, in den Gegenden von O r z e c h o w o (48 Klm. von Gniezno) und Ż e r k ó w (55 Klm. von Gniezno) dehnen sich umfangreiche Laub- und Nadelwälder aus. Das Landschaftsbild bietet hier dem Auge, dank des bewaldeten Hügelgeländes, viele Abwechslung. Diese Gegenden waren schon vor dem Kriege von zahlreichen, meist deutschen, Turisten besucht und schon damals allgemein unter dem Namen „Polnische Schweiz" bekannt. Nördlich von Żerków befindet sich der höchste Berg dieser Gegend, Łysa Góra (161 M.), er bietet bei gutem Wetter eine schöne Aussicht bis Pyzdry.

An der Linie Gniezno — Powidz, liegt 28 Klm. von Gniezno entfernt, das Städtchen P o w i d z. Im XIII. Jahrhundert gegründet liegt es an einem grossen See (15 Quadratkilometer). Der See von Powidz ist von schönen Wäldern umgeben, das Klima mild und warm, der Boden durchlässig. Am See ist ein Strand für Luft- und Sonnenbäder errichtet worden. Die Erholungsgäste können schöne Seeausflüge mit Ruder-, Segel- und Motorbooten geniessen. Am Ufer ist eine schöne Badeanstalt (150 Meter lang) mit 60 Badekabinen und 30 Zimmern für Kurgäste erbaut worden.

Endlich haben wir an der Strecke Poznań — Chodzież, 30 Klm. von Poznań und ein und einhalben Kilometer von der Station Oborniki den Erholungsort Miłowody, mit einem hydropatischen Institut. Der Ort liegt in einer trockenen, bewaldeten Gegend, am Ufer des Flusses Wełna und inmitten eines prächtigen, alten Parkes. Das Institut ist während des ganzen Jahres geöffnet.

An der Strecke Oborniki — Wronki liegt noch der Erholungsort Bąblin mit einer Heilanstalt für Eisenbahnbeamte.

Zum Schluss möchte ich bemerken, dass die nach Inowrocław und Miłowody reisenden Kurgäste bei der Rückkehr eine Fahrpreisermässigung von 66% zu beanspruchen haben.

In meiner Beschreibung habe ich eine Menge von Erholungs- und Ausflugsorten ausgelassen, diese jedoch haben als Erholungs- und Auflugsorte nur localen Wert und sind für die auswärtigen Besucher von geringerer Bedeutung.

Ks. *Filip Dachowski*
übersetzt von: *Marjan Kaźmierski*

DIE ERHOLUNGSORTE DER OESTLICHEN KARPATEN

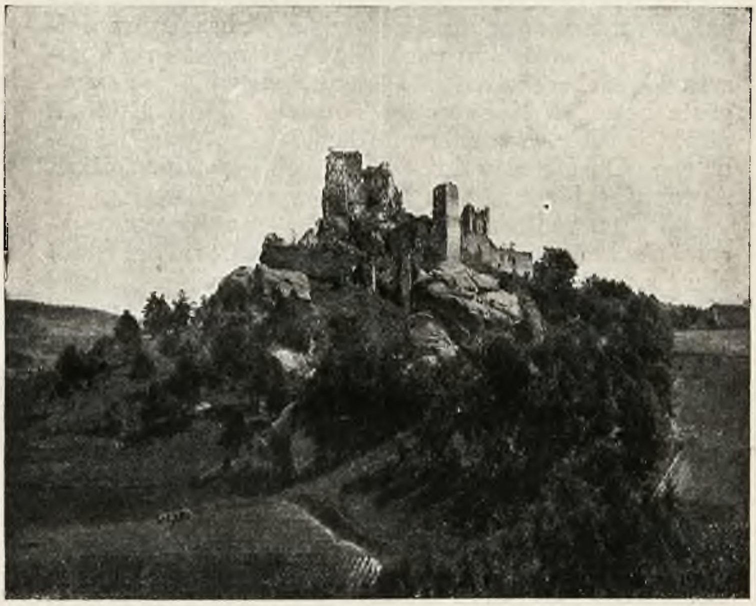
Die in den östlichen Karpaten gelegenen Erholungsorte teilen sich in mehrere Gruppen, von denen die grössten längs des Flusses Opór, an der Eisenbahnlinie Stryj — Ławoczne und im Thal des Prut, an der Linie Stanisławów — Worochta, liegen. Kleinere Gruppen von Erholungsorten befinden sich in den Gegenden von Kosów, in den Huculen-Beskiden und im Gebirgszug Bieszczady, an der Strecke Sambor — Sianki.

Beginnen wir mit der am meisten besuchten Gruppe, mit den im Prut-Thal gelegenen Erholungsorten. Sie liegen sämtlich im Kreise Nadwórna und an der Eisenbahnlinie Stanisławów — Worochta. Jeder dieser Orte besitzt seine eigene Bahnstation, oder mindestens eine Haltstelle, was den Verkehr bedeutend erleichtert. Insgesamt besuchen diese Gegend rund 15.000 Personen jährlich, deren grösster Teil von Lwów, Stanisławów, Kołomyja und den Städten und Städtchen Podoliens stammt, obwohl auch Gäste von Warszawa und Łódź immer mehr diese Gegenden aufsuchen.

Die Reihe der im Prut-Thal gelegenen Erholungsorte eröffnet Lubiżnia, 56 Klm. von Stanisławów, eine Vorstadt von Delatyn, besitzt mehrere Villen für Sommerfrischler. Darauf folgt Delatyn (58 Klm.), ein während des Krieges zerstörtes Städtchen mit 6.000 Einwohnern. Es befinden sich hier kräftige Salzbäder. Im Jahre 1926 hielten sich hier 1.000 Kurgäste auf.

Hinter Delatyn, längs der, ständig im Prut-Thal, unter Huculensiedelungen laufenden Eisenbahnstrekke, beginnt eine Reihe schön gelegener, von einander nur wenige Kilometer entfernter klimatischer Stationen und Erholungsorte. Die Gegend ist sehr reich an Wäldern und Bergen. Im Osten liegt der Gebirgszug der Huculen-Beskiden, im Westen die wilden Berge Gorgany. Die Erholungsorte sind von 500 Meter (Jaremcze) bis 800 Meter (Worochta) über dem Meeresspiegel gelegen. Während des Krieges wurde der grösste Teil der Villen und Pensionen zerstört, ist aber bereits wieder neu aufgebaut worden. Dank der bedeutend höheren Ziffer der Gäste sind die hiesigen Erholungsorte nach dem Kiege um das Zweifache gewachsen.

Nach Delatyn folgen der Reihe nach: Dora (62 Klm.), ein Erholungsort mit jährlicher Besucherzahl von 2.000 Gästen, einer Pension und mehreren Villen, Jaremcze (66 Klm.), der grösste Erholungsort der östlichen Karpaten, dessen Besucherzahl sich bis auf 6.000 jährlich beläuft. Jaremcze ist nach den Zerstörungen des Weltkrieges vollkommen wiederaufgebaut, besitzt mehr als 100 Villen, eine bedeutende Anzahl von Pensionen und einige Hotels. Zu den errstklassigen Pensionen gehören: „Dwór Hejdy", „Marta", „Stenia" und „Kalmus", zu den besten Hotels zählen: „Hotel Hanus" und „Hotel Skrzyński". Jaremcze ist in der schönsten Gegend des Prut-Thales, unweit des bekannten Wasserfalles, gelegen. Zu den näheren Bergen führen Parkwege, die weiteren dagegen kann man auf Bergstegen, welche vom Polnischen Tatra-Verein (Polskie Towarzystwo Tatrzańskie) mit Farben gekennzeichnet worden sind, gelangen.

Z okolic Iwonicza — Ruiny zamku w Odrzykoniu.
Environs d'Iwonicz, ruines du château à Odrzykoń.
Ruins of the castle at Odrzykoń near Iwonicz.
Aus der Gegend von Iwonicz — Ruinen der Burg Odrzykoń.

Jamna (70 Klm.), ist ein kleiner Erholungsort, besitzt zwei Pensionen und ein Sanatorium für die Beamten der Landeswirtschaftsbank (Bank Gospodarstwa Krajowego).

Im weiteren Verlauf erweitert sich das Prut-Thal und hier finden wir den Ort Mikuliczyn (76 Klm.), das Zentrum einer grossen Huculen-Gemeinde. Im Jahre 1926 weilten hier über 2.000 Sommerfrischler. Es befinden sich hier: einige Pensionen, ein vom Senat der Universität Lwów erbautes Sanatorium für 60 Studenten und ein Sanatorium der Drucker von Lwów. Mikuliczyn liegt 600 M. über dem Meeresspiegel.

Nun folgen: Podleśniów, ein kleiner Erholungsort mit einigen Villen und Tatarów (86 Klm.) auf 700 Meter Höhe gelegen. Im Sommer halten sich hier bis 2.000 Gäste auf. Die wichtigsten Pensionen sind: „Zofjówka" und „Zacisze", ausserdem befindet sich hier ein Hotel und ein Sanatorium der Oberpolizeikommandantur. Tatarów ist der Ausgangspunkt für Ausflüge nach dem wegen der herrlichen Aussicht berühmten Berge Chomiak (1.564 Meter).

Der am höchsten gelegene Erholungsort des Prut-Thales, W o r o c h t a (93 Klm.), liegt 750 Meter über dem Meeresspiegel. Infolge unmittelbarer Nachbarschaft mit Czarnohora entwickelt sich dieser Ort als Ausgangsunkt für Turisten und Schneeschuhläufer, ausserdem als Erholungsort und klimatische Station für Lungenkranke. Die jährliche Besucherzahl beträgt über 3.000 Personen. Als beste Pensionen gelten: „Lena" (die grösste), „Nad Prutem", „Pod Matką Boską", „Bożenka". Ausserdem befinden sich hier einige Sanatorien und zwar: der Krankenkasse, der Geistlichen, der ukrainischen Lehrer und der jüdischen Aerzte. Für Turisten ist auch ein Stützpunkt des Polnischen Tatra-Vereines (Polskie Towarzystwo Tatrzańskie), „Dworek Czarnohorski", vorhanden.

Im Osten des Prut-Thales, im Kreise Kosów, in der H u c u l e n g e g e n d, liegt eine Gruppe kleinerer Erholungsorte und klimatischer Stationen. Der bekannteste dieser Orte ist Kosów, eine in herrlicher Karpatengegend gelegene Kreisstadt, zählt 3.000 Einwohner. Die Stadt liegt am Fusse erhabener Berge, an den Ufern des Flusses Rybnica. Kosów verdankt seinen Ruf dem hydropatischen Institut von Dr. Tarnawski, das hier schon seit einigen Jahrzehnten existiert. Das Institut ist nach dem Weltkriege vollkommen wiederhergestellt, die gegenwärtige Zahl der Kurgäste beträgt 600 Personen jährlich. Es liegt nicht direkt in Kosów, sondern in dem 2 Klm. südwärts gelegenen Dorf S m o d n a. Man gelangt dahin mittels Autobusverbindung von Kołomyja aus (35 Klm.).

8 Klm. südlich von Kosów liegt an der polnisch-rumänischen Grenze, am Flusse Czeremosz, die Stadt K u t y, mit 7.000 Einwohnern. Nach dem Kriege wird die Stadt auch von sehr vielen Gästen aus Warszawa besucht. Die Sommerfrischler wohnen in den schönen Gartenbauten hiesiger Bürger, geniessen erquickende Flussbäder im Czeremosz und Gebirgsausflüge. Die Stadt liegt auf 340 Meter Höhe und ist infolge des heissen Klimas durch ihre grossen Obstplantagen berühmt geworden. Die Frequenz der Sommerfrischler beläuft sich auf einige Hunderte jährlich.

In der Huculengegend halten sich bis 2.000 Sommerfrischler jährlich auf, die in verschiedenen, am Czeremosz gelegenen Dörfern zerstreut sind, wie z. B. in. K r z y w o r ó w n i a, vor dem Kriege „ukrainisches Zakopane" genannt, weil die ukrainischen Schriftsteller diesen Ort besonders bevorzugten, Ż a b i e, H r y n i a w a u. s. w. Die Entwickelung dieser Orte als Sommerfrischen ist durch die Entfernung von der Bahn gehemmt. Eine gleichfalls unbequeme Verbindung besitzt der 73 Klm. von Worochta entfernte kleine Kurort B u r k u t (930 Meter), mit eisenhaltigen Mineralquellen.

Im Gebirgszug der Gorgany befinden sich nur zwei kleinere Erholungsorte, und zwar R a f a j ł o w a, 34 Klm. von Nadwórna entfernt, mit einigen Villen und P o d l u t e, ein kleiner Kurort mit schwefelhaltigen Mineralquellen, im Łomnica-Thal bei Osmołoda gelegen. Beide Orte sind mit Waldbahnen zu erreichen und zwar Rafajłowa von Nadwórna aus und Podlute von Broszniów.

Die Zweite Gruppe bilden die Erholungsorte des O p ó r - T h a l e s, deren Zahl bedeutend kleiner als die des Prut-Thales ist. Ihre Frequenz erreicht kaum die Ziffer 5.000 jährlich. Diese Orte liegen alle an der Strecke Stryj-Ławoczne, auf 400 bis 600 Meter Höhe. Nahezu an jeder Bahnstation im Opór-Thal ist ein Erholungsort enstanden. Der grösste Ort dieser Gegend ist H r e b e n ó w.

S y n o w ó d z k o W y ż n e eröffnet die Reihe der im Opór-Thal gelegenen Erholungsorte. Synowódzko Wyżne, 104 Klm. von Lwów entfernt, ist ein grosses, von Ruthenen bewohntes Dorf, auf 400 Meter Höhe gelegen. 5 Klm. westlich liegt K o r c z y n, mit einem kleinen hydropatischen Institut.

Es folgt nun D ę b i n a (110 Klm.), ein kleiner, 400 Meter über dem Meeresspiegel gelegener Erholungsort.

Im weiteren Verlauf erweitert sich das Opór-Thal und dort liegt, am Fusse des Berges Paraszka, die 9.000 Einwohner zählende Kreisstadt S k o l e (113Klm.). Dies ist ein sehr stark besuchter Erholungsort. Im Jahre 1926 weilten hier 1.300 Sommerfischler. Ausser ihnen nimmt Skole jeden Sommer einige Hunderte Schuljugend in von Schulbehörden und Jugendverbänden organisierten Kolonien auf.

In der schönsten Gegend des Opór-Thales liegt H r e b e n ó w (121 Klm.), ein Dorf auf 500 Meter Höhe, zugleich der grösste Erholungsort dieser Gegend. Die jährliche Besucherzahl beträgt bis 1.500 Personen. Zu empfehlen sind die Pensionen „Stachowa Wola„ und „Anusia". Es befinden sich hier nicht ausgenutzte, salzhaltige Mineralquellen.

Dicht an Hrebenów liegt Z e ł e m i a n k a (123 Klm.), ein kleiner Erholungsort mit einigen Villen. Die hiesigen Pensionen sind im Stande 200 Personen unterzubringen.

Die folgenden, an dieser Strecke gelegenen Ortschaften sind weniger besucht. Zu ihnen gehören T u c h l a (127 Klm.), mit einer Heilanstalt für Eisenbahner-Kinder, einigen Villen für Sommerfrischler und einer Station des Skifahrerklubs in Lwów, weiter R ó ż a n k a (136 Klm.), mit einigen Villen für Sommerfrischler und S ł a w s k o (139 Klm.), ein berühmtes Skiläufer-Zentrum, 600 Meter hoch gelegen. Die Station des Karpaten-Skiläufervereins von Lwów wird im Sommer den Sommerfrischlern vermietet.

In den Bergen Bieszczady, längs der Eisenbahnlinie Sambor-Sianki, liegen noch einige Erholungsorte. Villen für Sommerfrischler befinden sich in S p a s und in T o p o l n i c a, wo auch Pensionen zur Verfügung stehen.

Dr. *Mieczysław Orłowicz*

übersetzt von: *Marjan Kaźmierski*

WYKAZ ZDROJOWISK I UZDROWISK W POLSCE

Biały Dunajec (letnisko — stacja klimatyczna), wieś w powiecie nowotarskim, stacja kolejowa w miejscu.
Bolechów (letnisko — źródła solankowe), miasto w powiecie dolinianskim, st. kol. w miejscu.
Bór (letnisko), wieś na półwyspie Hel, stacja kolejowa Jastarnia.
Brzuchowice (letnisko i stacja klimatyczna leśna), wieś w powiecie lwowskim. st. kol. w miejscu.
Burkut (nieczynne zdrojowisko państwowe, zdroje szczawy żelazisto-wapniowej i stacja klimatyczna), w powiecie kosowskim, st. kol. Worochta lub Zabłotów.
Bukowina (letnisko i stacja klimatyczna górska), wieś góralska w powiecie nowotarskim, st. kol. Poronin.
Busko (zdrojowisko państwowe, zdroje siarczano - solankowe), w powiecie stopnickim, st. kol. Kielce lub Szczucin.
Bystra (uzdrowisko — stacja klimatyczna podgórska), w Beskidach Zachodnich, w powiecie bialskim, st. kol. Wilkowice - Bystra.
Chabówka (letnisko podgórskie), wieś w powiecie nowotarskim, st. kol. w miejscu.
Chałupy (letnisko), wieś na półwyspie Hel, st. kol. w miejscu.
Chłapowo (letnisko), wieś nad wielkiem morzem, st. kol. Łebcz lub Hallerowo.
Chochołów (letnisko), wieś nad Czarnym Dunajcem, w powiecie nowotarskim. st. kol. Podczerwone.
Ciche (letnisko — stacja klimatyczna górska), wieś w powiecie nowotarskim, st. kol. Zakopane (2 godziny pieszej drogi).
Ciechocinek (zdrojowisko państwowe, zdroje solankowe, jodobromowe), w powiecie nieszawskim, st. kol. w miejscu.
Cieszyn (letnisko), miasto w Beskidzie, st. kol. w miejscu.
Czarniecka Góra (letnisko i zakład przyrodo - leczniczy), w powiecie koneckim. st. kol. w miejscu.
Czarny Dunajec (letnisko), miasteczko w powiecie nowotarskim, st. kol. w miejscu.
Czerniewice, (zdrojowisko, źródła solankowe), wieś w powiecie toruńskim, 5 klm. od Torunia.
Czorsztyn (letnisko podgórskie), wieś w powiecie nowotarskim, st. kol. Nowy Targ.
Delatyn (zdrojowisko — źródła solankowe, stacja klimatyczna podgórska), miasteczko w dolinie Prutu. w powiecie nadwórniańskim, st. kol. w miejscu.
Dora (letnisko, stacja klimatyczna podgórska), wieś w powiecie nadwórniańskim, st. kol. w miejscu.
Druskieniki (zdrojowisko — zdroje radioaktywne solankowo-bromowe i stacja klimatyczna), w powiecie grodzieńskim, 17 klm. od st. kol. Druskieniki.
Gdynia (nadmorska stacja klimatyczna, kąpielisko morskie, ciepłe kąpiele morskie, miasto portowe, st. kol. w miejscu.
Goczałkowice (zdrojowisko, zdroje solankowe, jodo - bromowe), wieś w powiecie pszczyńskim, st. kol. w miejscu.
Hallerowo (letnisko, ciepłe kąpiele morskie), nowopowstająca kolonja nad wielkiem morzem. st. kol. w miejscu.
Hel (letnisko i uzdrowisko morskie), miasteczko na samym cyplu półwyspu helskiego, st. kol. w miejscu.
Hołosko Wielkie (leśna stacja klimatyczna), w powiecie lwowskim, st. kol. w miejscu.
Horyniec (zdrojowisko, zdroje siarczane), wieś w powiecie lubaczowskim, st. kol. w miejscu.
Hrebenów (letnisko i stacja klimatyczna podgórska, źródła solankowe), wieś w powiecie skolskim, st. kol. w miejscu.
Hryniawa (letnisko i stacja klimatyczna podgórska), wieś w powiecie kosowskim, st. kol. Kołomyja.
Inowrocław (zdrojowisko — zdroje solankowe), miasto powiatowe, st. kol. w miejscu.
Istebna (letnisko, stacja klimatyczna), wieś góralska w Beskidach Zachodnich, w powiecie cieszyńskim, st. kol Ustroń.
Iwonicz (zdrojowisko — zdroje szczawy słono - jodo - bromowej i stacja klimatyczna), wieś na stoku Karpat w powiecie krośnieńskim, 12 klm. od stacji kolejowej Iwonicz.
Jabłonów (letnisko i stacja klimatyczna podgórska), miasteczko w powiecie peczeniżyńskim, 18 klm. od st. kol. Kołomyja.
Jamna (letnisko i stacja klimatyczna podgórska), wieś w powiecie nadwórniańskim, st. kol. w miejscu.
Jaremcze (letnisko i stacja klimatyczna podgórska), wieś w powiecie nadwórniańskim, w najpiękniejszej części doliny Prutu, st. kol. w miejscu.
Jastarnia (letnisko, kąpielisko morskie), wieś na półwyspie helskim, st. kol. w miejscu.
Jastrzębie (zdrojowisko — zdroje solankowe, jodo - bromowe), wieś w powiecie rybnickim, st. kol .w miejscu.
Jaworze (podgórska stacja klimatyczna i zakład przyrodoleczniczy), wieś w powiecie bielskim, st. kol. w miejscu.
Kartuzy (letnisko, stacja klimatyczna), miasto powiatowe, st. kol. w miejscu.
Karwia (letnisko, kąpielisko nad wielkiem morzem, z doskonałą plażą), wieś w powiecie morskim, st. kol. Sławoszyno.
Karwieńskie Błota (kąpielisko morskie), wieś nad wielkiem morzem, st. kol. Sławoszyno.
Kazimierz nad Wisłą (letnisko, stacja klimatyczna), miasteczko w powiecie puławskim, 16 klm. od stacji Puławy.
Konstancin (wzorowe letnisko), nad rzeką Jeziorką, 17 klm. od Warszawy, st. kol. w miejscu.
Korczyn Rustykalny (letnisko podgórskie), wioska w powiecie skolskim, st. kol. Synowódzko Wyżne.
Kosów (letnisko, stacja klimatyczna podgórska i zakład przyrodo - leczniczy), miasto powiatowe, 32 klm. od st. kol. Kołomyja, a 28 klm. od st. kol. Zabłotów.
Kuźnice (letnisko i kąpielisko morskie), wieś rybacka na półwyspie helskim z prześliczną plażą, st. kol. w miejscu.
Kościeliska (letnisko i stacja klimatyczna górska), wieś w powiecie nowotarskim, 3 klm. od st. kol. Zakopane.
Krościenko nad Dunajem (letnisko i zdroje szczawy alkalicznosłonej), miasteczko w powiecie nowotarskim, st. kol. Nowy Targ lub Stary Sącz.
Krynica (zdrojowisko państwowe, zdroje szczawy alkalicznej, ziemno - żelazistej i stacja klimatyczna), w powiecie nowosądeckim, st. kol. w miejscu.
Krzeszowice (zdroje siarczane), wieś w powiecie chrzanowskim, st. kol. w miejscu.
Kuty (letnisko), miasto w powiecie kosowskim, nad rzeką Czeremoszem, 30 klm. od st. kol. Zabłotów, 44 klm. od st. kol. Kołomyja.
Lanckorona (letnisko podgórskie), miasteczko w powiecie wadowickim, 5 klm. od st. kol. Kalwarja.
Latoszyn (letnisko i zdroje siarczane), wieś w powiecie ropczyckim, st. kol. Dębica.
Lubień Wielki (zdroje siarczane), wieś w powiecie Gródek Jagielloński, st. kol. w miejscu.
Łanczyn (letnisko i stacja klimatyczna podgórska, źródło solankowe), wieś nad rzeką Prutem w powiecie nadwórniańskim, st. kol. w miejscu.
Marcinkowice (letnisko i stacja klimatyczna podgórska), wieś w powiecie nowosądeckim, 7 klm. od stacji Nowy Sącz.
Mikuliczyn (letnisko i stacja klimatyczna podgórska), wieś w powiecie nadwórniańskim st. kol. w miejscu.
Miłowody (letnisko i zakład wodoleczniczy), st. kol. Oborniki.
Morszyn (zdrojowisko, zdroje wód gorzkich), w powiecie stryjskim, st. kol. w miejscu.
Moszczenica (zdroje solankowe, jodo - bromowe), w powiecie rybnickim, st. kol. w miejscu.
Mszana Dolna (letnisko), miasteczko w powiecie limanowskim, st. kol. w miejscu.
Muszyna (letnisko podgórskie i źródła szczawy żelazistej), miasteczko w Karpatach, w powiecie nowosądeckim, st. kol. w miejscu.
Myślenice (letnisko), miasto powiatowe, 30 klm. od Krakowa.
Nałęczów (zakład leczniczy, zdrojowisko), w powiecie puławskim, 5 klm. od st. kol. Nałęczów.
Niemirów (zdroje siarczano - słone), w powiecie Rawa Ruska, 25 klm. od st. kol. Rawa Ruska, 20 klm. od st. kol. Jaworów.
Ojców (letnisko i zakład przyrodoleczniczy), w powiecie olkuskim, 20 klm. od st. kol. Kraków.
Pieskowa Skała (letnisko), kąpiele rzeczne i słoneczno - powietrzne, st. kol. Kraków.
Okopy Świętej Trójcy (letnisko i stacja klimatyczna), st. kol. Iwanie Puste.
Oksywie (letnisko, kąpielisko morskie), wieś rybacka nad zatoką, st. kol. Gdynia.
Orłowo (uzdrowisko i kąpielisko morskie), nad zatoką, st. kol. Mały Kack.
Osmołoda (letnisko podgórskie, stacja klimatyczna podgórska), wieś w powiecie dolinianskim, st. kol. Broszniów.
Otwock (letnisko, leśna stacja klimatyczna), w powiecie warszawskim, st. kol. w miejscu
Pasieczna (letnisko podgórskie), w powiecie nadwórniańskim, 10 klm. od st. kol. Nadworna.
Piwniczna (letnisko podgórskie i źródła szczawy żelazisto - wapniowej), miasteczko w powiecie nowosądeckim, st. kol. w miejscu.
Podgórze (zakład kąpielowy siarczano - solankowy), 10 min. drogi pieszej od Rynku w Podgórzu pod Krakowem.
Poronin (letnisko i stacja klimatyczna górska), wieś góralska, w powiecie nowosądeckim, st. kol. w miejscu.
Powidz (letnisko i kąpielisko), miasto w powiecie witkowskim, st. kol. Gniezno.
Puck (letnisko nadmorskie), miasto powiatowe, położone nad zatoką, st. kol. w miejscu.

Pustomyty (zdroje siarczane), wieś w powiecie lwowskim, st. kol. w miejscu.
Puszczykowo (letnisko, uzdrowisko leśne), w powiecie śremskim, st. kol. w miejscu.
Rabka (zdroje solanki jodo - bromowej i stacja klimatyczna podgórska), wieś w powiecie makowskim, st. kol. w miejscu.
Rafałówka (letnisko i stacja klimatyczna podgórska), w powiecie nadwórniańskim, 40 klm. od st. kol. Nadwórna.
Rajcza (letnisko podgórskie), w powiecie żywieckim, st. kol. w miejscu.
Rożywie (letnisko nadmorskie), wieś nad wielkiem morzem, 12 klm. od st. kol. Łebcz.
Różanka (letnisko podgórskie), wieś w powiecie skolskim, st. w miejscu.
Rudka (stacja klimatyczna i sanatorjum dla chorych piersiowo), w powiecie Mińsk Mazowiecki, st. kol. Mrozy.
Rymanów (zdroje solankowe, jodo - bromowe i szczawy alkalicznej oraz stacja klimatyczna podgórska, w powiecie sanockim, 3 klm. od st. kol. Rymanów.
Skole (letnisko podgórskie), miasto powiatowe, st. kol. w miejscu.
Solec - Zdrój (źródła siarczano - słone), wieś w powiecie stopnickim, 16 klm. od st. kol. Szczucin.
Swarzewo (lenisko nadmorskie), wieś rybacka nad zatoką pucką, st. kol. w miejscu.
Swoszowice (źródła siarczane), w powiecie krakowskim, st. kol. w miejscu.
Synowódzko Wyżne (letnisko i stacja klimatycna podgórska), wieś w powiecie skolskim, st. kol. w miejscu.
Szczawnica (zdroje szczawy alkaliczno - słonej i stacja klimatyczna), wieś w powiecie nowotarskim, 41 klm. od st. kol. Nowy Targ lub Stary Sącz.
Szkło (zdrojowisko państwowe, nieczynne, zdroje siarczane i pokłady mułu leczniczego), wieś w powiecie jaworowskim, 3 klm. od st. kol. Jazów Nowy.
Tatarów (letnisko i stacja klimatyczna podgórska), wieś w powiecie nadwórniańskim, st. kol. w miejscu.
Truskawiec (zdrojowisko, zdroje solankowe, siarczano - alkaliczne i stacja klimatyczna podgórska), w powiecie drohobyckim, st. kol. w miejscu.
Tuchla (letnisko i stacja klimatyczna podgórska), wieś w powiecie skolskim, st. kol. w miejscu.
Tylicz (letnisko), miasteczko 7 klm. od Krynicy, st. kol. Krynica.
Ustroń (zakład kąpieli borowinowych i stacja klimatyczna podgórska), miasteczko w powiecie bielskim, s. kol. w miejscu.
Wielka Wieś (letnisko i kąpielisko morskie), wieś położona u nasady półwyspu helskiego, st. kol. w miejscu.
Wisła (letnisko i stacja klimatyczna podgórska), w Beskidach Śląskich, w powiecie cieszyńskim, 8½ klm. od st. kol. Ustroń.
Witów (letnisko), wieś nad Czarnym Dunajcem, 7 klm. od st. kol. Podczerwone.
Worochta (letnisko i stacja klimatyczna podgórska), wieś nad Prutem w powiecie nadwórniańskim, st. kol. w miejscu.
Wysowa (zdrojowisko, zdroje szczawy alkaliczno-słono-żelazistej i stacja klimatyczna podgórska), wieś w powiecie gorlickim, 38 klm. od st. kol. Grybów.
Zakopane (uzdrowisko, stacja klimatyczna wysokogórska), w powiecie nowotarskim, st. kol. w miejscu.
Zaleszczyki (letnisko i stacja klimatyczna), miasto powiatowe, st. kol. w miejscu.
Zawoja (letnisko podgórskie), wieś w powiecie makowskim, 18 klm. od st. kol. Maków.
Żegiestów (zdrojowisko, zdroje szczawy żelazisto-wapniowej i stacja klimatyczna), nad Popradem, w powiecie nowosądeckim, st. kol. w miejscu.

KRONIKA

Od r. 1919 opiekę nad turystyką w Polsce powierzono Referatowi Turystyki, który na wzór Francji i Austrji podlega Ministerstwu Robót Publicznych. Tenże zaś ustanowił w 1924 r. referentów turystyki przy każdem województwie, którym podlegają wszelkie sprawy związane z turystyką na terenie ich województw. Działalność ich polega na opiekowaniu się towarzystwami turystycznemi już istniejącemi, powoływaniu do życia nowych w razie uznania tego za wskazane, utrzymywaniu kontaktu z wszelkiemi instytucjami zainteresowanemi rozwojem turystyki i krajoznawstwa i doglądania celowego zużycia subwencji udzielanych przez Referat Turystyki w Warszawie na inwestycje turystyczne znajdujące się na terenie ich działalności.

Jako ciało porozumiewawcze utworzono w r. 1925 Wojewódzkie Komisje Turystyczne, w skład których wchodzą częściowo reprezentanci różnych wydziałów województwa, a częściowo reprezentanci instytucji społecznych, dla utrzymania stałego kontaktu i porozumiewania się między sobą w sprawach opieki nad rozwojem turystyki w województwach. W większości województw sekretarzami tych komisji są referenci turystyki dla skoordynowania pracy i programu swojej działalności z uchwałami i życzeniami Komisji.

Przed kilku dniami zwołało Ministerstwo Robót Publicznych do Warszawy pierwszy od czasu ich powstania Zjazd Referentów Turystyki, obesłany bardzo licznie przez wszystkie województwa. Tylko z dwóch a to białostockiego i śląskiego referenci nie przybyli z powodu wyjazdu na urlop.

Przedmiotem obrad Zjazdu było złożenie przez wszystkich referentów sprawozdania z dotychczasowej działalności, streszczenie obrad z odbytych posiedzeń Wojewódzkich Komisji Turystycznych, oraz sposobu zrealizowania ich uchwał i w końcu przedstawienie programu działalności na przyszłość.

Obrady miały charakter bardzo poważny i rzeczowy, trwały od godziny 10 rano do 8 wieczorem, z godzinną przerwą na obiad, a przewodniczył im inż. Rappe i dr. Orłowicz, którym sprawy turystyki w Ministerstwie podlegają. Sekretarzowała Marja Szachówna, sekretarka Referatu Turystyki od chwili jego założenia.

Z przedłożonych sprawozdań wynikało, że aczkolwiek wszystkim referentom przydzielono sprawy turystyki jako czynność dodatkową przy ich zajęciach służbowych, oraz że nie mają oni na ten cel żadnych specjalnych kredytów, z obowiązków swych wywiązali się wszyscy naogół bardzo dobrze, a niektórzy wprost wzorowo.

W województwach tarnopolskiem, wołyńskiem, poleskiem i nowogródzkiem współdziałali referenci turystyki przy założeniu tam towarzystw turystycznych samodzielnych, lub sekcji już istniejących, które świetnie się rozwijają, budując schroniska, zakładając oddziały w miastach powiatowych o żywszym ruchu turystycznym, oraz organizując zbiorowe wycieczki i odczyty krajoznawcze. W województwach kresowych towarzystwa turystyczne są jednocześnie ośrodkami koncentrującymi inteligencję polską, która żywo interesuje się niemi i współdziała w ich pracach. Owocem ich działalności jest zbudowanie schroniska nad Świtezią (woj. nowogródzkie), założenie kamienia węgielnego pod schronisko nad jeziorem Narocz (woj. wileńskie), wydanie przewodnika po województwie tarnopolskiem, oraz opieka nad ciekawszymi zabytkami woj. wołyńskiego.

W innych województwach jak kieleckiem, poznańskiem, i krakowskiem referenci turystyki i Wojewódzkie Komisje Turystyczne gorąco popierały działalność istniejących na ich terenie towarzystw turystycznych i w każdym wypadku idą im na rękę.

Kładąc duży nacisk na spopularyzowanie wśród społeczeństwa różnych dzielnic krajobrazu pozostałych części kraju, w każdem niemal województwie referenci turystyki współdziałali przy zorganizowaniu wystaw fotograficznych krajobrazu polskiego, przesyłając sobie kolejno eksponaty. Wystawy te budziły naogół dość duże zainteresowanie i zwiedziło je parę tysięcy osób w każdem województwie.

W programie prac naogół przedłożono kontynuowanie robót zaczętych, ewentualnie przeprowadzenie nowych, koniecznych dla rozwoju turystyki prac, jak unormowanie ruchu autobusów według stałego rozkładu jazdy, co stało się kwestją wprost palącą we wszystkich województwach. Województwa zaś, w których referenci turystyki pracowali dotychczas nie tak sprężyście postawiły sobie na pierwszem miejscu programu swej działalności naśladowanie akcji gdzieindziej już przeprowadzonej z doskonałym rezultatem.

Z powodu ogromnego zainteresowania się przez wszystkich obecnych tematem obrad uchwalono zjazdy takie zwoływać co roku.

Ojców.

POSIEDZENIE ZARZĄDU ZWIĄZKU POLSKICH TOW. TURYSTYCZNYCH

odbyte dn. 29 kwietnia 1928 r.

Obecni byli: prezes Z. P. T. T. p. Osiecki, członkowie zarządu: dr. Jan Krzyżanowski (Polski Związek Turystyczny), inż. Ryszard Minchejmer (Polski Touring Klub), prof. Aleksander Janowski, dr. Regina Fleszarowa i prof. Aleksander Patkowski (Polskie Towarzystwo Krajoznawcze), dr. Tadeusz Smoluchowski i dr. Mieczysław Orłowicz (Polskie Towarzystwo Tatrzańskie).

Zastępcy członków zarządu: Roger hr. Morsztyn (Automobilklub Polski), dyr. Jan St. Szczerbiński (Związek Uzdrowisk Polskich), Jan Frankowski, Józef Kołodziejczyk i Stanisław Lenartowicz (Polskie Towarzystwo Krajoznawcze).

Sprawozdanie sekretarjatu złożył dr. Orłowicz zawiadamiając, że w okresie od 5 lutego, t. j. od dnia walnego zgromadzenia rozesłano 74 listy i komunikaty. W szczególności rozesłano protokół walnego zgromadzenia wszystkim towarzystwom związkowym, oraz członkom zarządu, wysłano komunikaty do prasy o zjeździe wraz z fotografjami zjazdu, potwierdzono nadesłanie wkładek rocznych i deklaracji przystąpienia, przeprowadzono korespondencję z Beskidenvereinem, oraz wniesiono podanie do Ministerstwa Komunikacji w sprawie powołania reprezentanta Z. P. T. T. do Państwowej Rady Kolejowej i do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie swobody ruchu w strefie nadgranicznej, ponadto wysłano kilka listów w sprawie organizacji Wielkopolskiego Związku Popierania Turystyki.

Sprawozdanie to bez dyskusji przyjęto do wiadomości.

Wobec tego, że prezes Z. P. T. T. wyszedł z ramienia Polskiego Tow. Tatrzańskiego postanowiono wiceprezesami wybrać reprezentantów Polskiego Tow. Krajoznawczego i Automobilklubu Polski jako największych po P. T. T. towarzystw związkowych. Wobec tego wybrano jednogłośnie na I wiceprezesa prof. Aleksandra Patkowskiego, zaproponowanego przez Polskie Tow. Krajoznawcze, na II wiceprezesa Karola hr. Raczyńskiego, jako prezesa Automobilklubu Polski, skarbnikiem wybrano jednogłośnie inż. Ryszarda Minchejmera (Polski Touring Klub), zastępcą skarbnika p. Jana Szczerbińskiego (Związek Uzdrowisk Polskich), sekretarzem dr. Mieczysława Orłowicza (Polskie Tow. Tatrzańskie), zastępcą sekretarza p. Stanisława Lenartowicza (Polskie Tow. Krajoznawcze). Wobec niepostawienia innych kandydatur wybory przeprowadzono jawnie, a wszyscy wymienieni zostali wybrani jednogłośnie.

Sekretarz odczytał obszerną korespondencję wymienioną między towarzystwem „Beskidenverein" w Bielsku a tymczasowym zarządem Z. P. T. T. a śród niej list Beskidenvereinu z dn. 20 lutego 1928 mocą którego Beskidenverein zgłasza przystąpienie do Z. P. T. T. jako „Związek Towarzystw Beskidzkich" (Verband der Beskidenvereine) zorganizowany w bieżącym roku. Gdyby ten związek nie mógł być przyjęty prosi o przyjęcie towarzystwa „Beskidenverein w Bielsku".

Komitetowi Wykonawczemu udzielono pełnomocnictwa przyjęcia Beskidenvereinu na członka Z. P. T. T.

Sekretarz odczytał odnośny ustęp z protokółu Zjazdu Delegatów, z którego wynika, że zmodyfikowany wniosek w sprawie rozdziału kompetencji ma nadesłać Polskie Towarzystwo Tatrzańskie. Postanowiono zwrócić się w tej sprawie do Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, ponadto zaś przeprowadzić szczegółową dyskusję na najbliższem posiedzeniu Komitetu Wykonawczego. Przygotowanie wniosków przekazano Komitetowi Wykonawczemu w uwzględnieniu uwag wypowiedzianych w dyskusji z tem, że wnioski Komitetu Wykonawczego rozpatrzone będą na najbliższem posiedzeniu zarządu Z. P. T. T.

Zastanawiając się nad realizacją uchwał Zjazdu Polskich Towarzystw Turystycznych z 2 kwietnia 1927, oraz Zjazdu Delegatów w dniu 5 lutego 1928 postanowiono zwrócić się do Min. Komunikacji z szeregiem postulatów, dotyczących zniżek kolejowych, biletów powrotnych, poprawy rozkładu jazdy itp. Za postulat zasadniczy uznano dopuszczenie reprezentanta Z. P. T. T. do Państwowej Rady Kolejowej, gdyż w ten sposób organizacje turystyczne uzyskałyby większy wpływ na załatwienie spraw kolejowych w duchu ich postulatów. Wobec nieuwzględnienia przez Min. Komunikacji odnośnego wniosku Z. P. T. T. postanowiono opracować powtórnie memorjał w tej sprawie i wręczyć go osobiście Ministrowi Komunikacji przez deputację w skład której wejdą pp. Osiecki, Patkowski i Raczyński jako prezydjum Z. P. T. T.

Sekretarz zapoznał obecnych z międzynarodowemi organizacjami turystycznemi i streścił cele i zadania założonej w r. 1919 w Brukseli Alliance Internationale de Tourisme, oraz zorganizowanej w r. 1924 w Paryżu „Conseil Central du Tourisme International". Skonstatował, że w obydwóch tych instytucjach jest Polska reprezentowana przez Referat Turystyki Ministerstwa Robót Publicznych, oraz przez Polski Touring Klub. Zarząd tego ostatniego powziął niedawno uchwałę, że mógł by ustąpić swego miejsca Z. P. T. T. Stwierdza z praktyki, że przynależność do organizacji międzynarodowych jest wprawdzie zaszczytną, ale pociąga za sobą duże zobowiązania i wymaga sprawnie działającego biura, gdyż do organizacji należących do wymienionych związków międzynarodowych, których adresy są pomieszczane w wydawnictwach turystycznych całego świata przychodzi mnóstwo korespondencji w językach obcych z wnioskami o informacje, artykuły i t. p., co trzeba załatwiać dla zachowania prestige'u instytucji. Wobec tego Z. P. T. T., mógł by przystąpić do obydwóch organizacji tylko w tym wypadku, gdyby miał gwarancję, że rozszerzy swe biuro i podoła zwiększonej korespondencji zagranicznej. Za bardziej celowe uważa chwilowo przystąpienie do Alliance Internationale de Tourisme.

W dyskusji zaznaczył p. Patkowski, że Polskie Tow. Krajoznawcze nosi się z zamiarem otwarcia opartego na podstawie handlowej biura turystycznego dla podróżnych *).

*) Uwaga Redakcji. Biuro to już zostało otwarte pod nazwą „Poltur".

Wycieczka góralska przed dworcem w Warszawie. (fot. P. A. F. „Prasa").

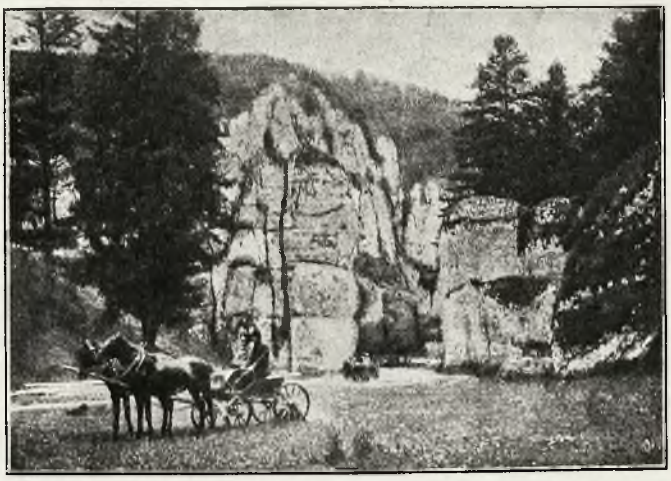
Membres d'une excursion organisée par les montagnards devant la gare centrale de Varsovie.

Excursion of Polish mountaineers at the Central Railway Station in Warsaw.

Ein Ausflug der Bergbewohner der Tatra in Warszawa — Vor dem Banhhof.

WYCIECZKA NARODOWEGO ZWIĄZKU POLSKIEGO Z AMERYKI. W niedzielę, dnia 8 b. m. przybyła do portu w Gdyni wycieczka Narodowego Związku Polskiego w Ameryce, w liczbie 800 osób, pod przewodnictwem prezesa Związku, p. Marjana Stęczyńskiego.

Wycieczka zwiedza Polskę w porządku następującym: Warszawa (9 — 11 lipca), Lwów (12 — 14 lipca), Zakopane (14 — 17 lipca), Kraków (17 — 20 lipca), Katowice (21 — 23 lipca), Częstochowa (23 lipca), Poznań (24 — 26 lipca), Gniezno (26 lipca) poczem w Poznaniu nastąpi oficjalne rozwiązanie wycieczki.

Ojców — Krakowska Brama.
Ojców — Porte de Cracovie.
Ojców — The so-called Cracov gate.
Ojców — Das krakauer Thor.

Powrót do Ameryki nastąpi w pierwszych dniach sierpnia i to również z Gdyni.

Wycieczkę Kochanych Rodaków z za morza cała Polska wita sercem radosnem. Niewątpliwie Polonia amerykańska znajdzie w starej swej Ojczyźnie żywy oddźwięk i zrozumienie dla swego patrjotyzmu i tęsknoty, na skrzydłach której z nowego świata przybyła do zmartwychwstałej Rzeczypospolitej Polskiej.

Wierzymy, że bezpośrednie zetknięcie się naszych rodaków z Polską i z tymi, którzy dzisiaj odpowiedzialność za losy Polski na swoje barki wzięli — jeszcze bardziej wzmocni i zacieśni węzły, łączące Macierz z rodakami w Ameryce.

POLSKIE TOWARZYSTWO TATRZAŃSKIE. W Zakopanem odbyło się doroczne walne zgromadzenie Towarzystwa, na którem zjawiło się kilkudziesięciu delegatów, reprezentujących oddziały: Babiogórski w Żywcu wraz z kołami w Białej i Wadowicach, Cieszyński wraz z kołem w Bielsku, Krakowski, Warszawski, Zakopiański, Stanisławowski, Lwowski, Nowosądecki, Tarnowski, Poznański, Czarnohorski w Kołomyji, Pieniński w Szczawnicy, oraz Bocheński, nadto sekcja turystyczna, narciarska, ochrony Tatr i pogotowia ratunkowego. Nie były na zjeździe reprezentowane oddziały Górnośląski w Katowicach, Łódzki, Nowotarski, Wileński, Jarosławski i Kielecki.

Po powitaniu zjazdu przez prezesa oddziału w Zakopanem prof. Domaniewskiego otworzył obrady prezes P. T. T. inż. Czerwiński który przewodniczył zgromadzeniu.

Z przedłożonego obszernego sprawozdania pisemnego wynika, że Towarzystwo Tatrzańskie znajduje się w stadjum stałego rozwoju. Posiada obecnie przeszło 10.000 członków, zgrupowanych w 30 oddziałach, z których największym jest oddział Babiogórski w Żywcu, liczący wraz z kołami w Białej i Bielsku 2.500 członków. Niewiele ustępuje mu odddział Górnośląski w Katowicach, który w 15 kołach posiada 2.100 członków.

W ubiegłym roku staraniem oddziałów Towarzystwa wykończono i oddano do użytku dwa nowe schroniska turystyczne, a to w Gorganach, koło Osmołody (oddział Lwowski) i na Zaroślaku pod Howerlą (oddział Stanisławowski). Obydwa są zagospodarowane i otwarte przez cały rok. Poświęcenie pierwszego odbyło się bardzo uroczyście, w dniu 16 czerwca, drugiego w dniu 19 czerwca, przy udziale wojewody Stanisławowskiego, p. Korsaka. Na ukończeniu znajdują się schroniska przy Pięciu Stawach Polskich, w Tatrach (oddział w Zakopanem), na Równicy, w Beskidach Śląskich (oddział Górnośląski) i drugi Dworek Czarnohorski w Worochcie.

Ponadto rozpoczęto budowę schroniska na Pilsku (oddział Babinogórski).

Nad sprawozdaniem wywiązała się dłuższa dyskusja, po której sprawozdanie przyjęto do wiadomości, postanawiając w skróceniu wydać je drukiem.

Sprawozdanie Komisji dla robót w górach złożył jej przewodniczący prof. Dr. Walery Goetel. Zaznaczył, że w bieżącym roku będzie naprawiona Orla Perć przez danie nowych klamer, tam, gdzie są niezbędne, przytem niektóre ułatwienia zbyteczne będą zniesione. Znaki, tam, gdzie uległy zniszczeniu będą uzupełnione. Stare schronisko przy Morskiem Oku przebudowane na dom noclegowy, dzięki czemu ilość noclegów powiększyła się o 100%. Znakowanię ścieżek w Pieninach zakończone. Po stronie Czechosłowackiej ma być w bieżącym roku przez Klub Czesko-Słowackich turystów odbudowane schronisko w dolinie Białej Wody i rozszerzone schronisko w Dolinie Koprowej pod Krywanią.

Wniosek inż. Stryjeńskiego, aby znieść Orlą Perć nie uzyskał większości, natomiast na jego wniosek poleciło Walne Zgromadzenie Zarządowi rozważenie przeniesienia schroniska nad Morskiem Okiem na miejsce poniżej Moreny.

Uznano, że ze względów propagandowych należy uroczystościom poświecenia nowych schronisk przy Pieciu Stawach i na Równicy nadać iaknajwiększy rozgłos. Pierwsze z nich ma być poświęcone 15 sierpnia w okresie tak zwanego tygodnia tatrzańskiego, drugie również w sierpniu, kiedy najwięcej letników bawi w Ustroniu i Wiśle, letniskach u stóp Równic. Natomiast poświecenie schroniska na Pilsku i Dworku Czarnohorskiego odbędzie się dopiero w roku 1929.

Przy uzupełniających wyborach do Zarządu wybrano na trzy lata dotychczasowych członków, mec. Kazimierczaka (Katowice), Dr. Orłowicza (Warszawa), Mir. Romaniszyna (Kraków), Dr. Smoluchowskiego (Poznań) i Dr. Stolfę (Kraków), ponadto trzech nowych członków, Ks. Gadowskiego, twórcę Orlej Perci (Tarnów), Dr. J. Galicza (Cieszyn) i prof. Rapfa (Nowy Sącz).

Zjazd w roku 1929 postanowiono odbyć w Bielsku.

Na zakończenie obrad odbył się w restauracji Trzaski obiad, wydany dla delegatów przez odddział Zakopiański P. T. T., w czasie którego wygłoszono kilka toastów.

POLSKI ZWIAZEK NARCIARSKI odbył w Katowicach X Walny Zjazd, na którym były reprezentowane wszystkie większe ośrodki narciarskie, za wyjątkiem Lwowa. Obradom przewodniczył gen. Przeździecki. Na Zieździe wygłoszono kilka referatów, w szczególności p. Zaruski mówił o narciarstwie śląskiem, dr. Pajerski, ze Związku Podhalan o organizacji kursów narciarskich dla chłopców w powiatach górskich, dr. Fächer z Krakowa o turystyce zimowej, oraz płk. Bobkowski o przyszłorocznych międzynarodowych zawodach narciarskich w Zakopanem. Mają one kosztować 230.000 złotych, a zatem sumę znacznie większą od wszystkiego, co z funduszów państwowych wydano na turystykę w latach 1919—1927.

Skład zarządu nie doznał wielu zmian, a przeważnie wybrano dotychczasowych członków z prezesem ppułk. Bobkowskim na czele. Z nowych członków weszli do zarządu: mir. Ziętkiewicz, który obecnie przebywa w Warszawie, oraz dr. Pajerski. Powołano do życia specjalna komisję dla spraw kobiecego narciarstwa i drugą komisję dla propagandy turystyki zimowej.

WIELKOPOLSKI ZWIAZEK POPIERANIA TURYSTYKI. W Poznaniu ukonstytuował się „Wielkopolski Związek dla Popierania Turystyki", a przy jego założeniu współdziałały magistrat poznański, Izba Handlowo-Przemysłowa, Urząd Wojewódzki, Dyrekcja Kolejowa i miejscowe towarzystwo turystyczne. Celem Związku nie jest uprawianie turystyki, ale jej popieranie i propaganda, w kraju i zagranicą, ma on zatem być czemś analogicznem do francuskich „Syndicat d'Initiative", względnie niemieckich „Fremdenverkehrsverbandów". Jednem z najważniejszych zadań związku jest ułatwienie zwiedzania województwa poznańskiego i samego Poznania rzeszom turystów polskich i zagranicznych, którzy niewątpliwie zawitają do Poznania w związku z Powszechną Wystawą w r. 1919. Sekretarzem związku został prezes Oddziału Poznańskiego P. T. T. dr. Tadeusz Smoluchowski.

TURYSTYKA A WYSTAWA W POZNANIU. Na ostatnich dwóch posiedzeniach Międzyminsterjalnej Komisji Turystycznej zastanawiano się nad urządzeniem specjalnego pawilonu, poświęconego turystyce, t. j. wszystkiemu, co się łączy ze zwiedzaniem Polski, krajoznawstwem i przemysłem turystycznym. Niestety realizacji tego projektu stanęła na przeszkodzie zasada grupowania eksponatów wedle kompetencji ministerstw, którą postanowił przestrzegać komitet wystawy. Dzięki temu niemal wszystko, co mogłoby być wystawione w pawilonie turystycznym, znajdzie pomieszczenie gdzieindziej, stosownie do kompetencji ministerstw. Proponowane przez Ministerstwo Komunikacji dublowanie eksponatów wydało się niecelowem, wobec czego postanowiono nie urządzać specjalnego pawilonu turystycznego, gdyż po za turystyką górską niewieleby dla niego pozostało eksponatów.

Również zarząd Związku Polskich Towarzystw Turystycznych zastanawiał się nad udziałem turystyki w Poznańskiej Wystawie. Na wniosek dr. Krzyżanowskiego, prezesa Polskiego Związku Turystycznego w Krakowie, postanowiono wobec dużych kosztów, związanych z udziałem turystyki, w wystawie, udziału nie brać, a co najwyżej zarezerwować sobie miejsce dla pewnej ilości eksponatów, w szczególności fotografji i wydawnictw, w pawilonie zdrojowisk. Wobec warunków dzierżawnych, ogłoszonych obecnie przez komitet wy-

stawy, czynsz za 1 metr kwadratowy zajętego miejsca w budynkach z uwzględnieniem stoisk, dostępnych z kilku stron, wynosi od 200—240 zł. Zważywszy, że eksponatów turystycznych nie możnaby pomieścić na przestrzeni mniejszej jak 200 m., sam czynsz wyniósłby od 40.000—48.000 zł., nie licząc kosztów oświetlenia, usługi, dozoru, przygotowania, opakowania, i transportu eksponatów. Uczyniłoby to udział turystyki w wystawie nieproporcjalnie kosztownym, dzięki czemu zarząd Z. P. T. T. doszedł do przekonania, że tą samą kwotę można o wiele pożyteczniej dla propagandy turystyki zużyć w inny sposób.

ZWIĄZEK TOWARZYSTW BESKIDSKICH (Verband der Beskidenvereine in Polen) ukonstytuował się na mocy statutów zatwierdzonych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w Warszawie, reskryptem z dnia 14 stycznia 1928. Do związku przystąpiły dotychczas towarzystwa: „Beskidenverein" w Bielsku, Cieszynie, Pszczynie, Królewskiej Hucie, Nowym Bytomiu i Nowej Wsi, oraz sekcje Deutscher Alpenverein w Katowicach, a zapowiedziały przystąpienie towarzystwa „Naturfreunde" w Bielsku i Żydowskie Tow. Gimnastyczne (Jüdischer Turnverein) w Bielsku. Przewodniczącym związku został starosta dr. Edward Stonawski, wiceprezes Beskidenvereinu w Bielsku, zastępcą Artur Garbisz, burmistrz w Cieszynie, sekretarzem Wilhelm Kroczek z Białej. Siedzibę ma związek wspólną z Beskidenvereinem w Bielsku, przy ul. Wzgórze 15.

Związek Tow. Beskidskich zgłosił przystąpienie do Związku Polskich Tow. Turystycznych, którego zarząd postanowił zasięgnąć opinji towarzystw związkowych. Towarzystwa należące do Związku Towarzystw Beskidskich posiadają ogółem przeszło 4.000 członków, a jednoczą one niemal wyłącznie niemieckich i żydowskich turystów z województwa śląskiego.

P. P. „ŻEGLUGA POLSKA" wprowadziło z dniem 2 lipca letni rozkład jazdy statków przybrzeżnych (patrz dział informacyjny). Poza luksusowym statkiem s/s „Gdańsk", znanym dobrze publiczności z sezonu ubiegłego, posiadającym obszerny pokład spacerowy, wygodną salę restauracyjną i palarnię, oraz Jazz-Band od godz. 12 do godz. 23, weszły na linję nowo wybudowane w Anglji na stoczni Palmers'a niedawno poświęcone statki s/s „Padwiga" i s/s „Wanda". Wyśmienite ich kwalifikacje morskie, szybkość i komfort saloników zapewniają tym statkom powodzenie. S/S „Hanka" podtrzymuje stałą komunikację między Gdynią a Jastarnią, robiąc w obu kierunkach 6 kursów dziennie.

Rozkład odjazdów i przyjazdów skonstruowano tak, że letnicy, przyjeżdżający rannymi kurjerami do Gdańska, mają możność odjechać na Hel o godz. 9.10 połączeniem bezpośrednim, tracąc na podróż Gdańsk — Hel tylko 1 godz. 40 min. Przyjeżdżający do Gdyni mają połączenie na Hel o godz. 11.30, a przyjeżdżający wcześniejszymi pociągami o godzinie 9.10 (z Gdańska s/s „Jadwiga", z Gdyni s/s „Gdańsk" i s/s „Wanda"). Podróżni, jadący kurjerami i pociągami osobowymi, z Warszawy, Krakowa, Poznania i Katowic, przy tym rozkładzie mogą, wykupiwszy bilety kolejowe na Hel, przerwać podróż koleją w Gdańsku lub Gdyni i za biletami kolejowymi kontynuować podróż statkiem na Hel, ostemplowawszy je uprzednio w kasie kolejowej.

Z dniem 1 lipca została ukończona ulica prowadząca od dworca kolejowego do przystani P. P. „Żegluga Polska", dzięki czemu można dojeżdżać samochodami do samej przystani, na której stale dyżurują tragarze.

P. P. „Żegluga Polska" wprowadza w sezonie bieżącym bilety okresowe na wszystkich rejsach, na wzór kolejowych biletów miesięcznych.

WYCIECZKA TURYSTYCZNA W ALPY FRANCUSKIE. Staraniem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w porozumieniu z Polskiem Towarzystwem Tatrzańskiem została zorganizowana zbiorowa wycieczka piesza turystyczna pod nazwą „Wędrownego obozu wakacyjnego" do Alp Francuskich. Przewodnictwo wycieczki objął p. Stanisław Lenartowicz, zastępca sekretarza Związku Polskich Towarzystw Turystycznych. Wycieczka wyrusza 4 sierpnia na 4 tygodnie na Paryż, skąd uda się w kierunku jeziora genewskiego i poprzez Chamonix, Mont Blanc, Grenoble przejdzie na Riwierę.

MIĘDZYNARODOWA WYSTAWA TURYSTYCZNA W CHICAGO. Udział Polski w tej wystawie, która odbyła się w listopadzie 1927 r., zrobił zarówno na rodowitych Amerykanach, jak i na kolonji polskiej jaknajlepsze wrażenie, a dział Polski był jednym z najładniejszych na wystawie. Stwierdzają to zarówno głosy prasy amerykańskiej, jak i urzędowe sprawozdania konsulatu polskiego w Chicago, Izby Handlowej Polsko-Amerykańskiej w Nowym-Yorku. W kiosku polskim, w czasie wystawy pełniło dyżury 6 studentek uniwersytetu, ubranych w barwne stroje góralskie i krakowskie. W dniu 24 listopada urządzono „Dzień Polski", w czasie którego zwiedziło wystawę 6.000 osób, przeważnie Polaków, a tłok był tak duży, że wstrzymano sprzedaż kart wstępu. Wychodźctwo polskie było dumne, że Polska nadesłała tak piękne eksponaty, które mogły stanąć w równym rzędzie z najlepszymi eksponatami państw innych. Dzięki wystawie wzrosła ilość wycieczek, zarówno Polaków Amerykańskich, jak i rodowitych Amerykanów, którzy w bieżącym roku wybierają się do Polski. Komitet wystawy zaprosił Polskę do udziału w tegorocznej wystawie, która odbędzie się również w Chicago w listopadzie, godząc się na wszelkie ustępstwa i ułatwienia. Zainteresowane ministerstwa, jak Ministerstwo Robót Publicznych, Spraw Zagranicznych i Oświaty przygotowują już obecnie eksponaty, na które złożą się fotografje osobliwości Polski, broszury informacyjne i propagandowe, film z widokami osobliwości Polski, wyroby przemysłu ludowego, a mianowicie: hafty, oraz lalki w strojach ludowych.

Kazimierz — Jedna ze starych kamienic.
Kazimierz — Une maison ancienne.
From the city of Kazimierz. — One of the ancient houses.
Kazimierz — Ein altertümliches Haus.

WYDAWNICTWA TURYSTYCZNE

SZKOLNE DOMY WYCIECZKOWE. Nakładem Ministerstwa Oświaty wyszedł obecnie „Informator", zawierający wykaz szkolnych domów wycieczkowych, do którego dodano mapę tych domów, wskazującą ich rozmieszczenie w całej Polsce. Jak wynika ze spisu, tego rodzaju domów urządzono dotychczas w całej Polsce 60, z czego 10 domów w województwie śląskiem urządziła Wojewódzka Komisja Turystyczna, pozostałe zaś 50 domów władze szkolne. Domy te zaopatrzone są w łóżka, z materacami sprężynowymi, oraz koce. Najmniejsze z nich posiadają miejsca na 10 osób, największe na 40 osób, większość na 20 osób. Opłata za nocleg wynosi 20 groszy od osoby, zaś w województwie śląskiem 50 groszy. Przedewszystkiem mają prawo do korzystania ze schroniska młodzież szkolna a o ile jest lokal wolny, także wycieczki młodzieży pozaszkolnej. Nocleg w jednem schronisku można otrzymać najwyżej 3 noce z rzędu.

Rzut oka na mapę przekonywa, że stosunkowo najwięcej schronisk urządzono w Beskidach Zachodnich. O wiele słabiej przedstawiają się szkolne domy wycieczkowe w Beskidach Wschodnich, gdyż istnieje tam jeden taki dom w Jaremczu, prócz domu w Stanisławowie i Kołomyji, których nie można uważać za położone w górach. W Beskidach Środkowych niema ani jednego szkolnego domu wycieczkowego.

Akcja znajduje się dopiero w zaczątku, a niektóre województwa są w szkolne domy wycieczkowe wyposażone bardzo ubogo. Zaledwie po jednym urządzono w województwie tarnopolskiem (Tarnopol), wołyńskiem (Ostróg), poleskiem (Pińsk), nowogródzkiem (Nowogródek), lwowskiem (Lwów) i wileńskiem (Wilno).

Do Informatora dołączono spis domów wycieczkowych Polskiego Tow. Krajoznawczego, względnie domów urządzonych przez szkoły i samorządy, oraz górskich schronisk turystycznych Polskiego Tow. Tatrzańskiego i Beskidenvereinu.

Należy z uznaniem stwierdzić, że władze szkolne, przez

założenie w ciągu dwóch lat ubiegłych 60 szkolnych domów wycieczkowych, ułatwiły młodzieży szkolnej ruch tyrystyczny i wycieczkowy, i stworzyły pożyteczną instytucję, która wspaniale się rozwija zagranicą. Trzeba też wyrazić życzenie, aby przy rozbudowie sieci szkolnych domów wycieczkowych uwzględniono wybitniej, niż to ma miejsce dotychczas, Pomorze, Podole, Wołyń, Beskidy Środkowe i Wschodnie. Byłoby pożądanem, aby domy takie powstały przynajmniej w tych miejscowościach, które częściej mogą być przez młodzież zwiedzane, ze względu na swe zabytki, kopalnie, zakłady kąpielowe, względnie jako punkt oparcia dla wycieczek, jak np. Hel, Łódź, Łowicz, Biecz, Krosno, Dukla, Iwonicz, Rymanów, Dobromil, Skole, Drohobycz, Borysław, Nadwórna, Delatyn, Worochta, Zabie, Kosów, Trembowla, Zbaraż, Zaleszczyki itp.

Nakładem WOJEWÓDZKIEGO TOWARZYSTWA TURYSTYCZNO - KRAJOZNAWCZEGO W TARNOPOLU ukazał się „Przewodnik po Województwie Tarnopolskiem z mapą". Zamówienia indywidualne oraz zbiorowe należy kierować pod adresem Wojewódzkiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Tarnopolu (Gmach Urzędu Wojewódzkiego) z dołączeniem przypadającej kwoty wraz z kosztami przesyłki pocztowej. Cena egzemplarza wynosi 3 zł., w oprawie kartonowej 4 zł., w oprawie płóciennej 5 zł.

Wydawnictwo to pod względem starannego opracowania treści i formy zasługuje na wszechstronne poparcie i niewątpliwie zasilić może niejedną biblioteczkę turystyczno-krajoznawczą, dlatego też powyższy przewodnik możemy naszym Szanownym P. T. Czytelnikom jaknajgoręcej polecić, tembardziej, że cena egzemplarza jest niepomiernie niską.

„INFORMACYJNY KALENDARZYK NARCIARSKI" przedstawia szczegółowo organizację Związku. W ciągu ubiegłej zimy należało do Związku 29 klubów, które posiadały ogółem 2.096 członków, nie licząc uczestników z pośród uczniów szkół średnich. Jak wynika z zestawienia klubów organizacje turystyczne posiadają przewagę w Związku. Najbardziej turystyczną grupę stanowią niewątpliwie członkowie 9 sekcji narciarskich rozmaitych oddziałów Pol. Tow. Tatrzańskiego, które liczyły ogółem 376 członków (18% ogółu członków P. Z. N.). Niemal tak samo liczną grupę stanowili niemieccy narciarze turyści, należący do „Wintersportklubu des Beskidenvereines" w Bielsku, mający 374 członków (18%). Obydwie te grupy, liczące ogółem 36% członków P. Z. N. przedstawiają żywioł czysto turystyczny.

Kalendarz zawiera też starannie zestawiony spis górskich schronisk turystycznych i narciarskich w Polsce. Ze spisu tego okazuje się, że większość schronisk należy do P. T. T., na drugiem miejscu stoi Beskidenverein, zaś kluby narciarskie było dotychczas stosunkowo mało czynne na polu budowy schronisk.

DZIAŁ INFORMACYJNY

NOWOŚCI KOMUNIKACYJNE

KOMUNIKACJA OSOBOWA I BAGAŻOWA Z ZAGRANICĄ

Wobec stale wzrastającej liczby wyjazdów zagranicę uważamy za wskazane poinformować naszych czytelników, że Polskie Koleje Państwowe zawarły umowy (które już weszły w życie), dotyczące bezpośredniej komunikacji osobowej i bagażowej z wszystkiemi prawie państwami w Europie, a mianowicie:

z Anglią (przez Ostendę, Calais, Boulogne, Hook of Holland, Vlissingen), Austrją, Belgją, Czechosłowacją, Danją, Francją (przez Berlin), Holandją, Niemcami, Norwegją, Rumunją, Szwajcarją, Szwecją, Węgrami, Wschodem przez Ateny, Konstantynopol, Sofję, porty Aleksandrję, Jaffę, Pireus, drogą lądowo-morską i ze Związkiem Sowieckich Socjalistycznych Republik.

Do wyżej wymienionych państw podróżni na wszystkich stacjach w Polsce mogą wykupywać bilety i ekspedjować bagaż wprost bez pośrednictwa biur podróży.

Z Dalekim Wschodem w kierunku z Polski ma być wprowadzona bezpośrednia komunikacja osobowo-bagażowa od 15 lipca b. r.

Z Jugosławją są już w toku rokowania wstępne co do wyżej wspomnianej komunikacji. Pozostaje już nieliczna grupa państw jak Estonja, Finlandja, Hiszpanja, Litwa, Łotwa i Portugalja, z któremi jeszcze umów podobnych nie zawarliśmy.

Co się zaś tyczy Międzynarodowej **Komunikacji tranzytowej** przez Polskę to dotychczas obowiązują już umowy między następującemi grupami państw:

między Austrją a Rumunją przez Czechosłowację i Polskę,

między Niemcami a Węgrami i Rumunją przez Polskę,

między Austrją, Niemcami, Czechosłowacją i Włochami z jednej strony a Związkiem Sowieckich Socjalistycznych Republik z drugiej strony.

Między **Europą a Azją** (Dalekim Wschodem) przez Syberję, gdzie Polska uczestniczy również jako kraj tranzytowy.

BILETY OKRESOWE

Bardzo ważną inowacją dla podróżnych są nowo wprowadzone przepisy o tak zwanych biletach okresowych.

I. Postanowienia ogólne.

1. Bilety okresowe obejmują następujące rodzaje biletów:
   a) bilety odcinkowe do przejazdów pomiędzy dwiema wymienionemi w bilecie stacjami:
   b) bilety okręgowe do przejazdów w relacjach dowolnych w obrębie wymienionych w bilecie okręgów dyrekcyjnych.

2. Bilety okresowe są imienne i uprawniają do nieograniczonej ilości przejazdów w okręgach dyrekcyjnych względnie na poszczególnych odcinkach, na jakie opiewają, w klasach i pociągach, oraz w okresach, na które rozciąga się ich ważność.

3. Przejazd w wagonach klasy wyższej, niż wymieniona w bilecie, jest dozwolony za każdorazową dopłatą różnicy cen odnośnych biletów na przejazd jednorazowy, obliczonej według postanowień, zawartych w rozdziale I, dziale B, części II taryfy niniejszej.

Przejazd w wagonach klasy wyższej za biletami tygodniowemi klasy IV nie jest dozwolony nawet za dopłatą.

4. Zamówienia na bilety odcinkowe uskutecznia się na umyślnych formularzach nakładu urzędowego, które nabywa się w kasach stacyjnych. Zamówienie z dołączoną fotografją wyraźną, odbitą na papierze zdatnym do naklejania, oraz opłatą taryfową, za bilet względnie także należnością za blankiet biletowy i ramką lub okładką (p. 5) wnosi się do odnośnej kasy biletowej.

Zamówienia na bilety okręgowe uskutecznia się na umyślnych formularzach, które również nabywa się w kasach stacyjnych, wnosi się do Dyrekcji kolei państwowych, właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby, zamawiającej bilet.

Do zamówienia należy dołączyć dwie fotografje, z których jedna musi być opatrzona własnoręcznym podpisem, oraz pokwitowanie kasy głównej dyrekcji z odbioru opłaty taryfowej za bilet i należności za blankiet biletowy względnie ramkę lub okładkę (p. 5), o ile pieniądze wniesiono bezpośrednio do kasy głównej danej dyrekcji kolei państwowych, lub odpowiednie zaświadczenie pocztowe lub pocztowej kasy oszczędności (P. K. O.), o ile pieniądze wysłano pocztą lub za pośrednictwem P. K. O.

Na przekazie pocztowym lub blankiecie P. K. O., należy wskazać, że przesłana kwota służy na zakup biletu okręgowego. Termin zgłoszenia zamówienia ustala się dla biletów odcinkowych conajmniej na 3 dni, dla biletów zaś okręgowych conajmniej na 10 dni przed pierwszym dniem ważności zamawianego biletu. Kolej jednak może przyjąć zamówienie w terminie późniejszym, zależnie od warunków miejscowych.

Warunki zamawiania odcinkowych biletów okręgowych na kolejach w obrębie Dyrekcji Katowickiej mogą być odmienne; powinny być one podane do wiadomości publicznej zapomocą ogłoszeń na stacjach.

5. Kolej może wymagać, aby bilet okresowy wraz z fotografją był umieszczony w ramce lub okładce przez kolej dostarczonej.

Cenę formularza (p. 4) blankietu biletowego oraz ramki wzgl. okładki kolej podaje do wiadomości publicznej zapomocą ogłoszeń na stacjach.

6. Właściciel biletu okresowego powinien go przed użyciem podpisać atramentem w odpowiedniem miejscu.

W celu stwierdzenia tożsamości osoby kolej może zażądać od okaziciela biletu powtórzenia podpisu.

7. Właściciel biletu okresowego jest obowiązany stosować się do wszystkich zarządzeń kontrolnych, jakie kolej uzna za niezbędne.

8. Jeżeli z biletu okresowego korzystać będzie osoba nieuprawniona, kolej bilet ten odbiera, nie zwracając wpłaconej zań należności. Nieprawnego posiadacza biletu okresowego uważa się za podróżnego, jadącego bez biletu; płaci on wszelkie, przewidziane w takich wypadkach należności i ponosi wszelkie, wynikające z tego powodu skutki.

9. Postanowienia p. 8 mają również zastosowanie w wypadkach, gdy bilet okresowy będzie użyty na innym odcinku, względnie w innym okręgu dyrekcyjnym, niż ten, na który opiewa; następnie, jeżeli użyto biletu okresowego, którego termin ważności upłynął, albo gdy bilet okresowy zawiera poprawki, skreślenia lub zmiany względnie wykazuje ślady nieprawnej wymiany fotografji.

10. Postanowienia art. 16 Przepisów przewozowych wraz z Postanowieniami wykonawczemi mają w odnośnych wypadkach zastosowanie również względem posiadaczy biletów okresowych.

Dopłaty, uiszczone w myśl art. 16 Przepisów przewozowych z powodu nieokazania biletu okresowego z jakiejkolwiek przyczyny, nie podlegają zwrotowi na podstawie późniejszego przedstawienia biletu.

11. W razie braku lub zniesienia pewnych klas wagonów częściowego ograniczenia ruchu pociągów, właściciel biletu okresowego nie ma prawa żądania od kolei odszkodowania względnie częściowego zwrotu wpłaconej kwoty.

12. Za zaginione lub skradzione bilety okresowe nie zwraca się wpłaconych należności.

Wtórników biletów okresowych nie wydaje się.

13. W razie zajścia okoliczności, uniemożliwiających dalsze korzystanie z półrocznego biletu okręgowego lub z rocznego biletu okresowego (odcinkowego lub okręgowego), jak długotrwała choroba lub śmierć lub też zmiana miejsca zamieszkania, może nastąpić częściowy zwrot uiszczonych należności na następujących zasadach:
   a) za półroczne bilety okręgowe, jeżeli zwrot biletu nastąpi w ciągu dwóch pierwszych miesięcy albo w ciągu trzeciego miesiąca jego ważności, zwraca się w pierwszym wypadku $1/2$, w drugim zaś wypadku $1/3$ część uiszczonej kwoty;
   b) za roczne bilety okresowe (odcinkowe lub okręgowe), jeżeli zwrot biletu nastąpi w pierwszym kwartale jego ważności, zwraca się $1/2$, a w razie zwrotu biletu w drugim kwartale jego ważności $1/3$ część uiszczonej kwoty.

14. Podwyższenie lub zniżenie opłat taryfowych nie dotyczy biletów okresowych, wydanych na podstawie poprzedniej taryfy.

II. Postanowienia szczegółowe.

A. B i l e t y o d c i n k o w e.

1. Bilety odcinkowe wydaje się na następujące okresy:
   a) bilety miesięczne kl. I, II i III na okres jednego miesiąca kalendarzowego;
   b) bilety sezonowe kl. I, II i III na okres czterech miesięcy z ważnością od 1 maja do 31 sierpnia włącznie;
   c) bilety roczne kl. I, II i III na cały rok z ważnością od 1 stycznia, 1 kwietnia, 1 lipca lub 1 października;
   d) bilety tygodniowe klasy IV w obrębie dyrekcji katowickiej na przeciąg jednego tygodnia z ważnością od niedzieli do soboty włącznie.

2. Bilety odcinkowe uprawniają do przejazdów we wszystkich pociągach osobowych i mieszanych, objętych rozkładem jazdy, a w pociągach pośpiesznych za każdorazową normalną dopłatą, jako to: za szybkość, miejsce numerowane, miejsce sypialne i t. p., o ile ze względów ruchowych nie będą wprowadzone pewne ograniczenia, dotyczące niektórych pociągów.

Przejazd w pociągach pośpiesznych za biletami tygodniowemi klasy IV nie jest dozwolony nawet za dopłatą.

3. Bilety odcinkowe wydaje się na jeden lub kilka sąsiadujących ze sobą odcinków między dwiema stacjami, odległemi od siebie nie dalej niż 1000 klm.

4. Bilety odcinkowe uprawniają do nieograniczonej ilości przejazdów między wymienionemi w bilecie stacjami drogą najkrótszą.

Jeżeli bilet odcinkowy ma służyć do przejazdów między dwiema stacjami także innemi drogami, uiszcza się opłatę za drogę najdłuższą. Na bilecie umieszcza się odpowiednią wzmiankę.

5. Cena biletu tygodniowego wynosi 5-krotną, a biletu miesięcznego 20-krotną cenę odnośnego biletu normalnego za przejazd jednorazowy w jedną stronę pociągiem osobowym, sezonowego 3-krotną, a rocznego 9-krotną cenę biletu miesięcznego odnośnej relacji.

B. Bilety okręgowe.

6. Bilety okręgowe kl. I, II i III wydaje się:

a) bilety miesięczne na okres jednego miesiąca kalendarzowego;

b) bilety półroczne na okres sześciu po sobie następujących miesięcy z ważnością od 1 stycznia lub 1 lipca;

c) bilety roczne na cały rok z ważnością od 1 stycznia.

7. Obszar okręgów odpowiada całkowicie obszarom poszczególnych dyrekcyj kolei państwowych.

8. Bilety okręgowe uprawniają do nieograniczonej ilości przejazdów w okręgach, na które opiewają, we wszystkich pociągach osobowych, mieszanych i pośpiesznych, objętych rozkładem jazdy, o ile ze względów ruchowych nie będą wprowadzone pewne ograniczenia, dotyczące niektórych pociągów, i o ile pociągi te nie są prowadzone na specjalnych warunkach.

9. Ważność biletów okręgowych (miesięcznych, półrocznych i rocznych) może się rozciągać na obszar jednego względnie dwóch, trzech lub czterech sąsiadujących ze sobą okręgów albo na wszystkie okręgi dyrekcyjne.

10. Bilety okręgowe nie są ważne na liniach kolei prywatnych, zarządzanych przez Państwo, wyszczególnionych we „Wstępie" do taryfy niniejszej, z wyjątkiem kolei Lwów — Bełżec, Herby — Kielce i Łódzkiej.

11. Ceny biletów okręgowych wynoszą:

a) Bilety miesięczne:

Ważne na okręgi dyrekcyjne	Klasy		
	I	II	III
	złotych		
Jeden . . .	350	210	140
Dwa . . .	425	255	170
Trzy . . .	475	285	190
Cztery . . .	525	315	210
Wszystkie . .	625	375	250

b) Bilety półroczne:

Cena biletu półrocznego wynosi 5-krotną cenę odnośnego biletu miesięcznego.

c) Bilety roczne:

Cena biletu rocznego wynosi 9-krotną cenę odnośnego biletu miesięcznego.

ROZKŁAD JAZDY STATKÓW

linji przybrzeżnej P.P. „Żegluga Polska"

GDYNIA — HEL

		S	S				
Gdynia	O.	9.10	11.40	14.20	17.00	21.00	
Hel	P.	11.30	14.20	15.25	18.10	21.55	
				S			S
Hel	O.	7.55	11.20	11.50	15.00	17.00	20.30
Gdynia	P.	8.50	12.15	14.10	16.20	18.10	22.50

GDYNIA — GDAŃSK (Danzig)

				H
13.10	O.	Gdynia	P.	12.05
14.35	P.	Gdańsk	O.	9.10

GDYNIA — SOPOTY (Zoppot)

9.10	11.40	O.	Gdynia	P.	14.10	22.50
9.40	12.20	P.	Sopoty	O.	13.40	22.10

JASTARNIA — GDYNIA

6..50	14.20	18.00	O.	Jastarnia	P.	13.50	17.40	21.30
820	15.50	19.30	P.	Gdynia	O	12.20	16.10	20.00

GDAŃSK (Danzig) — HEL

					S
9.10	15.30	O.	Gdńask	P.	21.10
11 00	17.20	P.	Hel	O.	17.50

SOPOTY (Zoppot) — HEL

10.00	12.40	O	Sopoty	P.	13 20	19 20	21.50
11.30	14.20	P.	Hel	O.	11 50	17.50	20.30

UWAGI: S = przez Sopoty
H = przez Hel

WYKAZ UZDROWISK POLSKICH

KORZYSTAJĄCYCH Z KURACYJNYCH ULG KOLEJOWYCH.

W ciągu całego roku:

Hołosko Wielkie (st. kol. Lwów).
Inowrocław.
Jaremcze.
Jaszczurówka (st. kol. Zakopane).
Krynica.
Lecznica Ubezpieczalni Krajowej pod Obornikami (st. kol. Oborniki).
Miłowody (st. kol. Oborniki).
Nałęczów (st. kol. Nałęczów lub Sadurki).
Otwock.
Poronin.
Rabka (st. kol. Rabka lub Chabówka).
Rudka (st. kol. Mrozy).
Smukała (st. kol. Bydgoszcz).
Szczawnica (st. kol. Nowy Targ lub Stary Sącz).
Tatarów.
Wisła (st. kol. Ustroń).
Worochta.
Zakopane.
Zaleszczyki.
Żegiestów Wieś.
Żegiestów Zdrój.

Corocznie w okresie od 15 maja do 31 października:

Białka (st. kol. Nowy Targ).
Biały Dunajec.
Bukowina (st. kol. Poronin).
Busko (st. kol. Kielce, Jędrzejów lub Szczucin).
Bystra (st. kol. Wilkowice-Bystra).
Ciechocinek.
Czarniecka Góra (st. kol. Niekłań).
Czarny Dunajec.
Czerniewice (st. kol. Stawki).
Czorsztyn (st. kol. Nowy Targ, Czarny Dunajec, Poronin lub Zakopane).
Delatyn.
Diłok.
Dora.
Druskieniki.

Dursztyn (st. kol. Nowy Targ).
Goczałkowice.
Horyniec.
Hrebenów.
Hryniawa (st. kol. Kołomyja, Zabłotów lub Śniatyń-Załucze).
Istebna (st. kol. Ustroń).
Iwonicz.
Jabłonka (st. kol. Czarny Dunajec, Jordanów lub Chabówka.
Jamna.
Jastrzębie.
Jaworze (st. kol. Jaworze-Jasienica).
Jordanów.
Jurgów (st. kol. Nowy Targ, Czarny Dunajec, Poronin lub Zakopane).
Kacwin (st. kol. Nowy Targ, Czarny Dunajec, Poronin lub Zakopane).
Kartuzy.
Karwia (st. kol. Krokowo).
Karwieńskie Błota (st. kol. Krokowo).
Kazimierz nad Wisłą (st. kol. Puławy).
Korczyn (st. kol. Synowódzko Wyżne).
Kosów (st. kol. Kołomyja, Zabłotów lub Śniatyń-Załucze).
Kościeliska (st. kol. Zakopane).
Krościenko (st. kol. Nowy Targ lub Stary Sącz).
Krzeszowice.
Lipnica Mała (st. kol. Czarny Dunajec, Jordanów lub Chabówka).
Lipnica Wielka (st. kol. Czyrny Dunajec, Jordanów lub Chabówka).
Lubień Wielki.
Łapszanka (st. kol. Nowy Targ, Czarny Dunajec, Poronin lub Zakopane).
Łapsze-Niżne (st. kol. Nowy Targ, Czarny Dunajec, Poronin lub Zakopane).
Marcinkowice.
Mikuliczyn.
Morszyn.
Moszczenica.
Muszyna.
Niedzica (st. kol. Nowy Targ, Czarny Dunajec, Poronin lub Zakopane).
Niemirów (st. kol. Rawa Ruska lub Jaworów).
Ojców (st. kol. Kraków lub Olkusz).
Okopy Świętej Trójcy (st. kol. Iwanie Puste).
Orawka (st. kol. Czarny Dunajec, Jordanów lub Chabówka).
Orłowo-Kolibki (st. kol. Kack Mały).
Osmołoda (st. kol. Broszniów lub Rożniatów-Krechowice).
Pieskowa Skała (st. kol. Kraków lub Olkusz).
Piwniczna.
Podlute (st. kol. Broszniów lub Rożniatów-Krechowice).
Podszkle (st. kol. Czarny Dunajec lub Raba Wyżna).
Podwilk (st. kol. Czarny Dunajec lub Raba Wyżna).
Porąbka (st. kol. Kęty).
Powidz (st. kol. Gniezno).
Raycza.
Rozywie (st. kol. Łebcz, Swarzewo i Wielka Wieś).
Rzepiska (st. kol. Nowy Targ, Czarny Dunajec, Poronin lub Zakopane).
Rymanów.
Rytro.
Skole.
Solec (st. kol. Kielce, Jędrzejów lub Szczucin).
Stary Kosów (st. kol. Kołomyja, Zabłotów lub Śniatyń-Załucze).
Swoszowice.
Truskawiec Zdrój.
Tuchla.
Tupadły (st. kol. Łebcz, Swarzewo lub Wielka Wieś).
Ustroń.
Witów (st. kol. Podczerwone).
Wysowa (st. kol. Grybów).
Zawoja (st. kol. Maków).
Zełemianka.
Zubrzyca Dolna (st. kol. Czarny Dunajec lub Raba Wyżna).
Zubrzyca Górna (st. kol. Czarny Dunajec lub Raba Wyżna).
Zubsuche (st. kol. Poronin).
Żabie (st. kol. Worochta).

Pozatem korzystają z powyższych ulg wszystkie miejscowości, położone nad morzem w powiecię morskim, a posiadające stację kolejową w miejscu.

WYKAZ HOTELI I PENSJONATÓW W POLSCE

Białystok: Bristol — Lipowa 17. Krakowski — Kolejowa 18. Palace — Lipowa 29. Ritz — Kilińskiego 2. Wiktorja — Żydowska 2.

Busk. Pensjonaty: Bagatela, Bristol, Brzozówka, Chopina, Dersława, Mickiewicza. Oblęgorek, Ormuzd, Słowackiego, Urocza, Wersal, Wesoła, Wiktorja, Willa Angielska, Willa Krakowska, Wiślica, Zofja.

Bydgoszcz: Boston — Dworcowa 7a. Dworcowy — Zygmunta Augusta 9. Francuski — Podgórze 1. International — Dworcowa 33. Pod Orłem — Gdańska 163. Victoria — Dworcowa 37. Warszawski — Sobieskiego 15.

Ciechocinek Hotel Miller C. S. Pensjonaty: Aleksandrja. Home, Janina, Juljanówka, Opieka św. Józefa, Ormuzd, Pod Orłem, Poraj, Sienkiewicza, Zachęta.

Druskieniki Central, Europa, Kryński L.

Gdynia Dom Kuracyjny, Kasino, Kaszubski, Pentkowski, Pod Starym Debem, Polska Riviera, Pensjonaty: Hanka, Marysieńka, Polonja, Pomorski, Świt.

Gniezno Centralny — Mieczysława 7. Dworcowy — Lecha 13. Europejski — Dąbrówki 19. Francuski — Chrobrego 32. Lecha — Mieczysława 10. Victorja — Chrobrego 16.

Goczałkowice Pod Dębem, Pod Wypoczynkiem, Prezydent, Sokół.

Grudziadz Centralny — 23 Stycznia 6. Królewski Dwór — Rynek 3 4. Warszawski — Wybickiego 21. Pod Pocztą — Mickiewicza 26.

Inowrocław Bast — Królowej Jadwigi 15. De Roma — Królowej Jadwigi 34. Kujawski — Św. Mikołaja 15. Pod Lwem — Królowej Jadwigi 1.

Iwonicz Jodła, Orzeł, Stary Pałac, Dom Zdrowia, Zofjówka.

Jaremcze Dwór, Góralka.

Kartuzy Centralny, Kartuski, Kaszubski Dwór, Pomorski.

Katowice Central — Dworcowa 11. Dla Przyjezdnych — Jagiellońska 17. Monopol — Dworcowa 17. Pod Złotą Gwiazdą — Starowiejska 11. Saski — Warszawska 19. Savoy — Marjacka 6.

Kosów Grand, Krakowski.

Kraków Bristol — Plac Matejki 2. City — Św. Gertrudy 28. Europejski — Lubicz 6. Francuski — Pijarska 18. Grand — Sławkowska 5. Imperial — Kopernika 8. Londyński — Stradom 11. Monopol — Św. Gertrudy 6. Pollera — Szpitalna 3. Polonja — Basztowa 25. Saski — Sławkowska 3. Warszawski — Pawia 6.

Królewska Huta Dworcowy, Górnośląski — Gimnazjalna 1. Polski — Plac Wolności 27.

Krynica Hotele: Dom Katolicki, Dom Zdrojowy, Polonja, Trzy Róże. Pensjonaty: Astorja, Beskid, Biała Róża, Bocianówka, Bronisława, Goplana, Helena, Jagiellonka, Kosynier, Kościuszko, Krakus, Marja, Matka Boska, Nałęczówka, Paryżanka, Soplicowo, Stella, Tatrzańska, Wawel, Wisła, Złota Brama.

Lublin Angielski — Krakowskie Przedmieście 21. Centralny — Plac Łokietka 5. Europejski — Krakowskie Przedmieście 29. Krakowski — Foksal 42. Polonja — Powiatowa 5. Rzymski — Krakowskie Przedmieście 32. Saski — Krakowskie Przedmieście 25. Wiedeński—Królewska 25.

Lwów Bristol — Legjonów 21. Europejski — Plac Marjacki 4. George'a — Plac Marjacki 1. Imperial — 3-go Maja 3. Krakowski — Plac Bernardyński 7. Warszawski — Plac Bernardyński 5.

Łódź Grand Hotel — Piotrkowska 72. Europejski — Zawadzka 7. Polonja — Narutowicza 38. Polski — Piotrkowska 3. Savoy — Traugutta 6.

Poznań Apollo — Piekary. Bazar — Aleje Marcinkowskiego 10. Brytanja — Św. Marcina 44. Centralny — Stary Rynek 77. Continental — Św. Marcina 36. De France — Aleje Marcinkowskiego 13. Dworcowy — Głogowska 43. Europejski — Głogowska 108. Monopol — Seweryna Mielżyńskiego 21. Victoria — 27 Grudnia 47.

Rabka M. Aslan. C. Hochmann, M. Łysko, Z. Mańkowska, M. Mikulski, Primavera, Siostry Nazaretanki, W. Stampfel, J. Szczuka, Dr. J. Wieczorkowski, M. Wierzycka, M. Żerańska.

Solec-Zdrój R. i W. Daniewski, M. Lubowidzka.

Toruń Dom Polski — Główna 68. Dworcowy — Piastowska 9. Pod Orłem — Mostowa 19. Pod Trzema Koronami — Stary Rynek 19. Polonia — Chełmińska 30. J. Treichel — Nowy Rynek 7.

Truskawiec Hotel Postój. Pensjonaty: Anastazja, Grażyna, Hurba, Janina, Klementyna, Kornelja, Marysia, Moja, Olga.

Warszawa Angielski — Wierzbowa 6. Bristol — Krak. Przedm. 42. Brühl — Fredry 12. Europejski — Krak. Przedm. 13. Grand — Chmielna 5. Polonia Palace Aleje Jerozolimskie 39, Royal — Chmielna 31, Rzymski —

Nowosenatorska 1. Savoy — Nowy Świat 58. Victoria— Jasna 26.
Wejherowo Centralny — Gdańska 5. Metropol — Sobieskiego 34. L. Prusiński — Sobieskiego 79. E. Szczepański — Pucka 5.
Wilno Bristol — Mickiewicza 22. Georges — Mickiewicza 20.
Zakopane Hotele: Bristol, Grand Hotel, Stamara, Morskie Oko, Pod Giewontem, Poraj, Sport, Stażeczkówka. Turystów.
Żegiestów Poprad.
Żywiec Polonia.

WOLNE MIASTO GDAŃSK.

Gdańsk (Danzig) Carlton Hotel — Holzmarkt 12/14. Central Hotel — Am Jacobstor 19. Goldene Löwen — Pfefferstadt 64. Hotel Continental — Stadtgraben 6/7. Hotel Danziger Hof — Dominikswall 6. Hotel Monopol — Hundegasse 16/17. Hotel Reichshof — Stadtgraben 9. Kurfürsten — Am Leegentor 1/2. Hotel Vanselow — Heumarkt 3.
Wrzeszcz (Langfuhr) Artushof — Hauptstrasse 55. Senk — Haupstr. 123.
Oliwa Hotel Deutsches Haus, Karlshof, Kurhaus Oliva, Olivaer Hof, Schlosshotel, Schweizerhaus, Waldhäuschen.
Sopot (Zoppot) Bahnhofshotel — Markt 2. Edenhotel — Südbadstrasse 4. Hortensia, Hotel Bristol — Bismarckstr. 18. Hotel Kaiserhof — Seestr. 23. Hotel Metropol — Seestr. 23. Hotel Reichsadler — Südstr. 16. Kasinohotel — Nordstrasse, Kurhaus, Nodrhotel, Ostsee Hotel — Hafnerstr. 35. Park-Hotel — Südstr. 5. Petersburger Hof — Südstr. 12/14. Regina Palais, Strandhotel. Zentralhotel.

AMBASADY, POSELSTWA I KONSULATY W POLSCE

WARSZAWA.

Apostolska Nuncjatura: Aleja Szucha 12, tel. 36-66.
Argentyna — Konsulat: Żabia 4, tel. 99-48.
Austrja — Poselstwo: Koszykowa 11b. tel. 64-96.
Belgja — Poselstwo: Świętokrzyska 25, tel. 150-30.
Belgja — Konsulat: Świętokrzyska 25, tel. 152-82.
Brazylja — Poselstwo: Aleja Róż 4, tel. 91-13.
Bułgarja — Poselstwo: Aleje Ujazdowskie 39, tel. 402-56.
Chili — Poselstwo: Mokotowska 19/10, tel. 314-67.
Czechosłowacja — Poselstwo: Zgoda 10/4, tel. 79-68. 79-70.
Czechosłowacja — Konsulat: Złota 4, tel. 281-94.
Danja — Poselstwo: Piękna 10, tel. 32-61.
Estonja — Poselstwo: Aleje Ujazdowskie 19/4, tel. 238-18.
Finlandja — Poselstwo: Plac Napoleona 3, tel. 290-81.
Francja — Ambasada: Aleje Ujazdowskie 31. tel. 21-50.
Francja — Konsulat: Aleja Róż 2. tel. 169-73.
Grecja — Poselstwo: Foksal 16/14, tel. 33-35.
Grecja — Konsulat: Foksal 16/14, tel. 121-23.
Hiszpanja — Poselstwo: Hotel Europejski Nr. 109.
Hiszpanja — Konsulat: Piękna 66a, tel. 93-00.
Holandja — Poselstwo: Czackiego 9. tel. 220-57.
Japonja — Poselstwo: Foksal 10, tel. 14-73.
Jugosławja — Poselstwo: Aleje Ujazdowskie 35 tel. 130-10.
Łotwa — Poselstwo: Szkolna 6, tel. 73-49.
Łotwa — Konsulat: Szkolna 6, tel. 73-48.
Meksyk — Konsulat: Hortensja 6, tel. 13-42.
Niemcy — Poselstwo: Piękna 17, tel. 183-04. 183-12.
Niemcy — Wydział paszportowy: Żórawia 42, tel. 147-12.
Norwegja — Poselstwo: Foksal 3, tel. 55-33.
Norwegja — Konsulat: Daniłowiczowska 16, tel. 301-00, 301-01.
Paragway — Konsulat: Nowy Świat 17, tel. 508-96.
Peru — Konsulat: Oboźna 11, tel. 11-69.
Portugalja — Poselstwo: Foksal 14. tel. 57-60.
Portugalja — Konsulat: Świętokrzyska 28, tel. 201-03.
Rosja Sowiecka — Poselstwo: Poznańska 15, tel. 184-70.
Rumunja — Poselstwo: Wiejska 10, tel. 27-07.
Stany Zjednoczone Ameryki Półn. — Poselstwo: Foksal 3. tel. 17-59, 9-20.
Stany Zjednoczone Ameryki Półn. — Konsulat: Jasna 11. tel. 178-40, 178-61.
Szwajcarja — Poselstwo: Królewska 3. tel. 174-15.
Szwecja — Poselstwo: Królewska 3, tel. 174-15.
Szwecja — Konsulat: Królewska 3, tel. 11-24.
Turcja — Poselstwo: Szopena 2a, tel. 25-49.
Węgry — Poselstwo: Mokotowska 48, tel. 315-52, 317-84.
Wielka-Brytanja — Poselstwo: Nowy Świat 18, tel. 19-91.
Wielka-Brytanja — Konsulat: Aleja Róż 10/2. tel. 222-53.
Włochy — Poselstwo: Plac Dąbrowskiego 6. tel. 19-15.

BIELSKO-BIAŁA.

Austrja — Konsul Honorowy, M. Richard Bathelt.

BORYSŁAW.

Wielka-Brytanja — Wice-Konsul Honorowy, M. Harold R. Wright.

BYDGOSZCZ.

Szwecja — Wice-Konsul Honorowy, M. Stanisław Rolbieski, Gdańska 120.

WOLNE MIASTO GDAŃSK.

Argentyna— Konsul Generalny, Langfuhr, Jäschkentalerweg 46.
Austrja — Konsul Generalny Honorowy, Langermarkt 38.
Belgja — Konsul, Hansaplatz 13.
Boliwja — Konsul Honorowy, Elisabethwall 5.
Brazylja — Konsul, Weidengasse 38.
Chili — Konsul, Langfuhr, Hauptstr. 48.
Danja — Konsul, Langgasse 73.
Estonja — Konsul Honorowy, Langermarkt 18/1.
Finlandja — Konsul Honorowy, Werftgasse 4.
Francja — Konsul, Langermarkt 17.
Grecja — Konsul Honorowy, Elisabethwall 9/10, tel. 264-38.
Guatemala — Konsul Honorowy, Hundegasse 65.
Hiszpanja — Wice-Konsul, Hundegasse 65.
Holandia — Konsul Honorowy, Langgasse 34.
Honduras — Konsul Honorowy, Hundegasse 65.
Łotwa — Konsul, Langfuhr, Jäschkentalerweg 3/1.
Meksyk — Konsul Honorowy, Hundegasse 69.
Nicaragua — Konsul Honorowy, Hundegasse 65.
Niemcy — Konsul Generalny, Dominikswall 3.
Norwegja — Konsul Honorowy, Hundegasse 89.
Panama — Konsul Honorowy, Elisabethwall 5.
Portugalja — Konsul Honorowy, Dominikswall 12.
Rosja Sowiecka — Konsul Generalny, Langgarten 74.
Rumunja — Konsul Honorowy, Hundegasse 85.
Stany Zjednoczone Am. Półn. — Konsul, Elisabethwall 9.
Szwajcarja — Konsul Honorowy, Langermarkt 20.
Turcja — Konsul, Langfuhr.
Węgry — Konsul. Jopengasse 66, tel. 211-20.
Wielka-Brytanja — Konsul, Stadtgraben 14.
Włochy — Konsul Generalny, Rennerstiftsgasse 11.

GDYNIA.

Francja — Konsulat, ul. 10 lutego.
Norwegja — Konsul Honorowy, M. Einar Nielsen.

KATOWICE.

Brazylja — Konsul Honorowy, Mariacka 13.
Czechosłowacja — Wice-Konsul, Moniuszki 5.
Finlandja — Konsul, Słowackiego 15.
Francja — Konsul, 3 Maja 23.
Niemcy — Konsul Generalny, Sokolska 8, willa „Dame".
Szwecja — Konsul Honorowy, M. Vladimir Mauve.
Wielka-Brytanja — Wice-Konsul, M. Robert Ross.
Włochy — Konsul, M. Ferrucio Luppis.

KRAKÓW.

Argentyna — Konsul, Radziwiłłowska 23.
Austrja — Konsul Honorowy, M. Antoine Lewalski.
Czechosłowacja — Konsul, Gołębia 18.
Grecja — Konsul Honorowy, Sławkowska 1.
Niemcy — Konsul. Warszawska 7.
Węgry — Konsul Honorowy, Podwale 7.

LWÓW.

Anglja — Wice-Konsul Honorowy, M. le Lieutenant-Colonel J. J. Whitehead.
Austrja — Konsul Honorowy, M. Stefan Baczewski.
Brazylja — Wice-Konsul Honorowy, Lindego 9.
Czecho-Słowacja — Konsul, 3 Maja 2.
Danja — Konsul Honorowy, Gołębia 15.
Francja — Konsul, Czarnieckiego 4.
Holandja — Konsul Honorowy, Mickiewicza 10.
Rosja — Konsul, Nabielaka 27.
Rumunja — Konsul, Pl. Marjacki 8.
Turcja — Wice-Konsul, M. Mahmoud Djelaleddin-Bey.
Węgry — Konsul Honorowy, Łyczakowska 3.

ŁÓDŹ.

Anglja: Wice-Konsul Honorowy, M. Ernest Gilbert.
Austrja — Konsul Honorowy, Korol Wilhelm Scheibler.
Belgja — Konsul Honorowy. Zawadzka 5.
Costa-Rica — Konsul Honorowy, Andrzeja 3.
Danja — Konsul Honorowy, Piotrkowska 35.
Finlandja — Konsul Honorowy, M. Robert Geyer.
Francja — Konsul Honorowy, Piotrkowska 177.
Grecja — Konsul Honorowy, Zachodnia 41/3.
Holandja — Wice-Konsul Honorowy, Kopernika 40.
Niemcy — Konsul, Aleja Kościuszki 85.
Urugwaj — Konsul Honorowy, Kościuszki 37/1.

POZNAŃ.

Anglja — Wice-Konsul Honorowy, M. Bernard Wilfred Arbuthnot-Massey.
Austrja — Konsul Honorowy, pl. Wolności 18.
Belgja — Konsul Honorowy, Słowackiego 55.
Brazylja — Wice-Konsul Honorowy, Kantaka 7.
Czechosłowacja — Konsul, pl. Sapieżyński 8.
Danja — Konsul Honorowy, Ratajczaka 16.
Francja — Konsul, Wielkie Garbary 42.
Grecja — Konsul Honorowy, ul. Rzeczypospolitej 1.
Guatemala — Konsul Honorowy, M. Józef Kozielewski.
Holandja — Konsul Honorowy, Al. Marcinkowskiego 3.
Łotwa — Konsul Honorowy, ul. 27 Grudnia 2.
Niemcy — Konsul Generalny, Zwierzyniecka 15.
Rumunja — Konsul Honorowy, pl. Wolności 18.
Szwecja — Konsul Honorowy, św. Marcina 26.

PUCK.

Danja — Konsul, M. Harald Koch (Gdańsk).

TORUŃ.

Francja — Konsul Honorowy, Mostowa 28.
Niemcy — Konsul, Bydgoska 34/36.

WILNO.

Łotwa — Konsul, Piaskowa 14/2

WYKAZ HOTELI ZAGRANICZNYCH

LISTE DES HOTELS.

Alexandria
Claridge
Majestic Palace
Regina Palace
Windsor

Alger
St.-Georges
Oriental
Albert
l'Oasis
de la Regence
Semiramis
Alexandra
Regina
Olivage

Amsterdam
Amstel
de l'Europe
Pays-Bas
Brack's Doelen
Victoria
City
Krasnapolski
Neuf
Polen
Suisse
Gouden Hoofd
Hollandais

Ateny
Grand Bretagne
Petit Palais
d'Angleterre
de Phalere
Tourist

Belgrad
Excelsior
Palace

Berlin
Adlon
Bristol
Continental
Kaiserhof
Central
Prinz Albrecht
Prinz Wilhelm

Bern
Bellevue Palace et
Bernerhof
Schweizerhof
Bristol
Baren

Biarritz
Miramar
Carlton
du Palais
Continental
d'Angleterre
Regina
Victoria
de France
Grand et Belevue Pallace
de Bayonne et Metropole
Nouvel Hotel de l'Europe
des Princes
Excelsior
Pavillon des Roches
Villa Constance
Beau Site
Les Chardons

Bordeaux
d'Orsay
Terminus St.-Jean
Majestic et Metropole

Bremen
Hillmann's
Europäischer Hof

Bruxelles
Palace
Astoria et Claridge
Metropole
Britannique
Gallia
Grand
Cecil
Central
Cosmopolite
de l'Esperance
Terminus-Nord
de Bordeaux
Bristol et Marine
Scheers

Bucuresti
Grand
Athenee Palace
Esplanade

Budapest
Donaupalast (Ritz)
Hungaria
Royal
St. Gellert
Continental
Pannonia

Capri
Quisisana et Grand
Grotte Bleue
Tiberio Palace
la Palma
Pensione Terminus

Dresden
Bellevue
Europahof
Continental
Neues Union
Westminster et Astoria
Bristol

Firenze
Excelsior Hotel Italie
Grand
Savoy
Grand Hotel Baglioni
Grande Bretagne
Majestic
Palace
de Rome
Albion
Anglo-American
Berchielli
Minerva

Frankfurt a. M.
Frankfurter Hof
Carlton
Englischer Hof
Bristol
Parkhotel Kaiserhof
Prinz Heinrich
Royal et Hansa
National
Savoy

Genève
Beau Rivage
les Bergues
Metropol et National
de la Paix
Angleterre
Carlton Park
Richemond
Victoria
des Alpes

Genova
Grand Hotel Miramare
Bristol et Palace-Hotel Eden
Savoy Majestic
Grand des Genes
Isotta
Grand des Princes
France et Concordia
Italia et Minerva

Haag
des Indes
Bellevue
Grand Hotel Central
des Deux Villes
de Oude Doelen
Paulez
Terminus
du Passage
Victoria
Hertenkamp

Hamburg
Vier Jahreszeiten
Atlantic
Esplanade
Palast
Streit's
Lloyd

Helsingfors
Societetshuset
Kamp

Kair
Semiramis
Shepheard's
Continental Savoy
Mena House
National
Victoria et New
Khedivial

Karlovy Vary
Bristol
Imperial
Königsvilla
Olympic Palace
Nürnberger Hof
Würtemberger Hof

Kopenhaga
Angleterre
Palace
Phoenix
Cosmopolite
Kong Frederick
Turist
Pension Helmerhus

Köln
Excelsior
Dom
Monopol-Metropol
Disch
Comödienhof
Eden
Minerva

Leipzig
- Fürstenhof
- Hauffe
- Astoria
- Deutsches Haus

Lizbona
- Avenida Palace
- Europe
- Bristol
- Francfort
- Grand d'Inglaterra
- Metropole

London
- Savoy
- Hyde Park
- Berkeley
- Cecil
- Metropole
- Piccadilly
- May Fair
- Waldorf
- Royal Palace
- Victoria
- Grosvenor
- Langham
- De Vere
- Carter's
- Cavendish
- Cadogan
- Russell
- Curzon
- First Avenue
- Euston
- Great Central
- Great Eastern
- Great Western
- Midland Grand
- Queen
- Ruben's
- Park Lane
- Belgravia
- Basil Street
- Batts
- Bailey's
- South Kensington
- Vandyke
- Kingsley
- Thackeray
- Berners
- York
- Royal Court
- Wigmore
- Grand Hotel Continental
- Somerset
- Kensington Palace
- Cannon Street
- Portland
- Palace
- Rembrandt
- Haymarket
- Howard
- Imperial
- Barkston Garden's
- Bolton Mansions
- Coburg Court
- Fleming's
- Golden Cross
- Arundel
- Anderton's
- Marble Arch
- Cosmo
- Wilton
- Bedford
- Morton
- National
- Bedford Head
- Manchester

Lyon
- Carlton
- Palace
- Terminus-Perrache
- Grand
- Grand Nouvel
- des Beaux Arts
- Bristol
- Globe et Cecil
- Grand Hotel de Russie
- Piolat et Lutetia

Madrid
- Palace
- Ritz
- Savoy
- de Paris
- Reina Victoria
- Roma
- Grand
- Metropolitane

Marseille
- de Noailles et Metropole
- du Louvre et Paix
- Splendide
- Bristol
- Grand
- Regina
- Terminus
- de Geneve
- de la Plage

Milano
- Cavour
- Continental
- Grand et Hotel de Milan
- Principe Savoia
- de la Ville
- Europe
- Majestic Diana
- du Nord des Anglais
- Palace
- d'Italia
- du Parc
- Rome
- Concordia
- de France
- Plinius
- Victoria

München
- Regina Palast
- Bayerischer Hof
- Park
- Excelsior
- Leinfelder
- Rheinischer Hof
- Europäischer Hof
- Wagner

Napoli
- Excelsior
- Grand
- Grand de Vesuve
- Royal
- Bertolini's Palace
- Parker's
- Santa Lucia
- Britannique
- Continental
- de Londres
- Metropole et Ville
- Splendid Hotel Savoy
- Patria
- Riviera

Nice
- Majestic
- Negresco
- Plaza et de France
- Ruhl et des Anglais
- Atlantic
- Continental
- Grand
- Langham
- de Nice
- Palace
- Royal
- Westminster
- Beau Rivage
- Metropole
- du Mont Boron
- des Palmiers
- Queen's
- Terminus
- West End
- Excelsior
- Merveille
- des Princes
- St.-Ermins
- Windsor
- Brice
- Busby
- Cote d'Azur

Oslo
- Bristol
- Grand
- Nobel
- Norge
- Savoy
- Forbundshaspitset

Ostende
- Royal Palace
- Continental
- Littoral Palace
- de l'Ocean
- de la Plage
- Splendide
- Grand
- Royal Phare
- Savoy
- Alexandra
- les Dauphins
- Royal Astor
- Helvetia
- Thevenet
- Wellington
- Electra
- du Parc

Paris
- George V.
- Plaza Athenee
- Claridge
- Royal Monceau
- Majestic
- Astoria
- Carlton
- Lotti
- Westminster
- Scribe
- Ambassador
- Continental
- Grand
- Edouard VII
- Lutetia
- Californie
- Elysees Palace
- d'Albe
- Astor
- Commodore
- Regina
- Savoy
- du Palais d'Orsay
- du Iena
- du Louvre
- Terminus St.-Lazare
- Wagram
- Moderne
- Paris-Lyon-Palace
- St.-James et d'Albany
- Montreal
- Bergere
- Bourgogne et Montana
- Bedford
- Osborne
- Littre
- Louvois
- Metropolitan
- Saint-Anne
- du Palais Royal
- du Pavillon
- Splendid
- Grosvenor
- St.-Peterbourg
- Caumartin
- Avenida
- Mont-Thabor
- Burgundy
- Monsigny
- Londres et New York
- Oxford et Cambridge
- Bradford
- de l'Intendance
- d'Albret
- Exelmans
- Helios
- Paris-Nice
- Prince Albert
- Atlantic
- Cavour
- Londres et Milan

Praha
- Ambassadors
- Atlantic
- Palace
- Grand Hotel Sroubek

Rotterdam
- Cooman's
- de France et Maas
- Park
- Weimar
- Monopole

Roma
- Exelsior
- Grand
- Plaza
- Ambassadors
- Bristol
- Eden
- Majestic
- Palace
- Quirinal
- Regina Carlton
- de Russie
- Continental
- Grand Hotel Flora
- Modern
- Royal
- Savoy
- de la Ville
- d'Angleterre
- Beau Site
- Boston
- Fischer's Park
- Ludovisi
- Metropole
- de Milan
- Minerva
- Paix et Helvetia
- des Princes
- Victoria
- Windsor
- de Londres et Cargill
- Hotel Romano

Sofia
- Imperial

Stambuł (Konstantynopol)
- Tokatlian
- Pera Palace
- Grand de Londres

Stockholm
- Grand Hotel Royal
- Carlton
- Continental
- Anglais
- Regina
- Terminus
- Kronprinsen

Trieste
- Savoia Excelsior
- De la Ville

Venezia
- Europe
- Royal Hotel Danieli
- Grand
- Bristol-Britania
- Grand Canal et Monaco
- Regina
- Bonvecchiati
- Luna
- de la Gare
- International
- Metropole
- Terminus
- Victoria

Wien
- Bristol
- Imperial
- Metropol
- Erzherzog Karl
- Hammerand

Zagreb
- Esplanade

Zurich
- Baur au Lac
- Dolder Grand
- Eden-au-Lac
- Savoy Baur en Ville
- Victoria
- National
- Carlton-Elite
- Excelsior
- Habis Royal

Założyciel i Naczelny Redaktor: **Ks. Filip Dachowski.** Kierownik Redakcji: **Stanisław Lenartowicz**

Do Wszystkich Towarzystw Turystycznych w Polsce!!!

Upraszamy wszystkie Towarzystwa (Kluby) Turystyczne w Polsce o nadesłanie nam jaknajwcześniej dokładnych danych o sobie, t. j. adresu, liczby członków, terenu działania i t. p. W każdym numerze „TURYSTY" umieszczać będziemy Wykaz Towarzystw Turystycznych z wszelkiemi danemi, gdyż pragniemy tym sposobem ułatwić nowym kandydatom wybór najbliższego, wzgl. odpowiedniego T-wa (Klubu). Jesteśmy przekonani, że tego rodzaju reklama organizacji turystycznych w praktyce da najlepsze wyniki. Dokładnych informacji, dotyczących przeprowadzenia tej akcji, udziela Oddział Propagandowo-Ogłoszeniowy „TURYSTY".

Korespondencję prosimy adresować:

Wydawnictwo „TURYSTA"
Oddział Propagandowo-Ogłoszeniowy
WARSZAWA
Kredytowa 4 m. 22.

KONKURS

DLA PRENUMERATORÓW „TURYSTY"

Chcesz zdobyć w łatwy sposób 150 zł.?

„TURYSTA" Ci to ułatwi!!!
Jednaj „TURYŚCIE" prenumeratorów!!!

Kto zjedna nam

10 nowych prenumeratorów **rocznych** otrzyma bezpłatną prenumeratę półroczną.
20 nowych prenumeratorów **rocznych** otrzyma bezpłatną prenumaratę roczną.
30 nowych prenumeratorów **rocznych** otrzyma bezpłatną prenumeratę 9-o miesięczną oraz premję gotówkową **75 zł.**
40 nowych prenumeratorów **rocznych** otrzyma bezpłatną prenumeratę roczną oraz premję gotówkową **150 zł.**

Warunki konkursu:

1) **Każdy** ma prawo brać udział w „KONKURSIE DLA PRENUMERATORÓW".
2) Prawo do premji ma **każdy**, kto nadeśle conajmniej jedną dziesiątkę nowozdobytych prenumeratorów **jednorazowo**. O ile ktoś np. nadeśle na liście 12 lub 17 prenumeratorów, t. j. o ile wykaz nie stanowi zamkniętej dziesiątki liczy mu się tylko według powyższego przykładu 10 do nagrody, przyczem **dodatkowe uzupełnianie jest nie ważne.**
3) Dla uzyskania premji gotówkowej **75** lub **150** zł. nie jest koniecznem nadesłanie 30 wzgl. 40 prenumeratorów odrazu. Można to uczynić dziesiątkami w ciągu **kolejnych** trzech wzgl. czterech miesięcy. Premja w takim wypadku oczywiście wypłacona zostanie dopiero po nadesłaniu trzeciej wzgl. czwartej dziesiątki.
4) Premji jak również prenumeraty bezpłatnej udziela się dopiero po wpłaceniu na P. K. O. prenumeraty **rocznej** przez **wszystkich** pozyskanych prenumeratorów.
5) Kto do dnia 15 lipca b. r. zaprenumerował już „Turystę" nie może figurować **na żadnej liście** nowopozyskanych prenumeratorów, gdyż w przeciwnym razie unieważnia się całą listę nadesłaną, a nadsyłający traci prawo do nagrody.
6) Przy nadsyłaniu wykazu zdobytych prenumeratorów należy napisać **czytelnie** imiona, nazwiska i **dokładne** adresy ich.

NIE TRAĆ WIĘC NAPRÓŻNO SWEGO WOLNEGO CZASU, BO
CZAS TO PIENIĄDZ!!!

O ile zjednasz dziennie jednego prenumeratora, a co trzeci dzień po dwóch, to **już za miesiąc** będziesz szczęśliwym posiadaczem **150 zł.**

Troszeczkę sprytu i dobrej woli, a wysiłek Twój z pewnością nie pójdzie na marne.

REKLAMOWAĆ ANI PRZEKONYWAĆ NIE POTRZEBUJESZ, BO
„TURYSTA" SAM ZA SIEBIE MÓWI!!!

OBWIESZCZENIE

w sprawie emisji 4% premjowej pożyczki inwestycyjnej w sumie 50.000.000 zł. w złocie.

Na zasadzie Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 lutego 1928 roku w sprawie emisji 4% premjowej pożyczki inwestycyjnej (Dz. U. R. P. Nr. 14 poz. 99) Ministerstwo Skarbu przystępuje do emisji 4% premjowej pożyczki inwestycyjnej.

Obligacje 4% premjowej pożyczki inwestycyjnej opiewają na 100 złotych w złocie każda. Kapitał obligacyjny po ich wylosowaniu, odsetki oraz premje płatne są w złotych według cen czystego złota na giełdzie New Yorku i przeciętnego kursu dolara na giełdzie w Warszawie.

Obligacje podzielone są na 10.000 seryj po 50 obligacyj w każdej serji i podlegają umorzeniu do dnia 1 października 1937 roku drogą losowania w terminach półrocznych, przyczem każdorazowo podlega wylowaniu 500 seryj Pierwsze 500 seryj (od Nr. 1 do Nr. 500 włącznie) zostają zatrzymane i anulowane tytułem pierwszej raty umożenia, przypadającej w myśl Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 marca 1928 roku (Dz. U R. P. Nr 31 poz. 296) na dzień 15 czerwca 1928 r.

Obligacje przynoszą odsetki w wysokości czterech od sta rocznie i są wolne od podatku od kapitałów i rent. Obligacje wypuszczone będą z kuponem półrocznym Nr. 2 płatnym dnia 1 października 1928 r.

Wszystkie obligacje uczestniczą w losowaniu premij. Poczynając od dnia 1 października 1928 r. t. j najbliższego terminu losowania, podlega rozlosowaniu:

9 premji po 200 000 zł. w zł.

30 premji po 50.000 zł. w zł.	15 premji po 25 000 zł. w zł.
95 „ „ 10.000 „ „ „	670 „ „ 1.000 „ „ „
2909 „ „ 5.000 „ „ „	10002 „ „ 250 „ „ „

Razem 13.730 premji na ogólną sumę 9.250.000 zł. w zł.

Losowanie premji odbywać się będzie w dniach 1 kwietnia i 1 października każdego roku. Premje rozlosowuje się pomiędzy obligacje wchodzące w skład wylosowanych seryj, które podlegać będą w danym terminie amortyzacji przyczem przy pierwszych 13 losowaniach na każdą serję przypada od 1 do 3 premji, w ostatnich zaś 6 losowaniach na każde 3 serje od 1 do 3 premji. Pierwsze losowanie premji odbędzie się 1 października 1928 roku.

Premje podlegają wypłacie bez żadnych potrąceń. Premje do 1.000 zł. w zł. płatne są natychmiast, premje ponad 1.000 zł. w zł. płatne są w terminie nieprzekraczającym trzech miesięcy od daty przedstawienia obligacji.

Obligacje 4% premjowej pożyczki inwestycyjnej mają wszelkie prawa papierów pupilarnych i mogą być używane dla lokaty kapitałów pupilarnych, fundacyjnych, kaucyj i t. p.

Minister Skarbu:
(—) G. Czechowicz.

4% premjowa pożyczka inwestycyjna w kwocie 50.000.000 zł. w złocie została w całości objęta przez syndykat banków pod przewodnictwem

POCZTOWEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI.

Skład syndykatu:

Pocztowa Kasa Oszczędności
Bank Gospodarstwa Krajowego
Bank Dyskontowy Warszawski
Bank Handlowy w Warszawie
Powszechny Bank Związkowy w Polsce
Bank Zachodni
Bank Związku Spółek Zarobkowych

Zapisy na obligacje powyższej pożyczki w odcinkach

po 100 zł. w złocie

wartości nominalnej, po cenie emisyjnej równej wartości nominalnej z doliczeniem wartości kuponu bieżącego, przyjmują od dnia

25 czerwca do 15 lipca b. r.

wyżej wymienione instytucje i ich oddziały, ponadto banki i instytucje finansowe, których lista zostanie ogłoszona oddzielnie, a także wszystkie urzędy pocztowe.

Redaktor: **Marjan Kaźmierski.** Wydawca: „Turysta" Sp. z ogr. odp.

Drukarnia Artystyczna, Warszawa, Nowy-Świat 47.